

دیوانی تجرد

ہمزراوی:

ماموستا مہلامہ محمودی موفقی (تجرد)

کو کردنہ وہ و ریخستن ولہ سہر نووسینی:
موجہ ممہدی مہلاعہ بدولکہ ریم

منڈی افریقہ
www.igraafilmontada.com

لتحميل كتب متنوعة راجع: «مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي»

يُودَى بِهَذَا الثَّقَافِي جُودَهَا كَتَيْب: سَهْرَانِي: «مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي»

برای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دیوانی بیخود

بیخود، محمود، ۱۸۷۸ - ۱۹۵۶ م
دیوانی بیخود (به‌شبی کوردی) / هونراوه‌ی مه‌لا مه‌حموودی موفتی؛
کوگردنه‌وه و ریک‌خستن و له‌سه‌رنووسینی محمدی مه‌لا کریم. - سندج، انتشارات
کردستان، ۱۳۸۵.
۱۶۸ص.

ISBN 964-7638-92-2

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کردی.

کتاب حاضر قسمت کردی دیوانی محمود بیخود می‌باشد.
۱. شعر کردی - قرن ۱۴. الف. مه‌لا کریم، محمد، ۱۹۳۱ - م، گردآورنده. ب.
عنوان.

۸۶۹/۲۱

PIR ۳۲۵۶/س۷۴۳ب۸۶

۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران.

۲۵۰۰ - ۸۵م

ديوانى بيخود

(بهشى كوردى)

هؤنراوهى:

مهلا مهحمودى موفتى

كۆكردنه وهو ريكخستن و له سهر نووسينى:

محمدى مهلا كريم

بلاوكردنه وهى كوردستان

سنه - ۱۳۸۶

انتشارات کردستان

Kurdistan Publication

سنة - پاساژى عيززەتى - تەلەفون - ۲۲۶۵۳۸۲

دیوانى بیخود

✓ ناوی کتیب (نام کتاب):	دیوانى بیخود
✓ هۆنراوهی (سروده‌ی):	مه‌لا مه‌حموودی موختی
✓ کۆکرده‌وه و رێکفستن و له‌سه‌ر نووسینی:	محمدی مه‌لا که‌ریم
✓ که‌ره‌تی چاپ (نوبت چاپ):	دووهمه‌م (دوم): ۱۳۹۱
✓ ژماره‌ی چاپ‌کراو (تیراژ):	۲۰۰۰ (به‌رگ) جلد
✓ ژماره‌ی لاپه‌ره‌و قه‌واره (تعداد صفحه و قطع):	۱۶۸ صفحه‌ی رلعی
✓ بلاوکه‌ره‌وه (ناشر):	بلاوکه‌رده‌وه‌ی کوردستان (انتشارات کردستان)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۳۸-۹۲-۰

ISBN: 978 - 964 - 7638 - 92 - 0

نرخى:

۵۰۰۰ تمه‌نه

(بیخود) له رووی نیازه وه، ئەهی نازەنین، ئەلئی:
جار جار به چاوی لوتف بروانه سووره تم
من بۆیه سه پیری تو ئه کهم و رووم له کهس نیه
تا تێ بگهی که تو ی هه ده فی تیری حیره تم

به ناوی خودای دهه‌نده و دلوفان

ئەم دیوانە

هەندیکە لە بەرھەمی ھونەری شاعیرێکی پاراو و تەڤ زمانی کورد،
چۆرپێک لە دوا چۆرەکانی شیعری کلاسیکی کوردی، خوالێ خوش
بوو مامۆستا مەلا «مەحموود» ی موفتی، «بێخود».

هەر وەھا بەرھەمی رەنج و تەقەلایەکی زۆری من و کاک
«عبدالرحمان» موفتی و چەند کەسیکی تر لە کەس و کارو
پاشماوەکانی ئەو شاعیرە بەرزە، وە ئەنجامی دەس و بردی کۆمەلێکە
لەو ئەدەب دۆستانە ی کە شیعری بێخودیان لا بوو وە بۆیان ناردین.

کەس و کارو پاشماوەکانی شاعیر، هەرچییان لابوو بێ یا
بەردەسیان کەوتبێ لە دەفتەرو پاکنوس کراو و روونوسی شیعری
کۆکراو و پەراکەندە ی شاعیر، دایانە دەستم. منیش خۆم ماندوو کرد
بە خویندەنە وەو بەراورد کردنیان و دیاری کردنی ئەو یانە وە کە رای
«بێخود» ی لەسەر جێگیر بوو لەناو چەند روونوس و پاکنوس
کراویکا، وە بە ساغ کردنە وە ی شیعری «ئەبجد» یە کانی وە، بە تاییە تی
ئەوانەیان کە لەسەر شیوە ی ئیملا ی کۆنی کوردی نووسیونی.

دۆستانی ئەدەبیش گەلنکیان هاتن بە دەم بانگەوازە کە مانەوە کە لە
رۆژنامەیی «برایی» دا بلاومان کردەووە.

وتم: ئەم دیوانە هەندیکە لە بەرھەمی شیعری وتنی «بیخود»؛ چونکە
ئەو شاعیرە کە تەمەنیککی زۆری بە رەبەنی بردە سەر، وە لە بەشی ھەرە
زۆری ژانیا هیچ جۆرە ئەرکینکی دنیایی بەسەر شانەووە نەبوو،
زۆر بەی وەختی لە کۆری ئەدەب و ئەدەب پەروریدا رائەبوارد.
ناشکرایە ئەم دیوانە بچکۆلە بۆ ئەو نەشی بەرھەمی "چل"، "پەنجە"
سالی شاعیرینکی وای.

سەرەرای ئەوەش «بیخود» لە ژانیا پەیوەندی رۆحی و دۆستایەتی
لە گەل گەلنی کەسی وادا بوو کە پیش ئەو کۆچی دوايي یان کردوو، وە
بە هیچ جۆری ناگونجی، هیچ نەبی پاش مردنیان نە ی لاواندبنەو،
وەک گەلنی کەسی لاواندوو تەو...؛ کەچی ئەم دیوانە شیعریکی تیانە
بۆ ئەوانە و تیبی. ئەمەش بەلگە یەکی تری ناتەواوی ئەم دیوانە یە.

ھەر وەھا لە ناو روونوو سەکانی «بیخود» دا گەلنی نیشانە ی ئەو مان
دی کە بۆ ھەندی بابەت شیعری وتوو، کەچی شیعەرەکانیش دیار نین.
بۆ نمونە "یەک" "دوو" شیعری پاکنوس نە کراومان دی لە
لاواندبنەو ی خوالی خۆش بوو سەبید «ئەحمەد» ی خانەقادا لە گەل
گەلانی میژووی وەفاتای بە حیسابی ئەبجد. ئەمەش بەلگە یەکی تر
کەوا «بیخود» گەلنی شیعری تری ھەبەو نە کە وتوو تە دەسمان.

ھەرچۆن بێ ئیمە چیمان دەس کەوت نووسیمانەو... تکاش لە
دۆستانی «بیخود» و تیکرایی خویندەوارانی کورد ئەو بە: کئی

شیعری تری بیخودی لابی بۆمان بنیری، به لکوو یا له هه لیکى ترا
بلاوى بکهینهوه، یا نه گهر خوا یارمه تی داین بیخهینه سه ر چاپی
دووهمی ئەم دیوانه.

ئەمە له باری کۆکردنهوهی ئەم دیوانه، له باره ی له چاپدانیشیهوه به
پۆیستی سه رشانى خۆمى ئەزانم که بلیم: ئە گهر کاک «عبدالرحمان
موفتى» نه بوايه که ئەرکى له چاپدانى تىکپرای به شى «فارسی» و
ناتهواوى ئەرکى به شى «کوردی» به که ی گرتە ئەستۆ که وه زاره تی
کاروبارى شىمال پاره ی دا بۆ چاپدانى، به م زووانه چاوى
خویندهوارانى کورد به «کله» ی ئەم شاعرانه ی بیخود نه ئەرپژرا. له بهر
ئەوه شایانى سوپاس و قه در زانینه، هه رچه ند له ئەستۆ گرتنى بلاو
کردنهوه ی شیعری «بیخود» مایه ی شانازییه، نه ک ته نها بۆ هه ر کام له
بنه ماله ی «موفتى»، به لکو بۆ هه ر ئەده ب پهروه ریکى کورد...

محهممەدی مه لاکه ریم

به کورتي میژووی ژیانی «بیخود»
و بنه مالهی «موفتی»

«بیخود» ناوی «محمود» و کوری موفتی حاجی «مهلا ئەمین» ی کوری موفتی گه وره، حاجی مهلا «ئه حمهد» ی «چاوماره»، که ناوبانگی به «پیر حه سەنی» ده رکردووه. ئەمیش کوری مهلا «محمود» ی «دیلێژه» یی، پیر حه سەن کوری مهلا «ئه حمهد» ی دیلێژه بییه که له سالی "۱۲۰۶" ی هینجریدا کۆچی دوایی کردووه. ئەمیش کوری مهلا «محمهد» ی دیلێژه بییه که مه شهوور بووه به «مه لای گه وره» و له سالی "۱۱۷۳" دا له دیلێژه وه فاتی کردووه ئەم زاته خویندنگایه کی گه وره ی بووه له دیلێژه، وه هاوچه رخی «شیخ ره زا» ی دیلێژه بووه.

مهلا مه حمودی پیر حه سەنی کوره زای مهلا محمهدی گه وره لای زانای به ناوبانگ «ابن الحاج» ی جیشانه یی خویندوویه تی و له پاش ئیجازه وه رگرتنی، خویندنگایه کی گه وره ی کردووه ته ووه له دیلێژه و پاش دروست کردنی شاری «سلیمانی» له "۱۱۹۹" دا

چووه ته ئه وئ؛ وه له گه‌ل «شیخ مه‌عرووفی نو‌دی» بیدا پیکه‌وه له «مزگه‌وتی گه‌وره» ده‌رسیان وتووه‌ته‌وه. وادیاره پیکه‌وه‌ش فه‌قیی لای «ابن‌الحاج» بوون. ئەم زاته "سئ" کورپی زانای پایه بو‌له‌ندی بو‌وه:
 (۱- مه‌لا حه‌سه‌ن، (۲- مه‌لا حه‌سین، (۳- مه‌لا ئەحمه‌د. مه‌لا حه‌سه‌نی ناردوووه‌ته «مه‌رگه‌»ی «پژده‌ر»، وه مه‌لا حه‌سه‌نی له دی‌لیژه به‌جئ هیشتوووه^(۱)؛ مه‌لا ئەحمه‌دیشی له‌گه‌ل خو‌ی بردوووه‌ته «سلیمانی» و به‌م جو‌ره با‌لی زانستی به‌سه‌ر ئه‌و ناوچانه‌ی کوردستاندا کی‌شاوه، ئەم زاته له "۱۲۳۹" دا‌کو‌چی دوایی کردوووه.

مه‌لا ئەحمه‌دی کورپی مه‌لا مه‌حموودی پیر حه‌سه‌نی که مه‌شه‌هور بو‌وه به «چاوما‌ر» لای باوکی و لای شیخ مه‌عرووفی نو‌دی و مه‌لا «عبدالله»ی ره‌ش خویندوو‌یه‌تی که مه‌شه‌هور بو‌وه به «مه‌لای ره‌ش»، وه «شیخ‌الإسلام»ی بابانه‌کان بو‌وه. ئی‌جازه‌شی لای شیخ «مه‌عروف» وه‌رگر تو‌وه، ئەم زاته له مزگه‌وتی مو‌فتیدا ده‌رسی و تو‌وه‌ته‌وه که خو‌ی دروستی کردوووه و ئەکه‌و‌یته نزیک‌ی به‌رده‌رکی سه‌رای ئیستای سلیمانیه‌وه، وه خویندنگایه‌کی گه‌وره‌شی بو‌وه. ئیستا جینگای ئه‌و خویندنگایه‌و ما‌لی مه‌لا ئەحمه‌د خو‌ی، ئو‌تیل و دوو‌کانه‌کانی حاجی «برایم ئا‌غا»یه. زانایانی به‌ناوبانگی وه‌ک مه‌لای «پینج‌وینی» و «مو‌فتی

(۱) مه‌لا حه‌سه‌ین، له شی‌عیریشدا ده‌سیکی با‌لای بو‌وه، ئەمه‌ نمو‌نه‌ی شی‌عیره‌تی:

یا‌قووته له‌بسی له‌علت، یا‌قووتی ره‌وانی د‌ل

ره‌شماره سه‌ری زو‌لفت یا خود «ره‌شه» ما‌رنکه...

زه‌هاوی» و شیخ «ئه‌حمه‌دی» «فائز»، لای‌ئو زاته خویندوویانه. له "۱۲۵۵" دا بووه به «رئیس‌المُدَّرِّسین» ی سلیمان‌ی و له "۱۲۷۹" دا پایه‌ی موفتییه‌تی دراوه‌تی؛ وه له «ره‌جه‌ب» ی "۱۲۸۸" دا له «حیجاز» کوچی دوا‌یی کردووه.

له‌پاش وه‌فاتی «چاومار» حاجی مه‌لا «ئه‌مین» ی کوپری جینگای ته‌گریته‌وه و له "۱۳۰۳" دا بووه به حاکمی سلیمان‌ی، وه له "۱۳۰۸" دا بووه به موفتی و مه‌دالیه‌ی مه‌جیدی دراوه‌تی و کراوه به وه‌کیلی دائیره‌ی «مه‌شیخه‌تی ئیسلامی» له سلیمانیدا. ته‌م زاته له "۱۳۱۵" دا کوچی دوا‌یی کردووه. گه‌لینگ نووسراوی به‌نرخ‌ی هه‌یه.

پاش حاجی مه‌لا ته‌مین، مه‌لا «عبدالعزیز» ی کوپره‌گه‌وره‌ی ته‌بئی به موفتی سلیمان‌ی، که له و کاته‌دا ته‌مه‌نی "۲۱" سالان بووه، به‌لام پایه‌ییکی زانستی به‌رزی بووه. وه هه‌ر به‌هۆی ته‌و پایه‌ی زانستیه‌یه وه کراوه به ته‌ندامی کوپری زانیاری «المجمع‌العلمی» ی ده‌وله‌تی عوسمانی و مه‌دالیه‌ی مه‌جیدی پئی دراوه، وه گه‌لئی ته‌رکی گه‌وره‌تری پئی سپیراوه؛ وه‌ک: سه‌رۆکایه‌تی ته‌نجومه‌نی مه‌عارفی سلیمان‌ی و حاکمیه‌تی و وه‌کاله‌تی دائیره‌ی مه‌شیخه‌تی ئیسلامی له ده‌وله‌تی عوسمانیدا که مه‌رکه‌زه‌که‌ی له «ئه‌سته‌موول» بووه. هه‌روه‌ها به‌هۆی پایه‌ی زانستیه‌یه وه کاربه‌ده‌ستانی دائیره‌ی مه‌شیخه‌تی ئیسلامی ویستوو‌یانه له خو‌یانی نزیک خه‌نه‌وه و له "۱۳۱۸" دا کردوو‌یانه به موفتی «بۆرسه» به‌لام نه‌چووه. وه له "۱۳۲۰" دا کردوو‌یانه به موفتی «ئه‌درنه»، به‌لام ته‌وه‌شی نه‌ویستووه.

که ئینگلیزه کانیش سلیمانی یان داگیر کرد، مفتی به
 بهر بهر کانییه کی توندی کردن. له بهر تهوه به توندی له گه لی
 جوو لاونه تهوه و هموو تهو فرمانانه یان لی سه ندوو تهوه که پیی
 سپیرا بوو.

پاش دامه زرانی حکومه تی خو مالیش، مفتی هر بهرده وام بوو
 له به جی هینانی تهرکه نایینییه کانی سه رشانیدا بو خزمه تی ئیسلام و
 موسولمانان، وه سه رده مینک سه روکی کومه لی «الهدایة الاسلامیة» بوو
 له سلیمانی.

تهم زاته له "۵" ی شه شه لانی "۱۳۶۶" ی هیجری، ریکه وتی
 ۱۹۴۷/۸/۲۰ تهم جیهانه ی به جی هیشت.

«بیخود» یش له "۱۲۹۶" دا هاتوو ته دنیاوه (۱) و لای زانایانی
 ناوداری تهو سه رده مه ی سلیمانی خویندنی تهواو کردوو. وه له
 سالی "۱۹۰۰" دا کراوه به حاکمی «هه له بجه» و له گه ل ماموستایانی
 خوالی خوش بوو «ره فیق حیلمی» و «زیور» دا ماموستایه تی کردوو،
 بی تهوه ی به رابه ره بهوه هیچ مانگانه ینک وه ربگری.

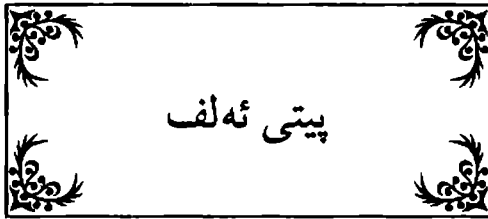
پیش کوچی دواپی مفتی کاکمی، چهند سالیکی له هه له بجه به
 سه ربردوو. تهو جا گهراوه تهوه سلیمانی، وه تا مردنی له جینگاکه ی
 نهودا مفتی بووه و سه عات "سی" و چاره کیکی پاش نیوه روپی

(۱) سالی له دایک بوونی «بیخود» به حسابی ته بجه د ته کاته نایه تی:

﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّخْمُودًا﴾

کۆچی دوایی ئەم زاتە سەرچاوەییکی تری شیعری کلاسیکی کوردی
 وشک بوو...

له رۆژی "چله"یدا ئاههنگیکی گهوره بهرپا کرا بۆ بیرکردنهوهی؛
 شاعیران و نووسهراڤی کورد، لهو ئاههنگه دا بهشدار بوون و به شیعرو
 وتاری جوان یادی «بیخود»یان زیندوو کردهوه. ئومیدمان وایه
 بتوانین له ههلیکی نزیکا ئه و شیعرو وتارانهش کۆکهینهوه و له چاپیان
 بدهین.

پیتی ئەلف

- ۱ -

غەزالى خۆش خەرامى من، كە تورپرە ئىنتىشار ئەكا (۱)
هەزاران شىرى سەف شكەن بە رشتەيى شكار ئەكا (۲)
كە تىرى غەمزە تىژ ئەكا، لە جەرگ و سىنە كار ئەكا
كە قامەتى بەدەر ئەخا قىامەت ئاشكار ئەكا
چ قامەتى؟ بە راستى لە سەروى جۆيار ئەكا
فیدای دولبەرى ئەبم كە عەينى دلر و بايىه (۳)
غولامى سەرورەرى ئەبم كە فەخرى پادشايىه
كە روژى هيجرى ماته مەو شەوى ويسالى شايىه
كە سەد هەزارى وەك منى بە جان و دل فیدايىه
نە من كە نە قدى جان و مؤلك لە رىي ئەوا نىسار ئەكا

(۱) خۆش خەرام: خۆش رەوت. تورپرە: [طره]، زولف.
(۲) رشتە: تال.
(۳) دلر و بايى: دل رفىنى.

له گولشەنی نوبووه تا گولینکی نه و ده میده یه (۱)
 له قولزوومی ریساله تا دوپرینکی کهس نه دیده یه (۲)
 له بورجی چه رخی عیززه تا مه هینکی بهرگوزیده یه (۳)
 ههزار شاه و حاکمی غولامی زهر خه ریده یه
 که سیکه موعجیزه یی ئه سه ره له ورده بهردو دار ئه کا

گه دایی باره گاهی ئه و ئه گه ره ئه میر، ئه گه ره وه زیر
 فیدایی عیززو جاهی ئه و ئه گه ره غه نی، ئه گه ره فه قیر
 مه پرسه خه رقی عاده تی شه هه نشه هی فه له ک سه ریر
 ئه گه ره فه یزی ئه و نه بی دوو هوّقه «جو» و یه ک «چتیر»
 چلۆن له روژی خه نده قا کیفایه تی هه زار ئه کا (۴)

موتیمی ئه مرو نه هی ئه و مولووکی سه رکه ش و بزینو
 ئه سیری قه هرو لوتفی ئه و سیباع و وه حشی ده شت و کیو
 نیگاری دل شکاری من له هه ره فه رازو هه ره نشینو
 که په رده لابه داله روو به بوئی زولف و خه ددو لئو
 له رایحه ی به هه شت ئه کا، له نوور ئه کا، له نار ئه کا

(۱) نوبووه ت: «نبوت»، پیغه مبه رایه تی. نه و ده میده: تازه پشکووتوو.

(۲) قولزووم: [ده لیا، ده ریا]. کهس نه دیده: کهس نه دیتوو.

(۳) مه ه مانگ. بهرگوزیده: هه لێزارده.

(۴) ئه گێرنه وه پیغه مبه ر ﷺ له غه زای «خه نده ق» دا به "دوو" هوّقه جوو
 چتیرنک، نانی "هه زار" کهس له یارانێ غه زا که ری داوه.

له ئەووەل و له ئاخرا مه‌دارى ئەنبىايه ئەو
 له باتين و له زاهيرا حەبىبى كىبرىايه ئەو^(۱)
 كه چونكه لای خودا قسه‌ى به راستى ره‌وايه ئەو
 ده موژده بێ له ئوممه‌تى كه گه‌وره‌ىكى وايه ئەو
 له روژى مه‌حشه‌را تكاى هه‌موو گوناهاكار ئە كا

په‌يه‌مه‌رى كه باعيسى و جوودو خه‌لقى عاله‌مه
 كه تاچه سواری عه‌رسه‌ى شه‌فاعه‌ته‌و موسه‌لله‌مه^(۲)
 كه زامو هيجرو ميخه‌تى سروورو وه‌سل و مه‌ره‌مه
 له هه‌فت خوانى سینه‌دا موژه‌ى خه‌ده‌نگى روسته‌مه^(۳)
 له فه‌تحي «خه‌يه‌ر»ى دلا بروى له «ذوالفقار» ئە كا

(۱) كىبرىا، «كىربا»: مه‌به‌ست زاتى خوايه.

(۲) موسه‌لله‌مه: واته ئەم قسه‌يه باوه‌رى پى كراوه.

(۳) هه‌فت خوان: كاتى كه كه‌يكاهوس كه‌وتبووه به‌ندى «مازىنده‌ران» هوه
 روسته‌م چوو بو زىگار كردنى، له رىگادا چه‌ند دىوو جادووى كوشت، وه به
 "حه‌وت" روژ خۆى گه‌يانده مازىنده‌ران و كه‌يكاهوسى زىگار كرد. مه‌به‌ست
 له هه‌فت خوان «حه‌وت خوان» ئەمه‌يه، واته هه‌ر روژه دىوو كوشتىكى
 خواتىك بووه رازاندوويه‌ته‌وه.

[هه‌فت خوان: حه‌وت قوناغ، كه روسته‌م برىويه‌تى و له گه‌ل ئەم حه‌وت شته:
 «شیر، تىنويه‌تى، ئەژدیه‌ها، ژنه جادوگه‌ر، ئەولادى دىو، دىوى سپى» شه‌پرى
 كردووه تا گه‌يشتووه‌ته كه‌يكاهوس و زىگارى كردووه.]

شه‌ها به غه‌یره‌تت قه‌سه‌م ده‌می‌که دیله‌ ئوممه‌تت
 به‌ ده‌س «عدو»ی دینه‌وه‌ عه‌جه‌ب زه‌لیله‌ ئوممه‌تت
 له‌ خه‌سته‌خانه‌یی غه‌ما وه‌ها عه‌لیله‌ ئوممه‌تت
 به‌ چیه‌ره‌ زه‌ردی یا ئه‌لیی دوچار ی «سیل»ه‌ ئوممه‌تت
 ده‌وایی ره‌حم و لوتفی تۆ هه‌میشه‌ ئیتتیزار نه‌ کا
 خوش‌ ئه‌و ده‌مه‌ی که روژو شه‌و ته‌واف ئه‌ کا ره‌واقی تۆ
 خوش‌ ئه‌و سه‌ره‌ی که که‌وتبی له‌ کووچه‌وو سوقاقی تۆ
 به‌ تیکه‌ تیکه‌ بی دلّی که نه‌ بیی ئیشتیاقی تۆ
 حه‌یاتی من ویسالی تۆ، مه‌ماتی من فیراقی تۆ
 به‌لّی په‌ری خه‌یالی تۆ عیلاجی شیّت و هار ئه‌ کا
 ده‌می‌که‌ چاوه‌رپیه‌تی گیان و دلّ ویسالی تۆ
 ئومید ئه‌ کا که‌ ده‌رکه‌وی له‌ پر مه‌هی جه‌مالی تۆ
 ئه‌ گه‌ر له‌ ئاینه‌ی منا ده‌می نه‌ بیی میسالی تۆ
 شکه‌سته‌ بی به‌ به‌ردی غه‌م به‌ جاهی سه‌حب و ئالی تۆ
 که‌ ئاسمان وه‌ کوو زه‌مین به‌وانه‌ ئیفیتخار ئه‌ کا
 خوسوس خه‌لیفه‌یی به‌ که‌م، ره‌ئیس یی فیرقه‌ی ئیه‌تیدا
 که‌ ئه‌و بوو کردی روّحی خوئی له‌ ریی سه‌داقه‌ تا فیدا
 که‌سی که‌ پنی موباره‌ کی بخاته‌ ژاری نه‌ژده‌ها^(۱)

(۱) مه‌به‌ست له‌ وه‌یه‌ که‌ هه‌زره‌تی «ئه‌بویه‌ کر» ﷺ له‌ ئه‌شکه‌وتی «ئور» دا به‌ په‌نجه‌ کونه‌ مارنکی گرت و ماره‌ که‌ پیوه‌ی دا.

له بهر ره سوولی موخته ره م نه وهك گه زه ندى پى بگا
یه قین بزانه ئیشی وا له ئیشی یاری غار نه کا

له پاش ئیمامی نامه وهر «عومه» خه لیفه یی زه مین
دره ختی مه عده له ت سه مه ر، چه مه ن تیرازی شهر ع و دین
نه هه ر له عه سری عه دلئی یا مه ره و له گورگ نه بئی نه مین
له جینگه یی جه نابی نه و که بوو ئیتر سه گی له عین (۱)
له ترسی شیرى هه یبه تی به لووره لوور فیرار نه کا

له وه سفی خازینی سووهم یه گانه گه وهه ری حه یا
ئیمامی مه جمه عی نه ده ب، خه تی بی مینبه ری حه یا
هه رچی بلیم خه جاله تم له شهر می جه وهه ری حه یا
که سئ که دابخا فه لك له رپی نه واه سه ری حه یا
هه زاری وهك من و مه لهك به باسی سه ر مه زار نه کا

له گه ل که سئ حه بی بی خوئی خوا که بووی عینایه تی
به یانی وه سفی نه و نه کا له ﴿هَلْ أَتَى﴾ به ئایه تی (۲)

(۱) سه گی له عین: مه به ست له شه یثانه که نه لئین: جار نیکیان حه زره تی
«عومه» ﴿لَا﴾ گرتوویه تی و به ستوویه تیه وه به کۆله که ی مزگه وته وه.
(۲) ئایه تی ﴿وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مَشْكِيْنَا وَبَيْتِيًا وَ أَسِيرًا﴾ بو باسی
نه و هاتووه واته: له گه ل نه وه شا که خوارده مه نی زور خوشه وسته، نه م
یارانه ی پیغه مه ر ﴿لَا﴾ ده ر خواردی هه ژارو هه تیوو دیلی نه دن.

به لئی غه زه نفه ریکی وا که وادرا هیدایه تی
له رۆژی فه تحی خه بیه را به زۆری شان و رایه تی
به ده ست و تیغی هه لمه تی له شیرێ کردگار نه کا

مه پرسه جاه و حیشمه تی دوو بیچوه شیرێ حهیده ری
له خادیمیکی بیشه یان چ سووننی و چ جه عفه ری
شه قین نه کا به سه د سه ری «قوباد» و تاجی قه یسه ری
هه تا نه چیه «که ره لا» گران نه زانی نه ی پهری
که کۆمه لی مه له ک له وی له قافلای «زوار» نه کا

له «بیخود» ئه ر سوئال نه که ن که چۆنه چاکه سیححه تی؟...

به ده ردی عه شقی له یله وه نه ماوه هیزو قووه تی (۱)

به ناله نالی گه رمیا، به ناھی سه ردی حه سه ره تی

به ئه رخه وانی ئه شکیا، به زه عفه رانی سووره تی

له چۆلی بی نه واییا، له قه یسی له ش به بار نه کا (۲)

به ده س هه وا و نه فه وه نه گه رچی به نده موپته لام

هیلاکی باری مه عسیه ت، که لاکی ده ردی بی ده وام

به لام نه مه م کیفایه ته که نه عت خوانی «موسته فا» م

(۱) له یل: «لیل» به حیسابی ئه بجه د به رامبه ری «بس» ه که ناوی پیغه مبه ره بێخود.

(۲) «قه یسی له ش به بار» و «مه حموودی بیخود» هه ره که به حیسابی

ئه بجه د نه که نه ۷۳۰.

خؤلاسه من له ههر دوولا که سیکه مه لجه ئو په نام
که گفت وگو به وه حشی و غه زال و سووسه مار نه کا^(۱)

هه زار شوکرو سهد سه نا که غونچه واگه شایه وه
به بوی نه سیمی لوتفی حق گری له دل کرایه وه
برووده تی هه وایی غم له سهر زه مین پرایه وه^(۲)
لیوایی شادی و فهرح به جاری هه ل کرایه وه
موقه ددیمه ی شکوفه ههر له شاهی نه و به هار نه کا

هه تا ته جه لیلی خودا له عالمه بکا زوهوور
به ناگری گولی چه مهن چیا بیته کیوی «توور»^(۳)
فریشته و ئاده می نه لین هه تا نه به د له خواری ژوور...
سه لاتی حق له سهر شه هی که شهق نه کا قه مهر له دوور
سهلامی حق له سهر مه هی که نه سپی خوور له غار نه کا^(۴)

۵۱۳۶۰

(۱) نه مانه به «موعجیزه» قسه بیان له گه ل پینغه مبه ر علیه السلام کردوه.

(۲) بروودت «برودة»: ساردی.

(۳) ئیشاره ته به وه که له سهر داوای هه زه تی «موسی» علیه السلام کیوی «طور»
بوو به جینگای ته جه ل لای نووری خواو کیوه که سووتا.

(۴) نه گیر نه وه ئیواره ییک له وانه بوو نوژی عه سری پینغه مبه ر علیه السلام بفه وتی،
به لام خوور له بهر نه و راهه ستاو ئاوا نه بوو تا نوژه که ی عه سری کرد. نه م
قه سیده یه له سالی ۱۳۶۰ ی کوچیدا دانراوه که به حیسابی نه بجه د
به رامبه ری «مدد یا فخر المرسلین» ه.

- ۲ -

دیسان چه من له «رَوْضه» یی خولدی بهرین نه کا
 گول خونچه هم له لیوو ده می حووری عین نه کا (۱)
 ئاخوچ مانیکه که سه حراو شاخ و داخ
 ژه نگارو زهردو سوورو سپی و سه وزو شین نه کا (۲)
 بهر بووکی نه به هاره به نه نواعی رهنگو بو
 ئارایشی کچانی گولوکی زه مین نه کا
 ناگا به سه روی قامه تی نه و شوخه ناهی من
 نه و له نجه یه ی سه با به قه دی یاسه مین نه کا
 بو ده فی ژانه سه ره شه ریحانه یه ک چلی
 کاری هزار سه نده ل و سه د موشکی چین نه کا
 روح بو نه کا فیدایی سه با بولبولی فگار
 هر تاقه سهروه ییکی ده وای سه د برین نه کا (۳)
 بولبول خه ریکه ته وقی سه ری هه لکه نی به چنگ
 گولچین که دیته باخ و ته مای گول چین نه کا

(۱) خولدی بهرین: به هه شتی کون یا بهرز. حووری عین: حوریه سپیه کان.

(۲) مانی: هونه رهنه نکی ئیرانی بووه له سه رده می نه رده شیریه پیشدادیدا [له سه رده می شاپووری «ذوالاکناف» دا ژباوه. (شانامه ی فیرده ووسی)]. ژه نگار: ژه نگی سه وزی تیر.

(۳) فگار: دل بریندارو زو تیر.

زاهد که سہیری پہرچمی سونبولؑ ٹہ کا ٹہ لئی...
 ٹہم رشتہ بادر اوہ لہ «حَبْلُ الْمَتِينِ» ٹہ کا (۱)
 ہر فہ جری کا زیہو کہ ٹہ شوبھیؑ بہ زولفی یار
 ہر سوبھی سادیقہو لہ بہ یازی جہ بین ٹہ کا (۲)
 ہر لالہ یہو میسالی شہ فہق سوور ٹہ چیتہ وہ
 ہر ژالہ یہو لہ ٹہ نجومی چہ رخی بہ رین ٹہ کا
 ہر بہ ردی جو یارہ سچی و سافہ وہ ک سہدہ ف
 ہر شہ ونمہ لہ دانہ یی دوپری سہ مین ٹہ کا (۳)
 ہر یا کہ ریمی قومریہ تہ ئسیر ٹہ کا لہ دلؑ
 ہر زیگری عہندہ لیبہ لہ نالہ ی حہ زین ٹہ کا
 ہر تہ یرو توورہ وہ ک من ٹہ خوینن لہ خوشیا
 ہر باخہ وانہ ئارہ زوی ہہ لپہ رین ٹہ کا (۴)
 ٹہ ی باخہ وان مہ زانہ کہ زستان گہ پرایہ وہ
 موژدہم بہ ری کہ بو چلہ ٹہم بہ فرہ شین ٹہ کا
 ٹہم شایبی و سرورہ لہ شہوقی بہ ہارہ، یا...
 عہ شقی گولیکہ عہ فووی ہہ موو موزنبین ٹہ کا؟

(۱) «حَبْلُ الْمَتِينِ»: بہ تی ٹہ ستور. لیرہ دا مہ بہ سی لہ پہ یوہندی وہ فای
 نیوانی «ٹہ ہلی تہ سہ ووف» ہ.

(۲) فہ جری کا زیب [فجر کا ڈب]: بہ یانیہ دروزنہ. فہ جری سادیق [فجر
 صادق]: روژ بوونہ وہ ی بہ راستی. بہ یازی جہ بین: سیایی ناو چاوی یار.

(۳) سہ مین: گرانہ ہا. (۴) تور: «طیور» بالندہ کان.

زاتییکی وا به ره حمه له روژی شه فاعه تا
 هه رچی جه هه ننه می هه یه جه ننه ت نشین نه کا
 روح فهرشی ریسی که سیکه که مه جموعی کائینات
 بو پئی موباره کی له په رهی دل سهرین نه کا
 پیغه ممریکه لیروه تا عهرشی ئیزه دی
 تهیی نه وه نده ریگه به یه ک دم یه قین نه کا
 خورشیدی مه حز نه گه ر نیه یاران له نایه تا
 ناوی شه ریفی بوچی خودا «یی» و «سین» نه کا (۱)
 قوربانی نه و خوایه که تیفلیکی بی پده ر
 ساحیب سوپا و رایه ت و تهخت و نگین نه کا (۲)
 قوربانی نه و خودایه که دورپرکی وا یه تیم
 بو شه و چرای نیمه له «ماء» و له «طین» نه کا (۳)
 ئیحیای مه سیح نه گه ر نه فه سی بوو، جه نابی نه م
 تا روژی ﴿یَوْمَ يُنْفَخُ﴾ ئیحیایی دین نه کا (۴)

(۱) به یه کیک له زاراوه «لهجه» کانی عه رب «یس» ناوی خوره.

(۲) پده ر: باوک. رایه ت: به یداخ.

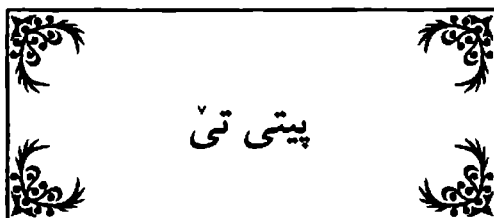
(۳) ئیشاره ته به وه که ئاده میزاد له قور دروست کراوه.

(۴) ئیشاره ته به نایه تی ﴿یَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ﴾ واته: نه و روژه ی که فوو نه کری به که په ناکه دا، که روژی قیامه ته.

«حەسسان» بە يادى قامەتى مەوزوونى ئىستەكەش
 گەر تى بگەي لە مەسرەعى ئاھو ئەنين ئەكا (۱)
 چۆن خەتمى نەعتى ئەو بە من ئە كرى كەوا خوا
 ھەر بەو رەسوولە خەتمى ھەموو مورسەلین ئەكا
 «بىخود» لە فەيزى نەعتى «عليه السلام» ھوھ
 ھەركەس كەلامى تۆبىيى ئافەرين ئەكا (۲)

(۱) حەسسان: «حَسَّان بن ثابت» شاعىرى يىغەمبەر رەزىيەللاھۇ ئەلەيھى وئالھى وئالھى وئالھى. ئەنين: نالە.

(۲) بىيى: بىيسى.

- ۱ -

ئەوا ئەى شەمعى بەزم ئارايى دىن، پەروانە كەى خۆت ھات
بە شوعلەى ئاگرى رووت جەرگو دڭ بورىانە كەى خۆت ھات (۱)
لەبەر دەردى موخالىف بىئەوا وەك نەى ئەنالېنم
بە شۆرى شەوقى تۆۋە سىنە پەر ئەفغانە كەى خۆت ھات
بە ئومىدى شەكەر خەندى لە خونچەى لىۋى شىرىنت
بە لالەى ئەشكەۋە وا دىدە پەر گرىانە كەى خۆت ھات (۲)
بە گۆزەى پەر لە ئاۋى دىدە ۋو گەسكى موژە قوربان
لەبۆ تەنزىفى رىگەت خادىمى ئاسانە كەى خۆت ھات (۳)

(۱) بەزم ئارا: ئەۋەى كۆرى رابواردن ئەراز نىتەۋە.

(۲) لالە: گۈلى سوور. (۳) ئاسانە: «ئاستانە»، بەردرگا.

ئیتیر بۆ خاتری ریشی سپی شیخی «ضیاء الدین»
 عیلاجی! روو ره شم، موسته غریق عیسیانه کهی خۆت هات
 له ئیکسیری نیگاھت مشتە خاکئی من نه کهی مه حرروم
 که بۆ ره مزیکئی چاوت بئی سه رو سامانه کهی خۆت هات (۱)
 ئەمن «قَطْمیر»ی ئیوه و ئیوه «أصحاب الرِّقِم»ی من
 له بۆ که هفی ئەمانت واسه گی ده رگانه کهی خۆت هات (۲)
 فیدات بسم بئی خه لاتئی مه عنوی ئەم جاره قهت نارۆم
 به هه دیه ی نه عتی تۆوه واهه ساید خوانه کهی خۆت هات
 به فیگری ئیلتیفاتئی ئاسکه کهی شیر ئە فگه نی چاوت
 به ده شتی شاره زوورا «بیخود»ی دیوانه کهی خۆت هات (۳)

(۱) ئیکسیر: ئەو خۆلە ی که کیمیاگه ره کان ئەیکه نه ناو مسه وه و ئەبئی به زبیر.
 (۲) قَطْمیر: سه گی «اصحاب الکَهْف». «اصحاب الرِّقِم»: هه ندیک ئەلین
 «اصحاب الکَهْف»ن که "حهوت" کهس بوون چوونه ئەشکه و تیکه وه له
 سه رده می «ده قیانوس»دا، بۆ ئەوه ی خۆیان رزگار کهن له چه و ساندنه وه ی
 تایینی، وه له وئی خه ویان پیا کهوت؛ که بیدار بوونه وه یه کینکیان نارد بۆ شار
 خوار دنیان بۆ بکړی، له وئی به پاره که یان دا ده رکه وت که چه ندسه د سالیان
 به سه را رویشتوه. هه ندیکیش ئەلین "سئ" که سن چوونه ئەشکه و تیکه وه
 نوستن؛ تاشه به ردیک تل بووه وه ده رگای ئەشکه و ته که ی لئی گرتن،
 یه کینکیان وتی: باله خوا بپارێینه وه هه ر کاممان باشتین ئیشی خۆی بکا به
 تکا کار بۆ رزگار بوونمان، به و جۆره به تکای هه ر کامینکیان که له به رینکیان بۆ
 کرایه وه تا رزگار بوون.

(۳) شیر ئە فگه ن: شیر رمین. «بیخود» ئەم قه سیده یه ی بۆ خوا لئی خۆش
 بوو و شیخ «نجم الدین»ی بیاره و توه.

- ۲ -

- مه‌ئی ئه‌ی «نازه‌نین» بۆ شاری «کۆیه» کاکى «ئیران» هات
 بفرموو عه‌سکه‌رى له‌شکه‌ر شکینى شاهى گه‌یلان هات (۱)
 مه‌ئی عه‌سکه‌ر، بلی سهر عه‌سکه‌رى سولتانی دین یه‌عنى...
 غولامى شاه‌راهى باره‌گه‌هى قوتبى یه‌زدان هات
 چیه یا ره‌ب که ناوی «کاک» ئه‌به‌ن زاهیر ده‌بی شه‌وقم
 ده‌ئی بۆ زه‌رپه‌یىکى بى نه‌وا خورشیدی ره‌خشان هات (۲)
 ده‌می بوو «سافی» یا نادیده دل بوو بوو به په‌روانه‌ت
 به کامی خو‌ی گه‌ی بیستی که‌وا شه‌معى شه‌بوستان هات (۳)
 ده‌می بوو چاوه‌رپى مؤژده‌ی قودوومی ئیوه بوو «بیخود»
 خودا کردی نه‌سیمى پیره‌هه‌ن بۆ پیری که‌نعان هات (۴)

- (۱) «ئیران» یا «هیران» و «نازه‌نین» دوو دین له‌خوشتاوه‌تی. لیره‌دا له‌سه‌ر
 شیوه‌ی «تۆریه» [یا «ایهام»] ئەم دوو وشه‌یه به‌کار هینراوه. «کاک» له‌قه‌بى
 بنه‌ماله‌ی شاعیر «سافی هیرانى» یه.
 (۲) بى نه‌وا: هه‌ژار. ره‌خشان: تیشکدار.
 (۳) شه‌بوستان: تارىکه شه‌و، شه‌واوا.
 (۴) قودووم: هاتن. پیره‌هه‌ن: کراس. پیری که‌نعان: چه‌زهره‌تی
 یه‌عقوب ^{الشایخ} بیخود ئەم قه‌سیده‌یه‌ی بۆ «سافی» شاعیری هیرانى وتوو.

- ۳ -

ئەى ساحەتى سەد جەننەت، دەشتى عەرەبوستانت
 نادەم بە ھەزار گۆلشەن، يەك خارى موغەيلانت (۱)
 بۆ لالەبى نوعمانت، داغدارە دۆل و جەرگم
 داغدارە دۆل و جەرگم، بۆ لالەبى نوعمانت (۲)
 بى پەرتەوى روخسارت تاريكە دۆلى حىرپام
 بەم زەرپرەيە بنوئىنە، خورشىدى درەخشانت (۳)
 بۆ سەروى خەرامانت وەك قومرى ئەنالئىم
 وەك قومرى ئەنالئىم بۆ سەروى خەرامانت
 عەقل و خىرەدى بردووم نەشئەى قەدەحى چاوت
 پىئوئەندى ھەواى كردووم تاى زولفى پەرىشانى
 مىحرابى دۆل و جانە، ھىزى دەسى ئىمانە
 عاسابى خەتبانە، شمشىرى خوراسانت
 بەو قىبلەبى ئەبرۆيە، رۆح گەر لە قەزاي كۆيە
 دۆل خادىمى لاي تۆيە، سەرگۆيە لە مەيدانت
 خاقانە گەسك لئىدەر، بۆ خادىمى بەرقاپىت
 خوددامە بە رۆح قەيسەر، بۆ بان گوشى سەر بانى

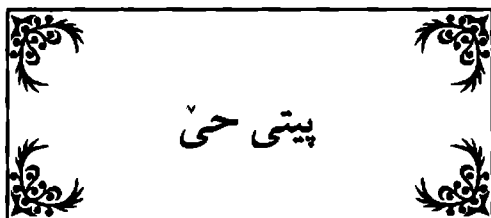
(۱) خار: دۆل. موغەيلان: دارىكى دۆلكاويە.

(۲) لالەبى نوعمان: گۆلى «شقايق النعمان».

(۳) حىرپا: بالئەدەيەكە وەك رۆزگار پەرسىت ھەر بە دەورى رۆزا ئەسورپتەو.

ئەى سەيىدى مەخلووقان ئاگات لە ئيمانى بى
 ئەو ساتە كە بوو قوربان، ئەم عەبدە بە قوربانت
 تۆ سىدرە نشين بازى، ساحىبى سەد ئىعجازى
 پىغەممەرى مومتازى، دەستى من و دامانت (۱)
 قورئانى نوعوتى تۆ، خەتمى بە بەشەر نايى
 «بىخود» چىە يا حەسسان، جىبىرلە سەنا خوانت

(۱) سىدرە: «سِدْرَةُ الْمُتَهَيِّئَةِ»، شونىنكىكە لە ئاسمانا.

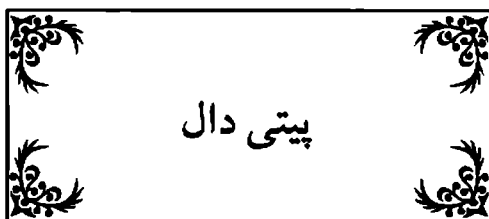
- ۱ -

ناره قم کردو نه جاتی هه ر نه دام دهردی گوناح
لهرزو تاداری خه جالته خوّم و روو زهردی گوناح
گه بیبه چه رخی مه عریفته و یتلداشی من خاکم به سه ر
من حه ماموکیّ نه که م هیشتا له سه ر عهردی گوناح (۱)
مشته توویّ دانه و یتله ی چاکه شک نابهم که چی
دائیمه ن هه لگیرو وه رگیبری نه که م وهردی گوناح
وهک که سی لایدا له ری حوولی بیابان وا منیش
نه فسی بهد پیم ته ی نه کا نه م ههردو نه وهردی گوناح

(۱) و یتلداش: ناوه ل، هه فال، وشه یه کی تورکیه. حه ماموکی: یاریکی
منالانه یه.

- چومە ناو بیښه‌ی چوغوردی زور خیلافی شهرعه‌وه
 قەت لە شیرى حەق نەترسام وا ئەبێ مەردى گوناح (۱)
 هیچ‌کەسى وەك من لە حەپسى شەشده‌رى یەئسا نەه‌یشت
 ئاسمان وەختى فرییدا بۆ زەمین نەردى گوناح
 دەك فەلەك دەستت شكى بەر تیری قەهرى حەق كەوى
 هەروەكوو شووشەى منت وا دایە بەر بەردى گوناح
 ئەى خودا گەر مشت و مالى لوتفى تۆ چارى نەكا
 ئەى خودا وەك خۆره ئاوینه‌ى دلم گەردى گوناح (۲)
 دیر بە دیر کەشکۆل و دیوانى هەموو عالەم گەرام
 تیا نەبوو «بیخود» وە کوو من مونتەخەب فەردى گوناح (۳)

- (۱) بیښه: توون و چر. چوغورد: پڕ لە دارو دەوه‌نو شەخەل.
 (۲) مشت و مال: دەست سپرین و پاك كردنه‌وه. گەردى: گەردە‌كەى،
 تۆزە‌كەى سەرى.
 (۳) مونتەخەب فەرد: تاقە شیعری هەلبژاردە. ئەم پارچە شیعەرە لە سالى
 ۱۳۴۸ ه‌یجریدا وتراوه‌ كە بە حرووفى ئەبجد ئەكاتە: «بدل ترجمان
 حقیقت - بە دل تەرجومانى حەقیقەت».

- ۱ -

«طُوبَى لِمَنْ» که رُوحی نیدای نه و نیگاره کرد
خوی باده‌نوشی نه‌شئی نه و چاو خوماره کرد (۱)
«طُوبَى لِمَنْ» که‌وا سه‌رو مالی به‌راستی
شاباشی خاکسی نه و به‌رو بووم و دیاره کرد
«طُوبَى لِمَنْ» که‌وا به‌نومیدی قودوومی یار
برژانگی گه‌سکی جاده‌یی نه و شه‌سه‌واره کرد
خوزگه‌م به‌وهی که پوری دلی خوی به‌سهد نیاز
نیچیری نه و عوقابی مه‌لایک شکاره کرد (۲)
خوزگه‌م به‌وهی که مودده‌تی عومری به‌نه‌قدی جان
باخی نوعوتی شاه‌ی مه‌دینه‌ی نیجاره کرد

(۱) «طُوبَى لِمَنْ»: خوزگه به‌و که‌سه.

(۲) عوقاب: هه‌لۆ. شکار: راو.

خۆزگه‌م به‌وه‌ی که‌وا له په‌نای ئه‌و شافیه‌دا
 قازانجی له‌و نه‌مام و گۆل و لاله‌زاره‌ کرد
 قوربانی ئه‌و جه‌نابه‌ که بریانیکی به‌رخ
 ئیزهاری زه‌هری خۆی وه‌کوو بوو به‌و قه‌زاره‌ کرد
 بۆی بوو به‌ شیرو شه‌کری شیفا به‌خشی جاویدان
 سوودیکی وای له‌ چه‌شنی ئه‌و زه‌هری ماره‌ کرد (۱)
 «بَيْضًا» به‌ ئه‌مری ئه‌و بوو که وه‌ستا ده‌قیقه‌یی
 دوو له‌ت به‌ ده‌ستی ئه‌و بوو که مانگی ئیشاره‌ کرد (۲)
 ئه‌و بوو که وه‌ك مه‌له‌ك شه‌وی ئه‌سرا له‌ ئاسمان
 یه‌زدان ته‌وافی مه‌قده‌می به‌و حه‌و ستاره‌ کرد (۳)
 ئه‌و بوو که یه‌ك چتیرو مه‌نی جوّ له‌ خه‌نده‌قا
 روژی غه‌زا کیفایه‌تیه‌و یه‌ك هه‌زاره‌ کرد
 ته‌سبیح و ناله‌ی ئه‌و بوو که کردی به‌ دارو به‌رد
 ئه‌و بوو قسه‌ی به‌ ئاسك و ئه‌و سووسه‌ماره‌ کرد (۴)

(۱) ئه‌گێر نه‌وه ژنه‌ جووله‌ که‌یه‌ك زه‌هری کردبوو به‌ گۆشته‌وه بۆ
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ تا ده‌رخواردی بدا، به‌لام گۆشته‌که هاته‌ ده‌نگو و پینی وت که
 زه‌هری پێوه‌یه‌و پیغه‌مبه‌ر نه‌یخوارد.
 (۲) «بَيْضَاء»: خۆر.
 (۳) ئه‌سرا: شه‌وپه‌وی، میعراج. حه‌و: حه‌وت. ستاره‌: ئه‌ستیره‌.
 (۴) ئه‌گێر نه‌وه ورده‌ به‌رد له‌ ناو ده‌ستی پیغه‌مبه‌ردا «سبحان الله» ی
 کردووه، ئاسك و سووسه‌مار قسه‌یان له‌ گه‌لی کردووه.

- تبعجازی نهو بوو «ساریه» بیستی قسه‌ی «عومه‌ر»
 مومتازی نهو بوو ریفته‌تی بهو یاری غاره کرد (۱)
 بوچی نه‌بی به ساحیبی نووره‌ینی نه‌یره‌ین
 «عوسمان» که بونی دوو گولی لهو نه‌وبه‌ه‌اره کرد (۲)
 یادی برۆی ره‌سولی خودا بوو به یاوه‌ری
 «حه‌یده‌ر» که فه‌تحتی خه‌یه‌ری بهو «ذوالفقار»ه کرد
 پروانه چۆن به روتبه‌یی «مینا» خه‌لات کرا
 «سه‌لمان» که هاتوو به‌یعه‌تی بهو تاجداره کرد (۳)
 شافیع که نهو بی، نه‌هلی که بایر چ باکیه
 با ههر بلین که تیغی گونه‌ه جه‌رگی پاره کرد (۴)
 شوکری خودا که رستی نه‌جاتی له مل کرا
 بو پاس نه‌وه‌ی که خو‌ی به سه‌گی نهو هه‌واره کرد

(۱) نه‌گیرنه‌وه له غه‌زای «نه‌هاوه‌ند» دا سه‌رکرده‌ی موسولمانان
 «ساریه‌ الکنانی» گه‌مارۆ درابوو، به‌لام به‌خوی نه‌ئه‌زانی، حه‌زره‌تی
 «عومه‌ر» ﷺ له مه‌دینه‌وه هاواری لی کرد: «ساریه، الجبل» واته: خۆت په‌نا
 بده به شاخه‌که با توش نه‌بی، نه‌ویش گوئی لی بوو وه‌ خوی له‌شکره‌که‌ی
 رزگار کرد.

(۲) نه‌یره‌ین «نیرین»: دوو روونا که‌هه. بۆیه به‌ حه‌زره‌تی «عوسمان» وتراوه
 «ذوالنورین» که "دوو" کچی پیغه‌مبه‌ری هیتاوه.

(۳) سه‌لمان: «سه‌لمان فارسی» که پیغه‌مبه‌ر له باره‌یه‌وه فه‌رموویه‌تی:
 «سَلْمَانٌ مِّنْ أَهْلِ الْبَيْتِ» واته: سه‌لمان له خۆمانه، به‌ماله‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی.

(۴) که‌بایر: «که‌بایر» گونا‌هی گه‌وره.

- که عبه‌ی نه‌ج‌احی هه‌ردوو سه‌رای هات به‌پیره‌وه
 هه‌رکه‌س که چه‌شنی «رابیعه» رووی له‌و ته‌لاره‌کرد (۱)
 «بیخود» به‌قیعی غه‌رقه‌دی والایه مه‌رقه‌دی
 «حاجی» نه‌گه‌ر مه‌زاری له‌سه‌ر «گردی یاره» کرد (۲)
 دنیا ژنی‌که فاحیشه‌وو پیاو کوژو گلاو
 وای نه‌و که‌سه‌ی که دیله‌ سه‌گی وای ماره‌کرد (۳)

- ۲ -

- که‌ه‌ج‌ج‌احی فه‌له‌ک هات و به‌خوینی غه‌م خه‌لاتی کرد
 به‌سه‌ر شیخ‌و مه‌لادا دابه‌شی مووچه‌و به‌راتی کرد (۴)
 که‌سم ئیم‌پۆ نه‌دی بیخاته سه‌ر سه‌ر چه‌رخ و سو‌ب‌حه‌ینی
 وه‌ها نه‌یدا به‌عه‌رزا تو نه‌لیی قه‌تعی حه‌یاتی کرد

-
- (۱) رابیعه: «رَابِعَةُ الْعَدْوِيَّة» که ژبانی خو‌ی ته‌رخان کردبوو بو‌خوا
 په‌ره‌ستی.
 (۲) به‌قیعی غه‌رقه‌د، «بَقِيعُ الْغَرَقَد»: گۆرستانی مه‌دینه. حاجی: مه‌به‌ست
 له‌حاجی ته‌وفیقی پیره‌مێرده. گردی یاره: گردی مامه‌ یاره.
 (۳) ئەم پارچه‌ شیعه‌ له ۱۳۷۱ی هه‌جریدا دانراوه‌ که به‌ حرووفی ئەبجهد
 نه‌کاته «شه‌فیعمان ساحیبی اعجازه‌ بینخود».
 (۴) هه‌ج‌ج‌اج: «حَجَّاج»ی کوپری «یوسف»، خو‌ین‌پ‌رێزی به‌ناو‌بانگی
 ئەمه‌ویه‌کان له‌ عێراقدا.

له ساداتی ته کسې «عه بدولکه ریم» نازانی شایې بوو
 که چی فیلی نه جهل هات و کشیکې کردو ماتی کرد
 که زانی نه شنه یی نادا حه یاتی عاریهت بو که س
 ئه ویش وهك باب و جه ددی ئاره زووی به زمی مهماتی کرد
 «بِحَمْدِ اللَّهِ» له دنیا دا که ئه وقاتی نه فیسه ی خوئی
 به ئه کسه ر سهر فی زیگری باقیاتی سالیحاتی کرد (۱)
 من و توی تووشی قه عری دوزه خی هیجرانی غم فهرموو
 نه که رچی خوئی له نه وجی قه سری فیرده وسا سو باتی کرد (۲)
 که پرسیم سالی غوفرانی له ئوستادی خیره د «بیخود»
 به ئاهو ناله داوای قاقه زو خامه و ده واتی کرد
 منیش له وحه ی دل و نه نگوست و چاوم نایه به رده ستی
 ئه ویش «الحق» به دیققهت سه نه تیکی پر نیکاتی کرد
 حوروفی موعجه مه ی ئه م میسره عه ی نووسی به ته ئریخی
 «جه وانمه ردی له ئه شرافتی ته کسې ئه مرؤ وه فاتی کرد» (۳)
 ۱۳۵۳ ک

(۱) نه فیسه: گرانبه ها. باقیاتی سالحات، [باقیات صالحات]: کرده وه ی
 چاک که له پاش مردن نه مینیتته وه. (۲) سو بات: دامرکانه وه و حه سانه وه.
 (۳) ئه م پارچه شیعره له لاواندنه وه ی شیخ «عبد الکریم» ی شیخ
 «محهمه د» ا و تراوه که به کینک بووه له ساداتی ته کیه ی «قه رده داغ»، وه له
 ۱۳۵۳ ی هیجریدا کوچی دوایی کردووه.

- ۳ -

«يَحْمَدُ اللَّهَ» له سهر ته عمیری مزگه وتی «عہ بابہ یلی»
 جه نابی شیخ «که ریم» ی ثالی شیخ «مه محمود» سوباتی کرد
 به بالی ﴿إِنَّمَا يَغْمُرُ﴾ که گه یه ئه و جی ﴿مَنْ أَمَنَ﴾
 «امان الله» له داخ ئی حسانی ئه و رُوحی شکاتی کرد (۱)
 «أبو صادق» له پاش فه تحی عیبادهت خانه ییکی وا
 به خه رقه ی شالی تورمه ی مه غفیرهت به زدان خه لاتی کرد
 عور و جی چونکه چه سری پیاو ته تی و ره ددی «مَظَالِم» بوو
 له عه رشی ئیزه دیدا بو یه ئی خلاسی سوباتی کرد
 ره فیقان سالی ته عمیرو وه فاتی شیخیان پرسی
 که مه مسجد که ی ته و او بوو؟ که ی ئه ویش ته رکی چه یاتی کرد؟
 موئه رریخ، به عنی «بیخود» جه وه هری ئه م میسره عه ی فه رمو
 «له دوا ی ئی تمامی ئه م مزگه وته زوو مو حسین وه فاتی کرد» (۲)
 له باتی جائیزه م به ندهش دوعای عه فووم ئه وی به عنی
 له وه ی له م جینگه دا ته دریس و ته هلیل و سه لاتی کرد (۳)

(۱) ئیشاره ته به ئیابه تی ﴿إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾
 واته: که سینک مالی خوا ئاوه دان ئه کاته وه!، که باوهری به خوا و روزی
 قیامت ببی. امان الله: «امان الله خان» ی والی «سنه» که مزگه وتی
 «دار الاحسان» ی کرد و ه ته وه. (۲) جه وه هری: نوخته دار.
 (۳) ئه م پارچه هه لبه سته میژووی ئاوه دان کردنه وه ی مزگه وتی
 «عہ بابہ یلی» و کوچی دوا بی خوا لی خوش بوو شیخ «که ریم» ی شیخ

- ۴ -

پینج خشته کی «بیخود» له سه ر شیعری «فهوزی»
 نهی خودا، نهی رافعی نو سه قفی گهر دوون، بی عه مه د
 نیعمه ت بو ئیمه «لأیحصی»، سیفات «لأیعد» (۱)
 شوکر «لله» تا ده وامی بی له گهل روجا، جه سه د
 پر زمان و دلمه یا ره ب، ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾
 زیکرو فیکری زاهیر و باتینمه ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾

بی که س و بی مال و جاهم «یا رسول الله» ده خیل
 زور فه قیرو بی په نا هم «یا رسول الله» ده خیل
 توی به وه لالا «خضر» ی راهم «یا رسول الله» ده خیل
 ریگه لی ون بووی گونا هم «یا رسول الله» ده خیل
 وال ده شتی چولی عیسیانا خه ریک ماوم مه ده د
 تیکه لی دنیای دهنی عه قل و دیرایه ت ون نه کا
 سه یری مه لها سینه مای چاکه و عینایه ت ون نه کا

﴿﴾

«مه حمود» ی عه بابهل یی، که له ۱۳۷۴ ی هیجریدا بوون، وه به حیسابی
 نه بجه د نه کاته حه رفه نوخته داره کانی نه م نیوه شیعره «له دوا ی ئیتمامی نه م
 مزگه وته زوو «محسن» وه فاتی کرد».

(۱) عه مه د: [عمد]، کۆله که. [لأیحصی]: حه سیب ناکرنت. «لأیعد»:
 نایه ته ژوماردن.]

تۆزی بی دینی عهجهب جادهی ویلایهت ون نه کا
 گیزه لۆوکهی مه عسیهت ریگهی هیدایهت ون نه کا
 ﴿لَمْ یَلِدْ﴾ روشن که بهر چاوم ﴿وَلَمْ یُولَدْ﴾ مهدهد

غهیری تۆ نیعمهت به کهس کام پادشای «ذی شأن» نه دا
 تاج و نه جمهی «لا» و «إلا» بی به دهل نیشان نه دا
 ناوی تۆ سهروهت به خاوهن ئیش و بی نیشان نه دا
 نهفی و ئیسباته که زیگری ری به حق پیشان نه دا
 وا منیش ریواری نهو ریهم خودا بمکهی به له د

نهو چه کیمانهی که که ششافی هه موو وشک و ته پرن
 موو شکافی نوقته نوقتهی حیکمهتی به حرو به پرن (۱)
 عالمی دانا گهر نه هلی چاکه یا نه هلی شه پرن
 مه شریق و مه غریب له ده رکی زاتی تۆ کوپرو که پرن
 ﴿لَمْ یَلِدْ﴾ وه لالا نه زه ل چه شتت، ﴿وَلَمْ یُولَدْ﴾ نه به د

«فهوزی» یا وا رادیوی لوتفی خودا بی باتری (۲)
 هاته سه ر ئیخباری عه فوی تۆ، نیهان و زاهیری
 تۆش له غه زنهینی سه نادا لیده ته پلی نادری (۳)

(۱) موو شکاف: نه وهی به موو بسمی. مه به ست له زیره کییه.

(۲) فهوزی: مه لا «عبد العزیز» ی موفتی برا گه وره ی «بیخود» ه.

(۳) غه زنهین: شارنکه له «نه فغانستان»، «نادر شا» ی هه وشار گرتی و ته پلی

سه رکه وتنی تیا لیدا.

عاقبهت «مه حمود» ی کردی، چونکه «إخلاص» ئاخری
 ﴿لَمْ يَكُنْ لَهُ﴾ كاری پيك هینای له گه ل ﴿كُفُوا أَحَد﴾

- ۵ -

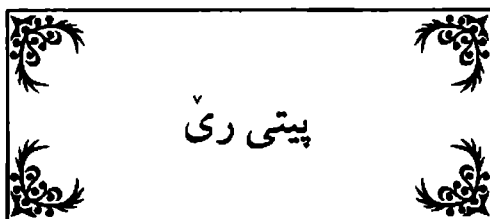
سه حەر سپیاوی رووی سامالی «خورشید»
 شه فهق سووراوی گۆنه ی ئالی «خورشید»
 گولی «بایضا» به یازی باخی سینه ی
 شه وی «یهلدا» سه وادی خالی «خورشید» (۱)
 به های «کیشمیر» و چاو جوانانی «هیند»ه
 گولی بادامی سوخمه ی شالی «خورشید»
 سوپه ری نازه، ژیر پۆتینی باته ی
 ستاره و ماهه، میخ و نالی «خورشید» (۲)
 ئە کاده فعی هه زار تاو له رزو تیفۆس
 که نینکی جینیوی تالی «خورشید»
 شه وی نه مدی نه کا گه ردوون به سه د چاو
 ته ماشای پووله که و ده سمالی «خورشید»
 ئە گه ر رووی ماهی من ساتی نه بینی
 ئە بی ئاخۆچ بی ئە حوالی «خورشید»

(۱) یه لدا: تاریک، [درنژترین شه وی سال].

(۲) میخ: بزمار.

وه کوو لای روژ په رستان ئا پرووی برد
 به ئه ستوی بی خوا ئوبالی «خورشید»
 دلا، تاکه ی له گولزاری خه یالا
 وه کوو شه ونم ئه بی عه ودالی «خورشید»
 وهره توش ویلی شه وقی شه وپه وی به
 که به و رهش بووه چاوی کالی «خورشید»
 به تیغی ره مزو ئی عجابی که مهندی
 مه هی شق کردو به ستی بالی «خورشید» (۱)
 فیدای ئه و پیشه وایم را خرابی
 له بهر پیی جاها به رمالی «خورشید»
 که سی بالی مه لایک فه رشی ری بی
 ئه بی قه دری چ بی، سپالی «خورشید»
 هه موو بو گه رمی بازاری ئه و بوو
 موغازه ی چه رخی پر گو تالی «خورشید»
 شوکر «بیخود» قیاس ناکری له گه ل پار
 سوها لالانه وه ی ئیمسالی «خورشید» (۲)

(۱) بیخود له م شیعه وه ته عریفه که ی با ئه داته وه بو سه ر پیغه مبه ر ﷺ.
 (۲) ئه م پارچه شیعه له ۱۳۶۱ ی هیجریدا وتراوه که به حرووفی ئه بجه د
 ئه کاته «له مه جازه وه بو حه قیقه تی حه قیقه ته، له مه جازه وه بو حه قیقه تی
 حه قیقه ته» که ئیشاره ته به وه که له «عیشقی مه جازیه وه چووه سه ر عیشقی
 حه قیقی».

پیتی ری

- ۱ -

ده خیلِت بَم نِه رِه نَجینِی دلی ئه ولادی پیغه مبه رﷺ
له دونیاو قیامت خۆت نه که ی ریسوایی پیغه مبه رﷺ
«رسول الله» و عاجز کردنی ئه ولادی ئه و، هه یهات!
«معاذ الله» له گهردی خاتری مینایی پیغه مبه رﷺ (۱)
زمانت بگره تا پاپۆری ئیمانته سه لامهت بی
په نا به خوا له گیزی حیدده تی ده ریایی پیغه مبه رﷺ
ئه بیته مانگی گیراو، تا ئه به د روو رهش ئه بی «بالله»
به وه ر چه رخانندی رووی روژی چه شر ئارایی پیغه مبه رﷺ (۲)

(۱) هه یهات: چه ند دووره. مینا: شووشه.

(۲) چه شر ئارا: رازنه ره وه ی روژی چه شر.

که ئیمپرو «کونده بو»ی ئەملاک و خانووی عیترەتی ئەو بئی
 سبەیی چۆن ئەچیە ژیر سایەیی هوما ئاسایی پیئەمبەر ﷺ (۱)
 هەتاکەیی هەر خەریکی مەحوی ساداتی که ناترسی
 لە قەهری «حەیدەر» و کوورەیی دلی «زەهرا»یی پیئەمبەر ﷺ
 بەشارەت بئی جەهەننەم جیگەتە ئەیی «باغض»ی سادات
 بە تووبای قامەت و رووی «جَنَّةُ الْمَأْوَى»یی پیئەمبەر ﷺ
 بە زاهیر بوونی، تاقی کیسپەوی نەتدی که چی پی هات
 قەمەر نازانی چۆن شەق بوو بە یەك ئیمایی پیئەمبەر ﷺ (۲)
 بە شمشیری نوعووتی خووی و «ئال» و «سەحب» و ئەولادی
 ئەبئی شەقیان بکەم تا شەق بەرن ئەعدایی پیئەمبەر ﷺ
 هەموو روژی بە باو باپرو خۆم و کەسمەووە سەد جار
 لە سەر تا پاییی من قوربانی سەر تا پاییی پیئەمبەر ﷺ
 بجوئینی سەبا تا سەر و شمشادی چەمەن «بیخود»
 سەلاوات بئی لە قەددو قامەتی رەعنایی پیئەمبەر ﷺ

(۱) عیترەت: نەو.

(۲) ئەگێر نەو لە شەوی لەدایک بوونی پیئەمبەردا «تاقی کیسپا» لەت بوو.
 ئیما: ئیشارەت و پەنجە راکیشان.

پیتی سین

- ۱ -

شوگری خودا که «قادر» ی موشکیل گوشایه غهوس
بو غونچهیی دلی منو تو بای سه بایه غهوس
شوگری خودا که مهنزهری دنیاو قیامه ته
بو ئیمه یه عنی جامی دوو گیتی نه مایه غهوس (۱)
شوگری خودا که بو دلی پر چلکی مه عسیه ت
وهك سه یقه لیککی ژهنگی که دوورته زه دایه غهوس (۲)

(۱) مهنزهر: جینگای ته ماشاگردن، وهك ئاونه که ی ئهسکه ندهرو جامه که ی
جه مشید که ئه لاین: یه که میان ئه ره ستو دروستی کردبوو بو ئهسکه ندهرو
به سه ر مناره یه که وه له «اسکندر یه» داینا بوو وه جم و جوولی دوژمنی لئوه
دهر ئه که وت، وه دووه میشیان ههروه ها له و چه شنه بووه.
(۲) سه یقه ل: «صیقَل»، قه لایی ژهنگ پاک کردنه وه. که دوورته زه دا:
ئوه ی که لابه ری ره شایی دل و دهروونه.

ماهیگی وایه ساکینی بورجی ویلایه ته
 شاهیکی وایه خاوهنی تاجی رهزایه ته غهوس
 شهولادی چیره دهستی شهجاعت مه داره شهیخ
 شهحفادی خو شه ویستی شه فاعهت په نایه غهوس (۱)
 یهك دانه دوپره که ی سده فی «فاطمه» ی به توول
 تاقانه سهروه که ی حه سهنی موجته بایه غهوس
 مورغی دره ختی عالهمی شه پراحه، دانه شی
 فهرموویه خو ی که نووری ته جه للی خودایه غهوس (۲)
 میهری سوپهری مه عریفه ته و هه وری ره حمه ته
 ده ریایی لوتفه، مه نبه عی جوودو عه تایه غهوس (۳)
 سه رداری خیتی «قادی» و «نقشه بندی» یه
 نوستادی هوزی نه هلی ته کی و خانه قایه غهوس (۴)
 حه پسی نه جاتی مه حزه، غه می عهینی شادیه
 زامو برینی مه لحمه، ده ردی ده وایه غهوس

(۱) چیره دهست: دهسه لات دارو نازا.

(۲) مورغ: بالنده. دانه: دانه و نله ی چینه.

(۳) میهر: روژ. سوپهر: «سپهر»، ناسمان.

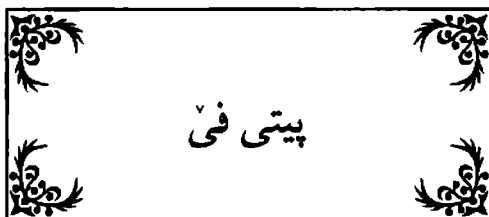
(۴) ته کی: ته کیه، باره گای هه وادارانی ته رتقه تی قادری. خانه قا: باره گای هه وادارانی ته رتقه تی نه قشبه ندی.

عه نقای قافی غیره ته، سازی ته ریقه ته
 قورییه تی سه عاده ته، یه عنی هوما یه غه وس (۱)
 که نناسی ری موریده، موریدی خه لیفه یه
 فیرقه ی خه لیفه شیخن و شیخی مه لایه غه وس
 بروانه حیشمه تی که له عهرسه ی بوزورگییا
 نه سپ و وه زیری مه مله که تی، فیل و شایه غه وس
 قوتبی زه مان نه گهر نه ی مونکیرینه بوچ
 پییی والهبانی شانی هه موو نه ولیایه غه وس (۲)
 نه بدال، نه گهر ریجال، نه گهر نه وتاد، نه گهر وه لی
 به خوا هه موو په پووله ن، نه وان و چرایه غه وس (۳)
 له م چوئی پر له حوئی بیابان و زولمه ته
 وه «خدر» ی زینده رابه ری ریگه ی هودایه غه وس
 سه حنی مونیفی دائیره ی سیححه تی وجود
 قوبه ی شه ریفی مه رکه زی «دار الشفا» یه غه وس (۴)

(۱) عه نقا: «سیمرخ»، که بالدارنکی که میابه. قاف: مه به ست کینوی
 نه فسانه بی قافه. قورییه تی: نزیکه لیه وه. هوما: بالدارنکی ئیسقان خو ره،
 نه لئین: سییه به سهر هه رکه سه وه بکا نه بی به پادشا.
 (۲) نه لئین: حه زره تی غه وس پی به سهر شانی هه موو نه ولیایه که وه یه.
 (۳) نه بدال: «ابدال»، تا قمینکن له پیاوانی خوا به پیئی ئیستیلاحی
 «متصوفه»؛ ههروه ها «رجال الغیب» و «اوتاد» و «نه ولیا». نه لئین: کاروباری
 گیتی به مانه سپیراوه. (۴) مونیف: پان و به ریه ره لالا.

- بو ئاستانەكەى وەرە ئەى تىرە دل نەخۆش
- (١) ھەر حوجرەيىكى «رۆتكەن» ى سەدكارەبايە غەوس
- دارو درەختى حەسرەتى عوودى قومارىيە
- (٢) خاشاك و خۆلى رەشكى غەبىرى خەتايە غەوس
- بو دەستى رەعشە دارى لە پى كەوتووانى عەشق
- (٣) يادىكى ئىعتىدالى قەدى سەد غەسايە غەوس
- بو قەتلى زەيبەقى ھەوەس و ھەژدەھاي لەعین
- (٤) تلياکە خاكى، مەر قەدى ئىقلىميايە غەوس
- خۆزگەم بە خۆم كە خاكى نەزەرگەى ئەوم بە رۆح
- چونكى نەزارەيىكى ھەزار كىميايە غەوس
- «بىخود» نەكەى خەيالى تەداوى بە غەبرى ئەو
- (٥) لوتفنىكى سەد دەواى وەكوو «عَرَقُ النِّسَاءِ» يە، غەوس

- (١) رۆتكەن: رۆتكەن، ئەو دەزگايەى كە وئەى دەروونى پى ئەگرن.
- (٢) عوود: دارنىكى رەشى بۆن خۆشە بۆ بۆنى خۆش ئەيسووتىنن. قومار:
- شارىكە لە ھىندوستان كە ئەو عوودەى بە زۆرى تيايە. خەتا: ناوچەيە كە لە
- ئاسياى ناوەرەست، بە مېشكى بۆن خۆش ناوبانگى دەركردووە.
- (٣) رەعشەدار: لەرزۆك.
- (٤) زەيبەق: جيوە. ئىقلىميا: ماددەيەكى كىميايىيە جيوەى پى ئەمرى.
- شاعىر بۆيە لىرەدا نەفسى شوبھاندووە بە جيوە، چونكە وەك ئەو ھەردەم
- لەسەر بارىكە. (٥) «عَرَقُ النِّسَاءِ»: نەخۆشئىيە كە.

- ۱ -

ئەى سەبا، ئەى قاسىدى ئەربابى ناموس و شەرەف
هەستە تا «كەرکوك» بچۆ ئازانە ئەمما «لَاتَخَفْ»!
زوو وەكوو تەلسز بېرۆ دەستى من و داوینى تۆ
وەختى خۆت نابى بکەى يەك لەحزە زایع یا تەلف^(۱)
ئەم عەریزەم بۆ مودىرى مەنتىقەى تاپۆ بەرە
یەنى چادر حاجى ئەحمەد زادە ئەورەحمان شەرەف
پى بلى وەك من هەموو ئەهلى «سولەيمانى» ئەلین:
حافىزى ئەو بن لە كاك «ئەحمەد» هەتا شاهی «نەجەف»
تا بەراتى ئەشقىا بى دانەوێلەى مەعسەت
تا خەلاتى ئەولیا بى شالى تورمەى «مَنْ عَرَفَ»^(۲)

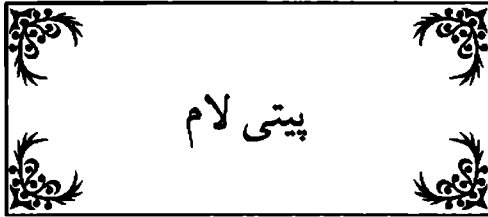
(۱) تەلسز: بى تەل.

(۲) «مَنْ عَرَفَ»: ئىشارەتە بە [و حەدىسى پىغەمبەرە ﷺ] کە دەفەرمى: [مَنْ

خۆشه‌ویستت هەر له قه‌سری عوشره‌تا بئی باده‌نۆش
 تا حه‌زت دایم له بیری حه‌سره‌تا بخواته‌سه‌ف
 هەر به‌ ناوی عالهمی و یجدانه‌وه به‌نده‌ش ته‌لیم:
 هەر بژی تاپۆ مودیری، هەر بژی «نِعْمَ الْخَلْفُ» (۱)

﴿﴾

عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» واته: هەر که‌س خزی ناسی خوایش ته‌ناسی. که
 ته‌مه‌ش سروشتی ته‌ولیا‌ی خوا‌یه.
 (۱) «نِعْمَ الْخَلْفُ»: نه‌وه‌یه‌کی چاک. بیخود ته‌م پارچه‌ شیع‌ره‌ی بو‌ خوالی
 خۆش بوو «عبد الرّحمان شرف» نووسیوه.

- ۱ -

«بِحَمْدِ اللَّهِ» به بولبول مه شره بیکی «فاضل» و خوْشحال
عه تای فەرموو خودا گولْ غونچه بیکی تازه وو لیو ئال
ئه گەرچی ناوچه وانسی پاکی قیبله ی روژ په رستانه
هیلالی عیدی «فطر» یش دهرئه خا، ئه ماما به ئه برۆی کال
ده هان و مه قعه دی دوژمن قه عاده ی بیّت و بلویری
ده ماری حاسیدی ده سرازه، ئیسقانی عه دووی خرخال
ئه گەر پیشکەش ئه فەرموون پیشکەشی بیّت عەرشی ره حمانم
به توولی عومرو عیلم و فەزل و جاه و حیشمهت و ئیقبال
ئومیدم وایه بهد خواهی به هه شتی ته لعه تیکی وا
بلیسه ی دۆزه خی بوخل و هسه د بیکا به کوّی زوخال

به تیغی شهرع و دیرعی وهرع و بهرزی عیلم وگورزی زوهد
 خودا بیکه‌ی به‌سهر هاوعه‌سری خو‌یا وهك «توهه‌متن» زال^(۱)
 كه سالی مه‌ولیدیم پرسى، خیره‌د فه‌رمووی وه‌كوو باوکی:
 بژی «یا رَبِّ بجاہ قائل «عِشْ قَرْنًا» او صد سال»^(۲)

- ۲ -

ئارامی جانه، مه‌حره‌می رازی نیهانه دل
 به‌عنی له‌به‌ینی یارو منا ته‌رجومانه دل
 عهرشی خودایه خاتری پر نووری موئمینان
 پی بویه وا له‌سهر سه‌ری جهوت ئاسمانه دل^(۳)
 وریا به! قهت پزیسکی گوناھی توخون نه‌خه‌ی
 بو تائیری مه‌حبه‌به‌تی حق ئاشیانه دل^(۴)

(۱) توهه‌متن: له‌قه‌بی رۆسته‌می زال. زال: باوکی رۆسته‌مه‌و به
 هه‌رکه‌سینکی ئازایش نه‌وتری.

(۲) رسته‌ی ناو دوو که‌وانۆلکه‌که‌ له‌سهر شیوه‌ی نووسینی جارانی
 کوردی، نه‌کاته ۱۳۵۹ که‌ سالی له‌دایک بوونی نه‌و که‌سه‌یه نه‌م پارچه
 شیعره‌ی بو‌وتراوه، که‌ بۆمان ساغ نه‌بوه‌وه‌ کینه.

(۳) نیشاره‌ته به [حه‌دیسى]: «قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرْشُ الرَّحْمَنِ» واته: دلی
 موسولمان باره‌گای خوایه.

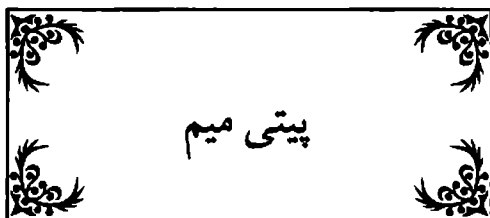
(۴) تائیر: «طائر»، بالدار. ئاشیان: هیلانه.

دایم له ده رکی سینه به یادی برۆی نیگار
 شم شیرى وا به دهسته وه وهك پاسه وانه دل
 بیگانه بیته ژووره وه قه تعی سه ری نه کا
 گهر یاری ئاشنایه ئیتر میهمانه دل
 ئاخۆ به یادی نیرگسی بیماری کییه وا
 روخساری سووری زه رده، به هاری خه زانه دل!
 بیماری نازی غه مزه بی چاویکی قاتيله
 مه جرووحی مه وجی جه وهه ری تیغی ده بانه دل
 ئاخۆ له سه سه رته تی نه بی بالایی کییه وا
 دایم خه ریکی ناله وو ئاه و فوغانه دل!
 چه وتاوی باری فیرقه تی بالایی دولبه ره
 پیریکی بی عه سایه، نه گه رچی جه وانه دل
 تیغی فیراقه قه تعی ره گی رۆحی کردوو
 خوین ههروه کوو فواره له رۆحی ره وانه دل
 به عنی له داخی لاله بی رووی دهم گوئیکه وا
 وهك ئه شکی من که رهنگی ئه لئی ئه رخه وانه دل
 مه جنوونی گه ردی ناقه بی له یلایه، وه رنه بوچ...
 وهك چاوی من هه میسه له شوین کاره وانه دل^(۱)

(۱) ناقه: حوشره میچکه.

- سیمورغی قافی مه حوی خه یالی میانه قه لب
 (۱) عه نقایی وه همی میمی ده می بی نیشانه دل
 که وتوته داوی تۆوه به مه نحووسی تی نه گهی
 (۲) ته یری هومایی سه عده، نه ئیی رایه گانه دل
 دانه ی مه حه بیه تی بده ری و ئاوی سافی عه شق
 برسسی مه ییله تۆ بی خودا، بی زمانه دل
 له وساوو شوغلی رابیتهی رووی یار ئه کا
 (۳) فکری ئه وه نده سافه وه ک ئاوی ره وانه دل
 بی سوجدهی هیلالی بروی ئه وه به راستی
 زه ردو زه عیف و زارو که چ و ناته وانه دل
 «بیخود» به ئه مری ئه وه به له ده یری مه جازی یا
 ساقی مه یی حه قیقه ته، پیری موغانه دل
 وه ختی عوروو جی حه ققه، به سه په سستی به تال
 (۴) بۆ بان ی مه عریفه ت به خودا نه رده وانه دل

- (۱) میان: ناو قه د، وه ک پیتی «قاف» له بار یکیدا. میمی ده م: ده می وه ک
 سه لکی پیتی «میم» له بچکۆ له ییدا.
 (۲) رایه گان: مفت و خوړایی، وه ک شتیک له رتگادا دوز رابیته وه.
 (۳) رابیته: [رابطه]، ئه وه یه که سؤ فییه کان بیر له خوا و له پیر ئه که نه وه،
 یه کیکه له ئادابی ته ریفه تی نه قشبه ندی.
 (۴) عوروو ج: سه رکه وتن. نه رده وان: په یژه.

- ۱ -

له كونجى خه لوه تى غه مدا كه مه شغوولى رىازاتم
شه وو روژ حسرى فيكرى په رچهم وروى تويه نه وقاتم (۱)
بليسهى دوزه خى عه شقت منى ئاواره كرد، وهرنى
به خوږايى نيه نهى جهننه تى عيرفانى تولاتم (۲)
نه گهر بو خزمهت كاغەز نه نووسم چاوه كه م، حه قمه
له بهر بى چاوييه، دوور بى له تو، گهر بى موبالاتم
نه گهر بى باوه پى بپروانه ئاوينهى دلى خوشت
كه قوربانى دلى ئاوينه وو حوسنى ته ماشاتم
له ديوانى چه مه نزارى مه حه بيهت ههروه كوو قومرى
به لا گهردانى سهروى ميسره عى مه وزوونى بالاتم

(۱) رىازات: [رياضات]، ئازاردانى نه فس له سر شيوهى سؤفيه كان.

(۲) نهى جهننه تى عيرفانى تو: نهى كه سيك كه تو به هه شتى زانستى...!

له بۆ میجرابی ئەبرۆی تۆیه گەر مه جبووری مزگه وتم
 له نه شهی چاوی مهستی تۆیه مهفتوونی خه راباتم
 ئەگەر «فیل» م له بهر دهست «ئەسپ» ی تۆدا، فهززه به یدهق بم
 وه گەر شاهم له عه رسهی عه شقی تۆدا بئی روخت ماتم
 له بهزمی حوسنی خووتا تۆ خودا جار جار ه یادم که
 که من په روانه کهی روخساری شه معی مه جلیس ئاراتم
 به «شیخ نووری» بفرموو چاوه کانت ماچ ئە کا «بیخود»
 به یادی خانەیی خه ماری ئەو مه ستانه وا هاتم (۱)

- ۲ -

عومریکه سهیه رهۆزو په ریشانی کوه یتم
 ناشوفته وه کوو توپررهیی خووبانی کوه یتم (۲)
 عومریکه که رهۆزم به مه سهل وه که شه وه زهنگه
 هسه رت زه دهیی شامی غه ربیانی کوه یتم
 عومریکه له زیندانی جونوونا که وه کوو شیت
 پا بهندی غه زالانی ئە سیرانی کوه یتم

(۱) شیخ نووری: نووری شیخ سالح. بیخود ئەم پارچه شیعره ی بۆ «عهلی باپیر ناغا» نووسیوه.

(۲) عومریکه: زه مانیکه. ناشوفته: تیکچوو. توپرره: [طوره]، زولف. کوهیت: [کویت]، ولاتی کوهیت.

عومرىكە لە كونجى قەفەزى فىرقەتى گولدا
 وهك بولبولى دل خەستە غەزەل خوانى كوهىتم
 عومرىكە لە دوورى مەحمەلى لەيلا وه كوو مەجنون
 خووم لىرەوو دل وىلى بىابانى كوهىتم (۱)
 عومرىكە لەبو كوشتنى دەججالى حەسوودان
 ھەر مونتەزىرى عيسەيى دەورانى كوهىتم
 عومرىكە دەنالم بە غەمى تووہ لە كەركوك
 دايم وه كوو نەى سىنە پەر ئەفغانى كوهىتم
 پىيوستە وه كوو قومرى ئاوارە لە گولشەن
 سەرگەشتە دلى سەروى خەرامانى كوهىتم
 پەروانە سىفەت «مُضْطَرَب» م كولى شەو، ئاخو...
 كەى پورته و ئەدا شەمەى شەبوستانى كوهىتم؟ (۲)
 كەى بى كە لە ئوفقى «عەرەبوستان» ەوہ روژى...
 ھەلبى گولى خورشیدی درەخشانى كوهىتم؟
 واتى مەگە دوورم لە توئەى ساحىبى خاتەم
 ھەر «ھود ھود» ەكەى بەزمى «سولەيمان» ى كوهىتم (۳)
 خەلكىنە لەبەرگە وھەرى تاجى سەرى كورده
 قوربانى موھىتى عەرەبوستانى كوهىتم

(۱) مەحمەل: كەژاوە. (۲) پورتهو: تيشك.

(۳) ھود ھود: پەپوو سلیمانە.

- هه‌رچه‌نده له زیندانی فیراقام وه‌کوو «بیژهن»
 بیللا به‌ته‌مای «رۆسته‌م» ی داستانی کوه‌یتم (۱)
 عاجز مه‌به «بیخود» که ئیشه‌للا وه‌کوو «یه‌عقوب»
 نه‌زدیکه‌ ویسالی مه‌هی «که‌نعان» ی کوه‌یتم (۲)

- ۳ -

- «بِحَمْدِ اللَّهِ» دلی ده‌ریایه «خادم»
 خه‌یالی گه‌وه‌هری یه‌کتایه «خادم» (۳)
 له‌دورجی نه‌زم و نه‌سری له‌فزی ئه‌ودا
 مه‌عانی «لؤلؤ» ی لالایه «خادم»

(۱) بیژهن: کوری «گیو» و خوشکه‌زای «رۆسته‌م» بووه، دلی ئه‌چی له
 «مه‌نیژه» ی کچی «ئه‌فراسیاب». جارنکیان ئه‌فراسیاب له‌مالی کچه‌که‌یا
 ئه‌بیینی، ئه‌یگری و له‌چالینکدا به‌ندی ئه‌کا، پاشان رۆسته‌می خالی دیت
 رزگاری ئه‌کا. بیللا: قه‌سه‌م به‌خوا.

(۲) بیخود ئه‌م پارچه‌ شیعره‌ی به‌بۆنه‌ی گه‌پانه‌وه‌ی خوالی خۆش بوو
 شیخ «مه‌حموود» ی «حه‌فید» وه‌ وتوو له‌ «هیندوستان» وه‌، له‌وکاته‌دا که
 گه‌یشتوو ته‌ «کوه‌یت». ئه‌م پارچه‌یه له‌ ژماره‌ "۶" ی رۆژنامه‌ی «بانگی
 کوردستان» دا بـلا و کراوه‌ته‌وه‌ که له‌ ۱۹۲۲/۹/۱۸ ی رنکه‌وتی
 ۱۳۴۱/۱/۲۶ ده‌رچوو.

(۳) خادم: «خادم السجاده» ی که‌رکوک.

- له عه‌رسه‌ی شاترنجی ئیعتیقادا
 له‌سه‌ر ئه‌سپی سه‌داقه‌ت شایه «خادم» (۱)
 له‌لوجنه‌ی ئینتیخابی حوسنی خوّلقا
 وه‌کوو نایب ره‌ئیس ئه‌عزایه «خادم»
 له‌سایه‌ی وه‌سفی بالآ نه‌ونه‌مامان
 که‌لامی سا‌بلی بالآیه «خادم»
 عه‌زیزان بو‌قوماشی یوسفی عیشق
 خریداریکی بی‌په‌روایه «خادم»
 له‌دیوانی به‌هه‌شتی قه‌ت مه‌پرسن
 که‌یه‌ک میسراعی سه‌د تووبایه «خادم» (۲)
 له‌خومخانه‌ی دوکانا وه‌ختی نووسین
 سیاهی مه‌ی قوتوو مینایه «خادم»
 ئه‌گه‌ر «مه‌هدی» له‌عه‌سری «نادر» ابو
 به‌لّی له‌م عه‌سه‌ر شا «میرزا» یه «خادم» (۳)
 به‌«خی» خیی خه‌تتی مه‌شقی «ابن مقله»
 به‌«ئه‌لف» ئه‌لفی هه‌زار ئیملایه «خادم» (۴)

(۱) شاترنج: شه‌تره‌نج.

(۲) تووبا: «شَجَرَة الطوبی»، دره‌ختیکه‌له‌به‌هه‌شتدا.

(۳) مه‌هدی: میرزا مه‌هدی خانی باشکاتبی نادر شای هه‌وشار.

(۴) ابن مقله: خوش نووسینکی به‌ناویانگ بووه. بیخود له‌م شیعره‌و شیعره‌ی دوواییدا یه‌که‌یه‌که‌ی وشه‌کانی «خادم» لیک ئه‌داته‌وه.

نهوهك هه ر «دال» ی دالی دیقکه تهو بهس
 «چل» یشی میمی سه د مه عنایه «خادم» (۱)
 مه لئی «کۆیی» نه ژاده و بهس بفرموو
 که خه لقی «جَنَّتُ الْمَأْوَى» یه «خادم»
 له لای من بو ته و او ی دل نه خووشان
 مه قامی عهینی موسته شفایه «خادم»
 به نووری شه مسی دین گهر مونه کیس بوو
 له سایه ی شیعری مه ولانایه «خادم»
 چه مه ولانا «جلال الدین» ی رۆمی
 که رۆزی مه حزه نه و حیربایه «خادم» (۲)
 له عیلمی باخه وانی مه سنه ویدا
 ریازی مه عنه وی ئارایه «خادم»
 له زه هری ماری غه بیهت چون نه ترسی
 که تریاکی حوزووری لایه «خادم»
 خودا هه زکا له گه ل جیرانی پاکی
 له زومپه ی په رزی «أهیل الله» یه «خادم»

(۱) چل: به حوروفی نه بجه د به رابه ری وشه ی «میم» ه.

(۲) «جلال الدین» ی رۆمی: سو فی و زانا و شاعیری به ناوبانگ خاوه نی
 «مه سنه وی». حیربا: رۆزگار په رست.

دهوامی بئ به قهد عومری کوری خوئی

هه تا شیعی له دنیا دایه «خادم» (۱)

- ۴ -

وهك خالی گۆنه هیئده خه تابارو روو ره شم

وهك په رچه می به شاننه نه کردوو، موشه ووه شم (۲)

گه سینه چاکسی غه مزهیی خوبانی بئی وه فام

گاهئ که تانی پورته وی روخساری مه هوه شم (۳)

(۱) کور: مبهست له شیعره. ئیشاره ته به شیعرینکی فارسی که ئه لیت:

مرگ فرزند ندید آنکه سخن زاده ی او است

کاشکی عُمَر پدَر صد یك اولاد بُدی

واته: ئه وهی نووسراوی له پاش به جئ بمینئ مهرگی منالی خوئی نابینئ،

چونکه مناله که ی نووسراوه که یه تی، وه نووسراویش نافه وتئ. خوزگه

عومری باوئ سهد یه کی عومری مناله که ی ئه بوو که نووسراوه که یه تی.

بیخود میژووی دانانی ئه م پارچه شیعره ی به حورووفئ ئه بجه د به م

جۆره نووسیوه: «له لایه نی بیخوده وه بو دۆستینکی دینی» که ئه کاته ۱۳۷۱ ی

هیجری. ئه و دۆسته ش «علی رفیق خادم السّجاده» بووه له که رکووک.

(۲) گۆنه: گۆنا. په رچه م: زولف.

(۳) سینه چاک: سینه له ت له ت بوو. که تان: جۆره قوماشیکه، ئه لئین ئه گهر

تیشکی مانگ لئینی بدا دائه فره قئ. مه هوه ش: جوان.

وا ساردو گهرمی زوه دو گونا هم که تی نه گهم
 مه حرومی ئاوی «که وسهر» و مه حکومی ئا ته شم (۱)
 من چۆن نما نه گهم که وه کوو گیسکه که ی «هه یاس»
 هاوشانی گورگی دیوو سه گی نه فسی سه رکه شم (۲)
 ئه ی نا خودایی به حری که ره م وه ختی ره حمه پیم
 که شتی هه موو شکاوم و ده ریا له باوه شم (۳)
 من سائیلی شه فاعه ت و تو ساحتی مه قام
 له و خوانی نیعمه ته ت بده سا لوقمه یی به شم
 من ده رده داری ده ردی «معاصی» م و تو ته بیب
 ده ردم ده واکه تو بی خودا داوه شاله شم
 تا شاد نه بیم به مه رحه مه تی کیمیایی تو
 بوونی به «زه ر» مه حاله «مس» ی قه لبی، پر غه شم

(۱) واته: بۆیه له خوا په رستیدا ساردم، چونکه بی به شم له ئاوی «کوثر» تا فینکم بکاته وه، وه بۆیه له گونا هدا گهرم، چونکه حوکم دراوم به چوونه ناو ئاگری دۆزه خ.

(۲) نما: پی گه یشتن و بالا کردن. گیسکه که ی هه یاس: له مه سه له ی کوردیدا هه یه که وا هه یاس ناو نیک گیسکینی بووه هه موو روژی خوار دینکی باشی داوه تی و قه له وی کردوه، نه و جا هاتوه گورگینی پیشان داوه، گیسکه ش له ترسانا هه رچی گوشتی ناوه به یه که وه هه مووی تواوه ته وه... بیتر به م جووره هه رگیز نه بهیشتوه له راده ییکی تاییه تی زیاتر گه و ره بیی... سه رکه ش: یاخی. (۳) ناخودا: که شتی وه ان.

هه رچهند ئه کهم خه یالی نه سیمی شه فاعه تت
 وهك غونچه یی کراوه سه راپا وه هاگه شم
 شایی تکایی توّیه، منیش بوّیه وا به شهوق
 سازنده ییکی شایه رو عه بدنیکی چاوه شم^(۱)
 «بیخود» به کرده وه و قسه، خاکم به سه ر، وه هام
 ههروهك دهم و جنیوی بتان نیشم وهه شم^(۲)

- ۵ -

ئه یا ره فیقی شه فیقم، هه ریمی رازی نیهانم
 ئه دبیبی فیکری هه قیقیم، نه دبیمی روّحی ره وانم^(۳)
 ئه گه ره له حالّم ئه پرسی، به سه نگی سورمه یی دووری
 شکاوه شووشه یی وه سلّم، نه ماوه نوتقی زمانم^(۴)

(۱) سازنده: زور بلّی، مه به ست گورانی بیژه. شایه ر: شاعیر: گورانی بیژ. چاوه ش: ده هۆل و زورپنا زه نی شایی.
 (۲) بتان: جوانان. واته: قسه مه هیه و کرده وه مه نیه، ههروهك جوانان چۆن ده میان نیه و جنیویان هه یه. مه به ست له نه بوونی دهم ئه وه ته ده می جوانان ئه وه نده بچوکه وهك نه بوو وایه.
 (۳) هه ریم: مه حره م. نه دبیم: هاوده نگ.
 (۴) سه نگی سورمه: به ردی کله ی چاو رشتن. مه به ستی ئه وه یه ئه م به ردی کله ی دووریه به و پییه که به رده شووشه ی وه سلّی شکاندووم، وه به و پییه که کله یه توانای قسه کردنی نه هیشتووم، چونکه هه رکه س کله بخوا زمانی نامیتی.

که ئەچمە حوجرە ئەلێی دەشتی «شارەزور» بەبێ تۆ
 و لاخ ئەخاتە مەلە ئاوی «زەلم» ی ئەشکی رەوانم
 بە شەو پەپوولە سیفەت خول ئەخۆم بە دەوری چرادا
 (۱) که روژ هەلات ئیکە خورشید پەرستی بورجی دوکانم
 ئەوەندە مەحوی غەم ئەی عەزیزی میسری بە لاغەت!
 (۲) دەهانی یوسفی سانی سیفەت، نەماوە نیشانم
 وەری گەلای تەرەبی باغی دل بە پایزی ئەندۆھ
 درەنگە بێرەو پیر بوو بە هاری عومری جوانم
 بە جی نەمینی لە کەرکوک، نەبیتە باعیسی خوینم
 (۳) ئەگەر نە یەیتەو «لەوسەر»، ئەبیتە قاتیلی جانم
 وە کیل بە تۆ کە سەلامی منت گەیاندا بە فەقیکان
 لە پاش موسافەحە عەرزیاں بکە کە بەندە فلانم

(۱) واتە: وەك چۆن گۆلی «روژگار پەرست» بەسەر بورجی دووکانەو
 لە گەل خۆرا ئەگەری، منیش هەرچەند کە روژ ئەبیتەو ئەچمە سەر بەرزى و
 چاوەم لاو لادا ئەگێرم بە هیوای دیتنى تۆ کە بێتەو.
 (۲) دەهان: دەم. ئەلین حەزرتی یوسف عليه السلام لە سالا گرانیه کانی
 «مصر» دا بە قسەى خوش توانیو بە متمانە بخاتە دلێ خەلکەو.
 (۳) لەوسەر: بە ئملای کۆنى کوردی «لوسر»، لەو سەرەو بەیخوینیتەو
 وشەى «رسول» ی لێ دەرئەجی، دیارە بیخود ئەم شیعەرەى بو «رسول»
 ناوێک نووسیو.

بفرموو «بیخود» ی شیرین که لام ئه لئی به هه مووتان...

ئه گهرچی خوسره وی شیعرم، به لام غولامی ئه وانم (۱)

- ۶ -

به دهستی پر جنوونی ئاخه وه مه جنوونی شهیدا خۆم

به شاخی «بیستون» ی داخه وه فرهادی ریسوا خۆم (۲)

له بازاری دلا سووتا هه موو سه رمایه یی خویشیم

له یانه ی دهست و پئی به سراویا بی سوودو سه ودا خۆم (۳)

له هه و خوانی ته لیسمی سه خله تی و زیندانی ماته مدا

گه هئی کاوسی بی تاوان و گاهئی بیژن ئاسا خۆم (۴)

منم هه ردوو ده سم لئی بوونه تیغی تیژی سه ره نگان

به دهس ئه سکه ندهری گه ردوونه وه بیچاره دارا خۆم (۵)

(۱) بیخود خۆی له سه ره ئه م شیعرانه ی نووسیوه: ماویه تی، به لام ون بووه لیم.

(۲) بیستون: ئه و شاخه یه که «فرهاد» به واته ی «شیرین» ی «ئهرمه ن» دای تاشی و نه خشی لئی هه لکه ند، ئه که ویته ناوچه ی کرماشانه وه له کوردستانی ئیران. (۳) یانه: مال، خانوو.

(۴) هه و خوان: «هفت خوان». له به شی یه که می پیتی «ئه لف» دا باسمان لئی کرد.

(۵) دارا: دوا پادشای «هه خامه نشی» که له شه ره که ی هه ولیرا له سه ره دهستی ئه سکه ندهری مه کدۆنیه دا شکستی خوارد.

له بهر بای پیچه وانه ی غه م له هیچلا ناگرم وه قره
 له عهردی وشکی دووری جاویدانا مهوجی ده ریا خۆم
 له ساحه ی پر له تۆزو گێژه لووکه ی دل شکستیدا
 به دەم بای ئاهه وه هاوشانی درک و دالی سارا خۆم
 سهرو شانی دلم پز بوو له تاج و شیرو روتبه ی غه م
 له مشکۆی پایتهختی نامورادیدا شههه نشا خۆم (۱)
 گهه ئی سه رگه شته یی «مه لحه» و «قه راج» و «نه ی نه وا» و «پیر مه م»
 گهه ئی ئاواره یی «هه ولیر» و ری «که رکووک» و «به غدا» خۆم (۲)
 له که نهانی فیراق و جان گودازیدا وه کوو «یه عقووب»
 له «میسر» ی ئیشتیاق و عیشقبازیدا «زوله یخا» خۆم (۳)
 هیلاکی بازه که ی نه وجی «عه بابه یلی» ی وه کوو به غدا
 په شیوی شاهه که ی «ئه حمه د بپرنده» ی وه ک «بوخارا» خۆم
 گهه ئی دل چاکی تیغی زیهنی شیخ «عبد الکریم»، گاه ئی ...
 جگه ر چاو پر له ئاوی روژی عیلمی کاکه «بابا» خۆم
 هه له ستم، دائه نیشم و یسنه یانم هه ر له بهر چاوه
 موریدنک و خه ریکی رابیته ی دوو پیری دانا خۆم

(۱) مشکۆ: له وشه ی «مه شکۆبه» ی فارسییه وه وه گیراوه، واته: کۆشک و سه را.

(۲) ناوه کانی دپیری یه که م ناوی چه ند شوئنی لیواکانی کوردستانی عیراقن.

(۳) جان گوداز: گیان تواندنه وه، به خت کردن. زوله یخا: ژنه که ی عه زیزی میسر که دلی چوو بوو له هه زره تی یوسف علیّه .

به هشتی نیشتمانم بیّ ئەوان لا ئاگری سووره
 له شادی گیتی یا دۆزهخ نشینی شینی عوقبا خۆم
 له هیچلا بیّ به ها نابیی سه دهف په روره دهیی ئیخلاس
 له به حری بیّ پهیی میهرو وه فادا دورپری یه کتا خۆم
 به دەم دهنوکی چه رخی چنگ به خوینی ده رده وه «بیخود»
 له چۆلی گه رمیانی بیّ نه واییدا حوبارا خۆم (۱)

- ۷ -

دیده کهم لهو روژه وه من ئاشناتم، روچه کهم
 ئاشناییکی به گیان و دل فیداتم، روچه کهم
 پورته وی رووی توّم که دی لهو ساوه وهک «روح البیان»
 هه ر خه ریکی سه یری سووره ی «والضحی» تم، روچه کهم (۲)

(۱) حوبارا: که په والّه. ئەلین به یانی که هیلانه که ی خوی به جیّ ئەهیلن
 ئیواره ری ناباته وه سه ری. ئەم پارچه یه له لاواندنه وه ی خوالی خوش بووان
 شیخ «عبد الکریم» ی ئەحمەد بپرندە و شیخ «بابا ره سول» ی عه بابە یلیدا
 وتراوه که یه که میان له ۱۳۶۱ و دووه میان له ۱۳۶۳ ی هیجریدا کۆچی
 دوا بیان کردوه.

(۲) «روح البیان»: ته فسیرنکی قورئانه که زانای تورک «ئیسماعیل حقی»
 دایناوه. «والضحی»: یه کیکه له سووره ته کانی جزمی «عمّ».

تالە چاوی مورشیدی تۆبە یەتم وەرگرتووه
 رۆژو شهو مه جزووبی حەوشی خانە قاتم رۆحه کهم (۱)
 دل ئەگەر مەفتوونی دانە ی خالە کە ی سەرگۆنە تە
 خۆم ئەسیری پەرچەمی داوی بالاتم رۆحه کهم
 تۆ که لۆرتی حوسنی ئەمڕۆ، فەرزە من بئ بەش نە کە ی
 موستەحە ققی رووت و موحتاجی زە کاتم، رۆحه کهم
 من بە قووتی وەسلی ئیوارە و سبەینی تۆ ئە ژیم
 تۆ خودا تۆش نە ی بری مووچە و بە راتم، رۆحه کهم
 شهو ئە زانی بۆچی هەر دەورو خولی رووی تۆ ئە دەم؟!
 تا بزانی من که پەروانە ی چراتم، رۆحه کهم
 بشمرم خاکم لە پاش سەد سال ئە لئ وە ک «سام» ی «نوح»
 ئە ی مەسیحا چاوە پیتی یە ک مەرحە باتم رۆحه کهم (۲)
 تووشی تیغی نازی تۆ بووم تازە توخوا لیم گە ری
 با شە هادەت بئ بە ئە سبابی نە جاتم، رۆحه کهم (۳)

(۱) مە جزووب: [مَجْدُوب]، راکیشراو. سۆفی لە سۆزی بیر کردنە وە دا لە
 خواو لە پیر حالە تینکی تایبە تی بە سە را دی که بە و حالە تە ئە وتری جە زبە،
 «جَذْبَة».

(۲) ئە فسانە یە ک هە یە ئە لئ: حە زرە تی «عیسا» ﷺ سامی کورپی
 حە زرە تی «نوح» ﷺ زیندوو کردوو تە وە!

(۳) شە هادەت: شە هید بوون. «شە هید» لە و دنیا لئ پرسی نە وە ی نیه!

جائیزه‌ی ئەم شیعره نازدارانه «بیخود» عەرز ئەکا...
کافیە بەم نەوعە لوتفت بوۆ خەلاتم، روۆحه‌که‌م

- ۸ -

پینچ خشته‌کی «بیخود» لەسەر هونراوه‌ی «زیوهر»

موشکی خوته‌نه‌ په‌رچه‌می خوۆشبۆی برایم
ره‌شکی سه‌مه‌نه‌ روومه‌تی مینۆی برایم
له‌علی یه‌مه‌نه‌ لیوی سوخه‌نگۆی برایم
«دورپی عه‌ده‌نه‌ ته‌لمه‌تی نیکۆیی برایم
سه‌روی چه‌مه‌نه‌ قامه‌تی دلجوویی برایم» (۱)

زاهید نه‌، منی عاشق ئەسیرم به‌ نیگاهی
مورشید وهره‌گیرێ له‌ ئیمان چاوی سیاھی
کاری من و «مانی» نیه‌ قه‌ت سووره‌تی ماھی
«نه‌خشینه‌ به‌ نووکی قه‌له‌می سونه‌ی ئیلاهی
دنیا ئەگرێ قووته‌ی بازوویی برایم» (۲)

(۱) خوته‌ن: ناوچه‌یه‌که‌ له‌ ئاسیای ناوه‌راسته‌. ره‌شک: مایه‌ی خه‌فه‌ت.
سه‌مه‌ن: سێ په‌ره‌. مینۆ: ئاوێنه‌، ئاودار، ره‌نگاو ره‌نگ. نیکۆ: چاک. دلجوۆ:
ئهو‌ی دل به‌ دوا یا ئە‌گه‌رێ. (۲) ماھی: وه‌ک مانگی نه‌و.

له وساوہ کہ بیماری ئهوم دیوہ به دووربین
 خه لکینه مه پرسن له منی خهسته وو میسکین
 هرچه نده دلّم چاکه به تیری «بله نه خشین»
 «فیکرم هه موو ره نگینه له فهیزی دلّی خونین
 ئهی من به فیدای خه نجهری ئه برویی برایم» (۱)

ئهو شوخه که چه فیهی له سه رو گهردنی ئالان
 ریشهی دلّی عوششاقی به ریشووی رهشی پچران
 کولمی که به دهر خست و جیهانی هه موو شیوان
 «ئهستیرهیی رو خساری دلّی عالهمی سووتان
 بورهانی مونه ججیم بوو مه گهر رووی برایم» (۲)

وهک مورغی قه فهس بوچی نه کهم زارو نه فیری
 چه یرانم ئه میستا که وه کوو بمخه نه بیرئ
 نه م بیستوو ه قهت راوکه ره ه تا ئیسته بگیریئ
 «بیستوو مه به دامو به شکار ئاسک ئه گیریئ
 ئینسان ئه گریئ دیدهیی ئاهوویی برایم» (۳)

گهرچی منی دیوانه به دلّ مات و چه زینم
 له م بادیه سه ییاد سیف هت گوشه نشینم

(۱) دووربین: دیتن له دووره وه. چاکه: لهت له ته.

(۲) چه فیه: چه تفه. بورهان: به لگه. مونه ججیم: نجووم گهر،

[ئهستیره ناس]. (۳) نه فیر: هاوار. دام: داو.

بو گرتنی ئەو ئاسکە دايم له که مينم
 «ئەو نيعمه ته پر له ززه ته روژي که بينم
 دهستی من له سه رگه رده ن و ئە برۆيي برايم» (۱)

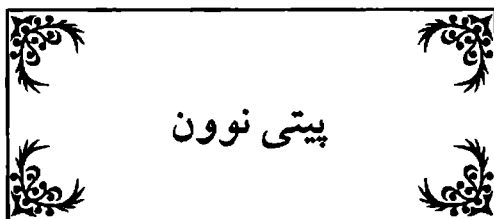
ئەو روژه که وادای له دلّم تیری موحه بيه ت
 گرتی به مه سه ل ئايينه ته سویری موحه بيه ت
 چونکه بووه دپوانه به زه نجیری موحه بيه ت
 «به دبه ختيه ئازادی له زه نجیری موحه بيه ت
 به م ره نگه به تاي سيلسيله يي مووی برايم» (۲)

ئەو روژه که ئەو ره هزه نه پشتی له وه فا بوو
 کاروانی دل و دین و ئيمان رووی له فه نا بوو
 قوربان وه کوو «بيخود» مبه دو چاری به لا بوو
 «زيوه ر» به چه زه ر به ئە مه ئاشووبه به لا بوو
 ئيمان ئە دزی قووه تی بازووی برايم» (۳)

(۱) بادیه: دهشت.

(۲) به مه سه ل: ههروهك. تا: تال. واته: وهك چون وینه گر له به رده می ئینسانا
 ئەوهستی وینه ئەگری، ئەویش له به رده می منا وهستاو تیریکی بیوه نام، وه
 بهو تیر بیوه نانه وینه به کی جوانی خوشه وستی گرت.

(۳) ره هزه ن: ری گر.

- ۱ -

گەر هود هوده که ی بادی سه با بی له «سه با» تان
گەر تهختی «سوله یمان» ییه ئه یخاته هه واتان (۱)

(۱) هود هود: په پوو سلیمان. سه با: پاتهختی بهلقیس شا ژنی یه مهن له
سه رده می حیمیه ریه کانا. له قور ئانا هه یه که په پوو سلیمان یه کیک بووه لهو
بالدارو جانه وهرانه ی خوارامی کردبوون بو چه زره تی سوله یمان عليه السلام
ئیشیان پی بکا؛ وه جارنکیان ئه م په پوو سلیمان یه دهنگو باسی شاری
«سه با» ی هیئا بو چه زره تی سوله یمان و ئاخره که ی ئه و مه سه له بوو به هژی
ئه وه چه زره تی سوله یمان عليه السلام ده س بگری به سه ر ولاتی یه مهن دا؛ وه وه ک
له میژوودا هه یه «بهلقیس» ی شا ژنی سه بایشی ماره کرد...

جا بیخود له م شیعره دا ئه ئی: به پیچه وانه ی حیکایه ته که ی چه زره تی
سوله یمانه وه، ئه گەر بای به یانی ریی بکه ویته باره گای یار، تهختی
سوله یمانیش ئه خاته سه ر سه ودای خوشه ویستی ئه وو ئه یفریننی بولای؛ یا
خود ئه ییدا به دهم بای خوشه ویستی ئه وه وه.

دویننی نه فہسم بوو به عہتار خانہ یی چینی
 ہینای کہ سہ با نامہ یی موشکینی وہ فاتان (۱)
 ہم گولشہ نہ گہر حالی دل و رۆحم ٹہ پرسن
 ئہی مورغی زمانم شہوو رۆژ نہ غمہ سوراتان (۲)
 دل رۆییوہ، بیستوومہ ئہ لین وا لہ «مہ دینہ»
 رۆح ماوہ کہ بیکہم بہ فیداتان بہ فیداتان
 چاوم کہ لہ لام گۆزہ بہ، ئہ شکم بہ مہ سہل ئاو
 خویشم کہ لہ لای ئیوہم ئہوا بووم بہ سہ قاتان (۳)
 سہد شوکری خودا چاکہ وہ بوو خہستہ کہی ئیمہ یش
 ئہی دافیعی تیفووسی دہروون توژی دوعاتان
 «بیخود» کہ ہہ تیوی دہری ئہ ولادی رہسوولہ
 نازدارہ، فہراموئی مہ کہن تو بی خوداتان

- ۲ -

بہ خور دیسان رژا فرمیسکی باران
 لہ ہہوری چاوی سووری دور نیساران (۴)

(۱) نہ فہس: ہہناسہ. عہتارخانہ یی چینی: دووکانی فروشتنی ہہموو
 جوہرہ کہ رہستہ ییکی بون خوش کردن.

(۲) نہ غمہ سورا: ئاوازہ خوان. (۳) ٹہ شک: فرمیسک. سہ قا: ئاو دیر.

(۴) دور نیسار، «نثار»: بلاو کہ رہوہ ی مرواری.

ته می ماتهم ولاتی کوردی داگرت
 له پپر وهك دووکه لی ماکینه، شاران (۱)
 زه مین بو قور نه پیوی وهك منو تو
 زه مان بوچی نه شیوی چه شنی جاران
 جه نابی «چه پسه خان» ته شریفی رویی
 شکا پشتی فه قیران و هه ژاران
 ژن، نه مما «فی الحقیقه» خادیمه ی قهوم
 که یه عنی سه ییده ی غیرهت شکاران (۲)
 ره ئیسه و خانه دان زاده ی سه یادهت
 ئه میرو شای ژنانی به ختیاران
 ته بیبه ی دهردی بیمارانی برسی
 که ره م به خشی برینی دل فگاران
 مشوور خووری گروھی ئاده میزاد
 له مندال تائه گاته دهس به داران
 له کووره ی ئاگری غه مدا مه پرسن
 له سوژی ئاهو ناله ی بی قه راران

(۱) واته: وهك چون دووکه لی مه کینه شاران دانه گری، بهو جوړه...
 (۲) غیرهت شکار: ئه و که سه ی نه وه نده به غیرهت بی وهك راوی غیرهتی
 کردبی و کردییتی به دیلی خوئی...

ئەشىٰ حەسرەت نوشىنى شىنى ئەو بن
 مەلاو شىخ و گەدا تا تاجداران^(۱)
 فەيداكارى غەرىب و خوۆ ولاتى
 وەفا دارى لەبارو نالەباران
 بە خوۆرايى لەبەر پىيا نەكە وتوون
 لە پىرئۆن ھەتا سىمىن عوزاران
 كە گول رۆيى لە باخا بۆ نەئال
 ھەتا مردن ھەزاران وەك ھوزاران^(۲)
 بە ميلادى، وەفاتى، گەر ئەپرسن
 «درىغ بۆ حەپسە خان» تەئرىخە، ياران^(۳)
 ئەگەر ھىجرىش ئەلەين «ئەو بوو مشوور خۆر»
 بە جىددى بۆ زەليل و لەش بەباران
 ئەتۆش «بىخود» بلى دايم روو و بەيت
 بە ھاوین و بە زستان و بە ھاران
 خودا جىگەى بە ھەشتى جاويدان كەى
 بە جاھى جەددى خوۆ و ئال و ياران^(۴)

(۱) ئەشىٰ: شايانە و دەس ئەداو بە جىيە.

(۲) ھەزاران: ھەزار كەس. ھوزاران: بولبۆلەكان.

(۳) [ئەوانەى وان لەناو دوو كەوانزوكە كاندا، لەم ھۆنراو و ھۆنراو وى
 دوايى] بە پىنى حورووفى ئەبجەد.

(۴) ئەم پارچە شىعرە بە بۆنەى وەفاتى «حەپسە خانى نەقىب» ھو و تراو وە
 لە ۱۳۷۲ى ھىجرى و ۱۹۵۳ى ميلادىدا كوچى دوايى كردو وە.

- ۳ -

له و رۆژه وه رۆیشتووه تۆراوه دلی من
 هر چه ند نه گه پریم بئ سهر و شوین ماوه دلی من
 ناخۆ به چ شاخیکه وه گیر ساوه دلی من
 یا خو به چ داخیکه وه سووتاوه دلی من

ئه وه هه مده می غه مخوارو نه دیمی منه یا ره ب
 ئه وه مه حره می ئه سرارو قه دیمی منه یا ره ب
 ئه وه گه وه هری شه هوارو یه تیمی منه یا ره ب
 که وتۆته چ به حریکه وه، خنکاوه دلی من (۱)

مه جنوونی دوو گیسووی چ له یلاییکه ناخۆ
 یا وامیق جادووی چ عه زراییکه ناخۆ
 دیوانه بی نا هووی چ سه حراییکه ناخۆ
 کام چیه ره بهری دیوه که تر ساوه دلی من (۲)

ئه تلێته وه گاهێ به خه یالی خهت و خالی
 ئه خولێته وه گاهێ به چرای شهوقی جه مالی

(۱) شه هوار: شاهوار، ئه وه ی شایانی پادشاهان بئ.

(۲) وامیق: «وامیق» و «عه زرا» دۆست و دلدار نکسی به ناویانگن وه ک
 «قه یس» و «له یلا». شاعیری به ناویانگ «عنصری» رازه که ی هۆنیونه ته وه.
 چیه ره: روو. ئه لێن ئه گهر مندال بهری بینه ئه ترسی و له وانه یه شیت بی.

نازانی ئه گهر چۆنه به دهس دهرده وه حالی
وهك پووش و په لاشیکه به دهم باوه دلی من

له و چۆل و بیابانه ئه بی یاوه ری کئی بی
یا به و که ژو کیتوانه وه سهودا سه ری کئی بی
یا له ت له ت و ئه فگاری موژه ی خه نه جهری کئی بی
چۆن ماوه له سه د لاوه که کوژراوه دلی من (۱)

بوچی نه پرژی سه یلی سروشکم وه کوو باران
بوچی وه کوو به عقووب نه بمه شوهره بی شاران
له و یوسفه پر سیومه له بیگانه وو یاران
هه رگیز نیه سوراخی له هیچ لاوه دلی من

بو خوی بگریم یا نه فه سی په رده درای
یا بو جگه ری کون کون و سه د پاره کراوی
چی کردوو ه یا ره ب، که خه وو خواردن و ئاوی
دایم غه م و بیداری و خویناوه دلی من

چ بکه م، چ بلیم، بو دله که م کاریه دهر دم
شاهیدی منن مووی سی و چیه ره بی زه رد م

(۱) یاوه ر: یارمه تی دهر. سهودا سه ر: ئه وه ی خه فه تت بخوا. ئه فگار:
بریندار.

خوږایی نیه نالهی گهرم و دهمی سهردم
هه لبت به به لاییکه وه نالاهه دلی من

نهو سینه له غهش خالییه، نهو بی رق و کینه
نهو خادیمی شهرعی نه به وی و میللهت و دینه
مه علووم چووه بو خزمه تی سالاری مه دینه
وام زانی که فه و تاوه، نه فه و تاوه دلی من

قوربانی که سنی بم که به قوربانی «نه بی» بی
وهک به نده سه گی ده رگه هی شاهی عه ره بی بی
شاهی عه ره بی به عنی قوره یشی نه سه بی بی
جه رگی به دوو نه برزی نه وه جنراوه دلی من

زاتیکی وه های گرتووه روحم به فیدای نهو
شاهان شهوو روژ دینه قه ده م بو سی گه دای نهو
«بیخود» مه به ئیتر به ئومیدو به ته مای نهو
نایینه وه لات گهر سه ری داناوه دلی من (۱)

(۱) قه ده م بو س: قاچ ماچ کردن، [یا بو س].

- ۴ -

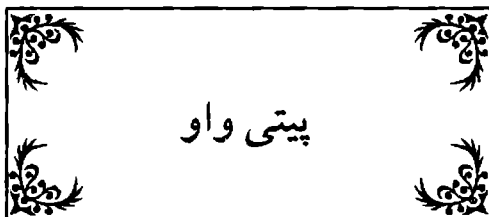
ئەى بە مال و بە سەر فیدای وەتەن
 وەى وە کوو کاکى خۆت براى وەتەن
 دامەنى کام و دەستى تۆ دوورن
 تا بە رۆح ئەببە گەردى راي وەتەن
 تا من و تۆ نەببە پەروانە
 شەوقى چۆن خوش ئەببى چرای وەتەن
 حیشمەتى خوسرەوى مەحالە هەتا
 جانی شیرین نە کەن فیدای وەتەن
 بى شىرىنقى براىەتى هەرگیز
 نىبە چارى مەلاپرایى وەتەن
 بى «کنین» ی بە کىهەتى و جىلدى
 زەحمەتە چارى لەرزو تاي وەتەن
 لە کەمانچەى سەرى من و تۆدا
 تا ببى نەغمەبى هەواى وەتەن
 ناخرى هەر بە یومنى لوتفى خودا
 دىبەنە ژىر ساىبى هوماى وەتەن
 بەعنى هەر وەك درەفشە کەى «کاوه»
 ئىشى خۆى هەر ئەکا لیواى وەتەن^(۱)

(۱) درەفش: ئەو چەرمەى ئاسنگەر و پىنەجى و شتى وا ئەيگرن بە بەر

دوپر و مهر جان و کاره بای کوردان
 نیرگسه و لاله یه و گیای وه تهن
 له عل و زومر ووت و گه وه هری ئیمهن
 زیخ و بهردی که ژو چیای وه تهن
 به هزار تهختی خوسره وی ناده م
 جینگه پییگی یه ک گه دای وه تهن
 کاسب و پاره، زاهید و جهننت
 «بیخود» و خاکی دل گوشای وه تهن (۱)

﴿﴾

سنگیانه وه. بویه ش به ئالا که ی کاوه ی ئاسنگه ری شورش گپ ئه لین «دره فش
 کاویانی». لیوا: ئالا.
 (۱) دل گوشا: ئه وه ی دلی پی بکرته وه.

پیتی واو

- ۱ -

له یارانسی وهفاداران ئه‌دیئکی «زه‌کی» مابوو
له پپر پشتی له دنیا کردو رووی بو مولکی عوقبا بوو
«ئهمین» ی عاسیمه‌ی غیرهت، «زه‌کی به‌گ» خادیمی میللهت
ده‌بیری مه‌کته‌بی قودرتهت، وه‌زیری شاری «به‌غدا» برو
به‌یادی زیاره‌تی خاکسی وه‌ته‌ن هات بو «سوله‌یمانی»
که‌چی ناگه‌ه وه‌فاتی کردو رو‌حی جه‌ننه‌ت ئارا بوو
بلا با ناله‌ هاو‌ده‌م بی، قه‌دی چه‌شنی «ئه‌لف» خه‌م بی
«ضیا» ی روژی فه‌رح که‌م بی، شه‌وی غه‌م زولمه‌ت ئه‌فزا بوو (۱)
له «بی‌خود» سالی کوچی ئه‌و زه‌عیمه‌م پرسسی وه‌فه‌رمووی:
«كَ بَدْرِ بُرْجِ عِرْفَانَ مَعَارِفِ اِمْشَوْ اَوَا بُو» (۲)

(۱) بلا: لئی گه‌ری. زولمه‌ت ئه‌فزا: تاریکی زیاد.

(۲) ئه‌م پارچه‌یه له لاوانده‌وه‌ی خوالی خوش بوو «ئهمین زه‌کی به‌گ» دا

- ۲ -

فهلک نيمسال له گه لمان هر به په شم و کين و حیددهت بوو
 بهراتی بو هه موو شیخ و مه لا رهنج و مه رارهت بوو (۱)
 به شی خه لقی «به هاره» ی بی «مرور» ی سیححت و شادی
 به شی نیمه ش هه موو «حاجی به یان» ی دهر دو میحنت بوو (۲)
 ره فیکیمان هه بوو نیمه ی غه ریقی به حری زه حمت کرد
 به لام خو ی وه ک دورپی به کتا سه ده ف به رداری ره حمت بوو (۳)
 نیمام و واعیزی مزگه وتی پاشا «شیخ عومه» یه عنی
 خه لیفه ی نه قشبه نندی، خادیمی شهرع و دیانه ت بوو
 که پرسیم سالی غوفرانی له ماموستای خیره د، فهرمووی:
 «امامی بازی روحي ناشیان نارای جنت بو»

وتراوه که له سالی ۱۳۶۷ ی هیجریدا کوچی دوایی کردووه؛ وه سالی
 مه رگی به حیسابی نه بجه د نه کاته: «کَ بَدْرِ بُرْجِ عِرْفَانَ مَعَارِفِ اِمْتَوِ اَوَا
 بُو_که به دری بورجی عیرفانو مه عاریف نیمشه و ناوابوو» به و شهرته
 وشه ی «بدر» بکه ی به وشه ی «چوارده»، چونکه به در مانگی شهوی
 چوارده یه، وه "۲۱۹" که به رامبه ری وشه ی «چوارده» یه له جه معی وشه کان
 لابه ی، چونکه به ناوا بوو دانراوه. واته: تیکرای نیوه شیره که به حیسابی
 نه بجه د نه کاته ۱۵۸۶ و ۲۱۹ ی لئ لابه ره.

(۱) په شم: رق. حیددهت: تیژی و توندی.
 (۲) به هاره: گه نمه به هاره. مرور، حاجی به یان: دوو دانه ونله ی بینگانه ن
 له ناو گه نمدا سه وز نه بن. (۳) یه کتا: تا قانه. به ردار: هه لگر.

وهلى عهدهى له پاش خوځى «شيخ محممهده» بوو «بِحَمْدِ اللَّهِ»
 له عهسرى خوځيا هه ر ئيشى ته دريس و ئيمامهت بوو
 خودا كوځرى نه كهى نه و خانه دانى عيلم و عيرفانه
 هه تا عالم بمينى، چونكه هه ر يانهى فه زيلهت بوو (۱)

- ۳ -

دهمىنكه وهك ژنى سك پر زه مانه يى بهد خوو
 به خوځينى سه ييدو شيخ و مهلا ئه كا بيژوو (۲)
 دهمىنكه داسى نه جهل تيز ئه كا وه كوو «وه رزير»
 خه ريكى عالمه پاكوى ئه دا به ريزه هه موو (۳)

(۱) ئه م پارچه يه له لاواندنه وهى خوالى خوش بوو شيخ «عومه ر» ي شيخ
 «محممه دى قه ره داغى» ئيمام و ماموستاى مزگه وتى پاشاى «هه له بجه» دا
 و تراوه كه له سالى ۱۳۷۳ى هيجريدا كوچى دوايى كردووه، وه سالى مردنى
 به حورووفى نه بجه د ئه كاته: «لامامى بازى رۇحى ئاشيان ئاراي جنت
 بو- ئيمامى بازى رۇحى ئاشيان ئارايى جهننه ت بوو».

(۲) بيژوو: حه ز كردنى ئافره تى دوو گيان له خوارده مه نيىكى تايه تى.

(۳) وه رزير: وه رزيرار، كر نكار نكى كشت و كالييه كه ته نها له وه رزى
 دروځنه و گيره و كيشه دا لاي خاوه ن ده غل و دان ئيش ئه كا به رامبه ر به
 ئه ندازه بهك له به ره م، كه زياتر وايه «شه ش يهك» بى؛ وه رزير: له كارو بارى
 كشتوكالدا ئيشى [جووتيار] ته واو ئه كا. وه به رامبه ر به هه ردووكيان «مزور»
 يا «رهنجهر» هه يه كه ئيشى مال ئه كا به درنژايى سال. پاكو: دره و.

- دهمیکه دوخته ره لهم خهسته خانه کاوله دا
- (۱) دهمیکه شه ربه تی مردن ئه دا به جام و سه بوو
- وه ها ئه سیری دهسی جهوری دهوری خون خوارین
- (۲) به چنگی بازو شه هین و هه لووه وهك ته یه وو
- ئه گهر ببئی به «سکه ندهر» به بازوی قووه ت
- (۳) وه گهر ببئی به په له نگه ره قووه تی بازوو
- به حوکمرانی ئه گهر ببیه شاهی «که یخه سره و»
- (۴) به پاله وانی ئه گهر ببیه «رؤسته م» و «بورزوو»
- ئه گهر به زوه د و فه زیله ت ببیه شیخی «جونه ید»
- (۵) وه گهر به حیکمه ت و فه ن ببیه «بو عه لی»، یا هوو
- که ها توو رسته یی عومرت گه یشته وه ختی پسان
- (۶) ته خه للوفی نیه «بالله» به قه دری یهك سه ری موو

(۱) دوخته ره: دوکتور، پزشک. سه بوو: گوزه.

(۲) ته یه وو: پور، [په له وه رنکه].

(۳) په له نگه ره: شازاده ی قوله کان بووه له سه ره دهسی ئه سکه ندهر دا کوژراوه.

(۴) بورزوو: قاره ماتیکی توورانی بووه له سویای «ئه فراسیاب» دا.

(۵) جونه ید: جونه یدی به غدایی، له خوا ترسی به ناوبانگ. بوو عه لی:

ئه بوو عه لی ئین و سینا، زانای به ناوبانگی ئیسلام. یا هوو: هو کابرا!...

(۶) ته خه للوف، [تخلف]: دواکه و تن.

- له خانه دانسی سه یاده ت، له دوودمانی عولووم
 له جی هه واری سه خا حاته میکی هه لکه وتوو (۱)
 جه نابی حه زه تی «مه عرووف ئه فه ندیی قازی»
 که ناشیانه یی شه هبازی ئه و بوو ئه وجی عولوو (۲)
 درایی روتبه وو تاجی سه عاده تی ئه به دی
 هومایی رۆحی فپی بو به هه شتی خولدی سه روو
 خودا به مه رحه مه تی خوئی مه قامی عالی کا
 به جاهی سیدره نوشینانی مونته های ژووروو (۳)
 که سالی مه غفیره تی ئه و بوزورگه یان پرسى
 له «بیخود» ی له عهزا خانه یی خه ما که وتوو (۴)
 ئه ویش به گریه وو ئاد و هه نسکی حه سره ته وه
 حوروونی موعجه مه ی ئه م شیعره دواییه ی فرموو:
 «هه زارو نۆسه دو سی و هه شت، فه جر میلادی
 هه زارو سیسه دو په نجاو حه وت هیجری بوو (۵)

- (۱) دوودمان: خانه دان و بنه ماله و هۆز.
 (۲) ناشیانه: هیلانه. ئه وجی عولوو، [عَلُو]: ئه وپه ری به رزی، ئاسمان.
 (۳) سیدره نوشینان: «سِدْرَةُ الْمُنتَهَى»، شوئینیکه له ئاسمانا، مه به ست
 پیغه مبه رانه.
 (۴) عهزا خانه: خانه ی ته عزیه.
 (۵) حه رفه نوخته داره کانی ئه م دوو نیوه شیعره به حیسابی ئه بجه د ئه که نه

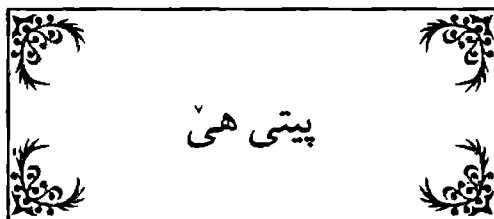
- ۴ -

هاته به زمی ئیمه دوینئی شه و برۆ داسی به دهو
 هر به ناکامی په لهی سهبری دلی کردم دره و
 هات، نه ماما چی هات؟! وه کوو گول دم له باله ب پیکه نین
 چوو، نه ماما چی چوو؟! وه کوو نیرگس دوو چاوی پر له خه و
 خوسره ویکی وا به نازو عیشوه هیند شه کری شکاند
 بووم به فهرهاد ناخری بوگفتو گوئی شیرینی نه و
 ههرکه چاوی کهوت به نه برۆی دهس به جی قازی وتی:
 لی بدن مه یتر که ئیمشه و جهژنه، دیمان ماهی نه و^(۱)
 گهر به زهر بۆی دهس بدایین شیخ ته ماشا کردنی
 زوو جل و خه رقهی نه نایه رههن و پیناوی گره و
 چینی کاکولی که په خشان بوو به لای ملیا، وتم:
 سهر بیلادی شه رق نه چی و دياره هوردووی غه ربی شه و
 دل که کون کون بوو نه بی جار جار هه رازی ده رکه وی
 دهنکه دهنکه نيسك و نوک هه ر دانه دن «بیژنگ» و «کهو»
 وه چ خوشه تا سبهینئی دم له سهر غونچهی ده می
 من وه کوو «بولبول» بنالم، نه و بخوینئی چه شنی «کهو»

(۱) مه یتر: سهر پهرشتی کهری نه سپی سواری ماله گه وره. مه به ست له
 ته پل لیدانه، چونکه ته پلی له شکری ناغا به دهس مه یتره وه بووه.

قەت بە گوشتەوزوون نەزانی قەرتماغەى زامى دَل
 پىستەكەى لى لادە «بىخود» تى ئەگەى كردوويه هەو^(۱)

(۱) قەرتماغە: پىستىكە سەرى برىن دائە پۇشى، لە يە كىنك واىە
 گوشتەوزوونى هیناوە تەو، كەچى ژىرەوہى كىم و زووخە.

- ۱ -

ٲه گهر شاهم، وه گهر شاهین و بازم «یا رسول الله»
وه تنه ن اواره وو هیلانه وازم «یا رسول الله» (۱)
به رۆژ په روانه ییکی دل شکاو و بی په رو بالم
به شه و شه معیکی پر سۆزو گودازم «یا رسول الله» (۲)
له تیغی قه هرو روتبه ی ئیلتیفاتی تۆوه یه قوربان
ٲه گهر گهردهن که چم یا سه رفه رازم «یا رسول الله»
به وه رچه رخان دنیکی رووت هه تا هم که و تووم بی ناز
به لوتفیکت له عالم بی نیازم «یا رسول الله»
له تیځو شینی رزگاری منی ن اواره دا کول بوون
هه موو باپیره کانی دل نه وازم «یا رسول الله»

(۲) گوداز: توانه وه.

(۱) ن اواره: غه رب.

ئیتەر ھەر خۆت ئەبى چارەم بفرموى چونكە ھەر خۆتى
 تەككارم، موعىنم، چارە سازم، «يا رسول الله»
 ئەزانم خۆ خىلافى ئەمرى تۆم زۆر كىردووه، ئەمما...
 كۆرى خۆتەم بە لوتفى تۆ ئەنازم «يا رسول الله»
 نەجاتم گەر بەدى زوو بۆ تەوافت حازرم، بەئىنى...
 بە كەعبەى رووت رووھو خاكى حىجازم «يا رسول الله»
 غولامىكم ئەوا خۆم خستە قاپى غىرەتى تۆوھ
 بە ناو «مەحموود» م ئەمما ھەر «ئەياز» م «يا رسول الله» (۱)

- ۲ -

گىلى ياقووتە، تۆزى عەنبەرى ساراىە بەرزنجە
 گىيای زىمرووتە، بەردى گەوھەرى بەكتايە بەرزنجە (۲)

(۱) ئەياز: وەزىرە كەى «سولتان مەحموودى غەزەنەوى».

ئەم غەزەلە بە ناوى خوالى خۆش بوو شىخ «مەحموودى حەفید» ەوھ
 وتراوھ، لە سالى ۱۳۴۸ى ھىجرىدا كە بە حوروونى ئەبجەد ئەكاتە «ھەرچى
 بىم اولاد خۆتەم - ھەرچى بىم ئەولادى خۆتەم». شىخ لەو كاتەدا دىلى ئىنگلىزە
 داگىر كەرە كان بووھ.

(۲) عەنبەرى سارا: عەنبەرى بى گەرد. «سارا» بە مەعنا ساغوبى گەردە،
 وە لە «سەحرا» وە نەھاتووه، چونكە «عەنبەر» گىيائىكى بۆن خۆشى دەليايىيە.

له لای کویر گهر بینای وهك دۆزه خه، ئەمما له لای چاوساخ...
 وه كووقه سرو قوسووری «جَنَّةُ الْمَأْوَى» یه بهرزنجه (۱)
 مه تافی یادگاری شییری یه زدان و «حُسَيْنَيْن» ه
 زیاره تگاهی ئالی هزره تی «طاها» یه بهرزنجه (۲)
 نه وهك هه رکانیاوی عهینی «شههد» و «شیر» و «تهسنیم» ه
 دره خیشی له لای ئه پبابی خووی «توبوا» یه، بهرزنجه (۳)
 بلئی رووی تی نه کهن «ده ججال» و «فیرعهون» ی زه مان، «بیخود»
 که جه ولانگاهی شیخ «عیسا» وو شیخ «موسا» یه بهرزنجه

- ۳ -

کوردینه به گهل بینه وه وا وهختی سرووره
 وهختی گول و «ریحانه» وو «ئهسرین» و «چنوو» ه
 پروانه گولشن که ئه لئی «بووقه له موون» ه
 گه ه سهوزه، گه هی زه رده، گه هی ماوی و سووره

(۱) مه بهستی له وهیه که بهرزنجه به لاپالکی تووشه وهیه، وه کویر ناتوانی
 به ئاسانی ئەم مال و ئەو مالی تیا بکا.
 (۲) شییری یه زدان: «اسدُ الله»، هزره تی «عهلی» عليه السلام. «حُسَيْنَيْن»،
 حوسهینهین: هزره تی «حهسهن» و هزره تی «حوسهین» عليه السلام. مه بهست له
 یادگاری ئەمانه: شیخ «عیسا» و شیخ «موسا» ی بهرزنجه یه.
 (۳) تهسنیم، [تسنیم]: جوگه ییکه له بههشتا. توبوا: «شَجَرَةُ الطُّوبَى»،
 دره ختیکه له بههشتا.

برپواننه ئاونگو گیا تاکوو بزنانن...
 ئەم ھەروە کوو زەرپووتە، ئەویش چەشنی بلوورە
 برپواننە دنیا کە ئەلیی جەننەتە ئیمپرو
 لایی ھەموو غیلمانە، لە لایی ھەموو حوورە (۱)
 «نیرگس» کە تەماشاکەھی سەیران کەرە ئیمپرو
 وەك چاوی بوتان خاوەنی سەد جوورە فتوورە (۲)
 خزمینە ئەگەر باسی من و باوکم ئەفەر موون
 ئاغا یە «سولەیمان» و «کەمال» یش وە کوو موورە (۳)

- ۴ -

دلم مەفتوونی چاوی دولبەریکی نیکتە پەردازە
 کە مەحزی حوسنە، عەینی شوخییە، سەرچاوەیی نازە (۴)
 لە باغی نازکیدا موعتەدیل سەرۆیکی ساوایە
 لە دیوانسی چەمەنزاری دلا فەردیکی مومتازە (۵)

-
- (۱) مەبەست لە کوران و کچانی سەیران کەرە.
 (۲) فتوور: فیتتەو فتوور، ئازاوە.
 (۳) نەمانزانی «بیتخود» ئەم شیعەرە ی بە زمانی کێو و توو.
 (۴) مەفتوون: گێرۆدە، [دیانە]. نیکتە باز: نوکتە ریکخەر. مەحزی
 حوسن، «محض حُسن»: جوانی رووت و بێ گەرد.
 (۵) موعتەدیل: [مُعْتَدِل]، نە درێژ و نە کورت. چەمەنزار: جیگە ی چیمەن.
 فەرد: تا قە شیعەر.

به زوری حوسنی خوئی ئیقلمی ئهرزو ئاسمانی گرت
 لهسهر تهختی زهمین شاهی زهمان ماهی فهلهك نازه (۱)
 سووهدای پهرچه می وهك فهجری «كازیب» زولمته ئهفشانه
 بهیازی گهردهنی وهك سوبحی «سادیق» پورته و ئهندازه (۲)
 ههریمی چاو و بهینی روومهت و تاقی خه می ئهبرۆ
 مهتافی نازه، كهعهبی ئیمتیازه، قیبلهیی رازه (۳)
 له بازارپی موحهیه تدا ههزار لۆمه م بکه ن ئیخوان
 ئهئیم ئه م «یوسف»، پیغه مبه ریکی خاوه ن ئیعه جازه
 ده خیلته بم بلئی رازی دلئی خوئی دهرنه خا «بیخود»
 كه ئه م «كه ركوك» ه جیئی راوی «شه هین» و «واشه» و «باز» ه

- ۵ -

كهوسهر وه كوو ته نووره یی چاوی پر ئاومه
 دۆزهخ وه كوو ته نووری دلهی پر هه لاومه (۴)

-
- (۱) فهلهك ناز: ئاسمان نازی پتوه ئه كا.
 (۲) سووهدا: ره شی. پورته و ئه نداز: بلاو كه ره وه ی تیشك.
 (۳) ههریم: ناوچه. خه م: چه میوه.
 (۴) ته نووره: گیزی ئاو له و شوینه دا كه له بنه وه چالاییهك یا كوئیک هه بن
 ئاوه كه ی پیا بچی. هه لاو: هالو.

ئاخۆ ئەهه کتريکه شهوی کرده عهینی روژ
یا خو بلیسهی ئاگری کوورهی به تاومه
لهنگیزهیی به هاره که ههساوه «خاصه»، تا
فرمیسکی چاوی سووری به خوڤ دارژاومه (۱)
بهك جيگه پي نه مایه وه بو من زه مینی دهیم
یه عنی له فه یزی گریه وه دنیا به راومه
بوونی که بابه، بوچه کی چزیکه دی له دوور
یا بو چرووکی جه رگ و دلی هه ل کزاومه
هیلا نه زه رده واله وروژاوه بهم شه وه
یا گرمه گرمی سینهی کون کون کراومه
داخی شکستی دل نیه شه یخوم له مودده عی
دهردی به بهردی حادیه شووشه ی شکاومه
غمه واسیته ی حه یاتی منی بی که سه وه فه قیر
غمه نان و ئاو و چایی و گوشت و پلاومه
به ربووم شه گهر له داوی ته عه للوق، شه ماما به روچ...
دل گوربه گورپی په رچه می چین چین و خاومه

(۱) لهنگیزه: وه رگیراوه له «لهنگ» و «ریزه»، واته: دارژانی تای جه وال و شتی وا. لیره دا به بارینی بارانی به خوڤه م و دلۆپ گه وره شه وتری. «خاصه»: شیوه که ی ناو [شاری] «که رکوک».

وَا تَنْ نَهْ گَهی له ره عشهیی پیریمه ئه‌ی جه‌وان
 له‌رزینی تیری غه‌مزهی شوخیکی لاومه
 شوخی که یادی ئاره‌قی بۆن خووشی لاملی
 قوؤلونیا و شووشه‌یی عه‌ترو گولاولومه
 شوخی که رابیته‌ی ده‌مه‌که‌ی پر له خه‌نده‌که‌ی
 خوونچه‌ی گولی به‌ ئاوی حه‌یات ئاو دراومه
 شوخی که یه‌ك موژه‌ی به‌ مه‌سه‌ل بۆ زه‌بیحی من
 سه‌د خه‌نجه‌ری خه‌لیلی به‌ دایم سواومه (۱)
 په‌روانه‌ نیم که عاشقی شه‌مع‌ی کوژاوه‌ بم
 په‌روای چرایسی تا‌کوو ئه‌به‌د هه‌لکراومه
 مه‌جنوونی له‌یلی چاوی غه‌زالیک‌ی «هاشمی» م
 شاهید ده‌روونی چا‌کو و یه‌خه‌ی دادراومه
 یوسف مه‌تاع‌ی من نیه‌ لیم لاده‌ ئه‌ی عه‌زیز
 سه‌ودای نگینی خه‌تم‌ی ریساله‌ت به‌ ناومه (۲)

(۱) ئیشاره‌ته‌ بۆ مه‌سه‌له‌که‌ی حه‌زره‌تی «ئیبیراهیم» علیه‌السلام که ئه‌یوست
 حه‌زره‌تی «ئیسماعیل» ی کوپ‌ری بکا به‌ قوربان‌ی به‌ پیتی ئه‌و فه‌رمانه‌ی که له
 خه‌وا پیتی درابوو. پاشان که وستی فه‌رمانه‌ که جی به‌ جی بکا خوا «مه‌ر» یکی
 بۆ ناردو له‌جیات‌ی حه‌زره‌تی ئیسماعیل علیه‌السلام ئه‌و مه‌ره‌ی سه‌ر پر‌ی.
 (۲) عه‌زیز: عه‌زیزی میسر. خه‌تم‌ی ریساله‌ت... تاد: ئه‌و که سه‌ی که
 پیغه‌مه‌برایه‌تی به‌ ناوی ئه‌وه‌وه‌ دوا‌یی هینراوه‌ که پیغه‌مه‌بری موسولمانانه،
 [حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم].

بۆگۆشەییکی تیغی برۆی وهك ژنانی میسر
 په یوهسته نارەزووی له پی دەستی بپراومه (۱)
 بۆ زەرپه خاکی توربه ته که ی رهشکی جهننه تی
 بهك ده فعه بووم به نیرگس و هر چاوه چاومه (۲)

ئەو توربه ته ی که سه یقه لی میپراتی چاومه
 ئیکسیری قه لی مه عاسی خوراومه
 ئەو توربه ته ی که خۆل و گل و ورده به ردی ئەو
 ئالتوون و زیوو لیره وو غازی و دراومه
 ئەو توربه ته ی که تۆزی ئە گەر بیته سه سه رم
 نایده م به تاجی «خوسره و» و «جه م» گەر کلاومه (۳)
 ئە ی بازی سیدره تۆبی خودا بۆچی ناگری
 نیچیره که ت که پۆری دلی هه لفر او مه
 هه ر فیکری تۆیه باعیسی ژین و حه یاتی من
 هه ر زیگری تۆیه قوو ته ی ئە ژنۆ و هه ناومه
 هه ر وه سفی رووته هه ر قسه یی و اله سه ر زمان
 هه ر سه ر فی مووته هه رچی خه یالی بل او مه

(۱) ئیشاره ته بۆ مه سه له که ی حه زره تی «یوسف» عليه السلام که ئەوه بوو ژنانی گه و ره ی میسر که دیان، له تاو جوانی ئەو به ری ده ستی خویان بری.
 (۲) ره شك: داخو حه سه رت. واته: ئەو خا که ی که به هه شت به خیلێ بیئ ئەبا.
 (۳) جه م: جه مشید.

ههروهك مناله كوردی كه ون بی له باوكی
 ئە گریم به رهو «مه دینه» وو هه ر باوه باومه
 مهروانه چاوی ته ر، به خودا زۆر خه جاله تم
 گریان نیه، دلۆپی حه یاکه ی تکاومه
 باکم له دانه نیشتنی مه نهی نیه، به لام
 ترسی به ئەمری حه زه تی تو هه ل نه ساومه (۱)
 چاکه م به ده ست خراپه وه هه ر زاكو زووکیه
 چ بکه م په روۆشی مالی به تالان براومه
 سا توۆش بفه رموو: خادیمه که ی ده رك و بانى خۆم
 په ت که ن که چونکه ئەو سه گی قول هه لکراومه
 یه عنی به شه و ئە گه ر سه گه، ئەیکه م به تووله روۆ
 ئەم سه گ به تووله کردنه بو پاس و راومه
 من چونکه غه یری شیعو غه زه ل ه یچی که م نیه
 بو خزمه ت هه ر ئەم دووه دیاری نراومه
 دایم له سه ییدم ئەمه ته جائیزه م بلئی:
 «بیخود» قولى به نه قدى شه فاعه ت کراومه (۲)

(۱) واته: ترسی ئەوهم نیه که خراپه م کردبئی، چونکه نه م کردوو، به لکورو
 ترسی ئەوهم هه یه که چاکه م نیه.
 (۲) ئەم پارچه هه لبه سته له پارانه وه دا له پیغه مبه ر ﷺ و تراوه له سالی
 ۱۳۴۵ی ه یجریدا.

- ۶ -

سویحی فەرور دینه ئه مپۆ، بۆلۆلی دَل بئی غه مه
 گەر له خۆشیا رۆحی ده رچی باخه وان هیشتا که مه (۱)
 هەر ده لئی غیلمان و حوورن نه و عورووسانی چه مه ن
 رووی زه مین جه ننانی عه دنه، هیئده تازو و خو پره مه
 والقی «لاولو» به قه د «سه رو» ی ره واننا هه لچوه
 بۆ له باوه ش گرتنی بالای بتان وه ک په رچه مه
 گۆل خه ریکی ره نگو بۆ یه عنی شه بیهی روومه ته
 خونچه مه شغوولی ته به سسوم، هەر ده لئی لیو ده مه
 زه مزه مه ی «سار» و «که بووتەر» وه ک نه وای نای و نه یه
 هه مه مه ی «دورپراج» و «قومری» راست ئه لئی زیرو به مه (۲)
 بیئنه ناو به زمی چه مه ن دنیا بیینن سه ر به سه ر
 نه شه یی «نظاره» یی «نیرگس» ئه لئی جامی جه مه (۳)
 بانه دوین ئیتر له ئه ستیره ی شکوفه ی بورجی باخ
 بیئنه سه ر ئه وسافی «نجم الدین» که به دری عاله مه (۴)

- (۱) فەرور دین: یه که مین مانگی [هه تاروی - شمسی] به هار.
 (۲) سار: بالدارنکی ره شی ده نگ خۆشه، ورده خالی سپی پنیوه یه.
 که بووتەر: کۆتر. دورپراج: پۆر، [ئهم دوانه شی هه ریه که جو ره بالدارنکن].
 زیرو به م: دوو ئاله تی موسیقان. (۳) نظاره: ته ماشا که ران.
 (۴) نجم الدین: شیخ «نجم الدین» ی کورپی شیخ «ضیاء الدین» ی
 عوسمانی.

چونکه میعماری تهریقته باوكو باپیری ئهون
 بویه دیواری حهساری «نهقشبهندی» مهحکمه
 رۆحی «هود هود» بۆ قوربانی دهم و لئوی نهبی؟!
 وهك «سولهیمان» ی زه مان ساحیب نگین و خاتمه
 بۆ له یومنی مهقدهمی سهرتان نهگاته ئاسمان؟!
 جیلوه گاهی ئافتابی ئیمه عهرشی ئهعزمه
 خهلقه بۆ ناچن له بۆ «روضه» ی «بیاره» بۆ تهواف؟
 خاکی وهك خاکی «بهقیع»ه، ئاوی ئاوی «زهمزه»ه
 نهك به تهنه قهیسهری «رۆم» خادیمی ده رگای ئهوه
 بۆ سو جوودی حاجیبی خاقانی چین پشتی خه مه (۱)
 نیرگسی ئه و تا ته بییم بی چ باکم زه خمه من
 بۆ برینی «ظاهر» و «باطن» نیگاهی مه ره مه
 هیئنده بۆ ئیحیای دلی مردوو یه دی به یزای هه یه
 «گاور» و «جوو» ش پیی ئه لئین «موسا» ده سه و «عیسا» ده مه (۲)
 ئلتیفاتی شاهی من بۆ دۆست و دوژمن وهك یه که
 خزمه تی «سیان»ه، گه ر بیگانه یه یا مه حره مه (۳)

(۱) حاجیب: ده رگه وان. خه م: چه ماوه.

(۲) [یه د: ده ست]. ئیشاره ته به وه که هه زره تی «موسا» عليه السلام که ده سی
 ئه کرد به باخه لیاو ده ری ئه هیئا ئه گراو شه وقی ئه دایه وه، [ئید بیضاء]. وه
 هه زره تی «عیسا» عليه السلام که فووی له مردوو ئه کرد زیندوو ئه بووه وه.

(۳) «سیان»: وهك یه کن، [مساوی].

خاکی به ریئی نهو به «بیخود» گهر به ریفعت تالی
دهس به داوین گرتنی بو بانی عیرفان سولله مه (۱)

- ۷ -

له سایه ی نه خلی تووبای قامه تی نهو نهو نیهالانه
«سلیمانی» به هشتی عه دلّه، یه عنی پر له غیلمانه
دلی زاهد به جاری بو نه بیته بولبول و قومی؟!
له لایه ک گول، له لایه ک جیلوه یی سه روی خه رمانه
«علی» که یوانه، «تهوفیق» زوهره یه، «نووری» شه باه ننگه
«عزیز خان» ئافتابی حوسنه، «فائق» ماهی تابانه
به یادی خه نده یی نهو بو نه ژی غه وواسی دل، یاران
«علی» یاقووتی یاقووته، «علی» مه رجانی مه رجانه
وه ها بازار ی حوسنی گهر مه «تهوفیق»، وه ک «عزیز» ی خوّم
خه ریکی روّحه بیدا موشته ری گهر ماهی که نعانه
به سه ربه سستی مه روّته ی «بیژن» ی دل بو نه زهر بازی
مه گهر نازانی «نووری» ساحیبی چاهی زه نه خدانه (۲)

(۱) [سولله م، «سَلَم»: په یژه]. بیخود نه م قه سیده یه ی بو خوالی خوش بوو
شینخ «نجم الدین» ی بیاره وتوو.

(۲) چاه: چال. زه نه خدان: چه ناکه. بیژن: له قه سیده ی دووه می «پیتی
میم» دا به دریزی لئی دواين.

ئەوێ روخساره یاخۆ قسبیلەیی حاجاتی ئیسلامە!
 ئەوێ میحرابە، یا تاقی خەمی ئەبرۆی «عەزیز خان»ە
 لە تورپەری کافری «فائیق» مەدەن ئەی رەهپەرەوانی دین
 ئەوێندەیی لێ ئەزانم رەهزەنی کاروانی ئیمانە (۱)
 لە عەبدیکی وەکوو من گەر ئەپرسن سەیدت کییە؟
 ...ئەمیری مالیکی جان، یەعنی شاهەنشاهی خووبانە
 یەدی بەیزای بەغەل پەرورەدەیی ئیعیجازی شوخیکە
 لە عەینی فەسلی شەودا ساحیبی سوبحی گریبانە (۲)
 زەمانی نەزە، توخوا لیم مەپۆشە، چاوەکەم چاوت
 پیالەت بێنە گەردش ساقیا، سا وەختی ئیحسانە (۳)
 ئەوێندە وەسفی لەعلی لێوی شیرینی ئەمانەم کرد
 کە لامم بۆیە وەك «بەنغال»ە، «بیخود» شەککە رستانە (۴)

-
- (۱) رەهپەرەوان: پێشەوایان.
 (۲) بەغەل پەرورەدە: لە باخەلدا پەرورەدە کراو. ئیشارەتە بە دەستەکەیی
 حەزەرەتی «مووسا» علیّه که لە قەسیدەیی پیشوودا باس کرا. گریبان: یەخە،
 رووبە روو هاتوو. (۳) نەزە: گیان دەرچوون.
 (۴) بەنغال: ناوچەیه کە لە «هیندوستان»، مەشهورە بەوێ کە قامیشی
 شەکری زوری تیایە.

- ۸ -

به شه و ده رزی موژه مه شغوولّه یه عنی چاك ئە كا سینه
 به روژ چۆغهی دلی عالم ئەدا ئەو شوخه ماکینه
 وهها په رچهم ئیحاته ی دهوری جه بهه ی داوه روژو شهو
 ئەلیی ته سخیری مولکی رۆم ئەکا ئەم حاکی چینه
 که پیی هینایه باغی دلّمه وه یارم به دهستی ناز
 گولی سه بری چنی یهك ده فعه ئەو بی ره حمه گولچینه
 له ته حریکی مه کینه هاته گویم دهنگی به سوژ نه یوت:
 خوا بمکه ی فیدای ئەو ساعیدو ساقی بلوورینه
 به ئەبروی وسمه رهنگی کوشتمی، خوینم مه فه وتینن
 گه واهم بو سبووتی مودده عا شمشیری خوینینه
 له شهوقی ئینعیکاسی خالی ماوی ئەو که واته
 له بهر نیلوفه پری ئەنجوم زه مین وهك ئاسمان شینه (۱)
 هه ناسه ی لیوی لاله ی کییه وا رهنگی به هاری رشت
 که ئەم دنیا یه یه کسه رباغه، ئەم سه حرایه رهنگینه
 خوا بمکه ی به پۆری ئاشیانم مه نزه ری ئەو بی -
 که شایه د بیه «صهید» ی غه مزه یی ئەو چاوه شاهینه (۲)

(۱) نیلوفه پ: ناوی گولیکه. ئەنجوم: ئەستیره کان.

(۲) ئاشیان: هیلانه. مه نزه ر، [منظر]: جیگای ته ماشا.

به وه سَلّی ئەو نیگاره بئ ره قیب زه حمهت بگهی «بیخود»
 له دنیا دا که سئ بی ئەژده ها نه یدیوه گه نجینه (۱)

- ۹ -

تا له من ئەو ماهی چاو به خوماره خۆی ون کردووه
 تیفلی دلّمی تووشی بیماری سهرو بن کردووه (۲)
 من له حهلقه ی خه تمی نازا زۆر هیلاکی غه مزه نیم
 رایته ی ئەبرۆ جگه رمی ئەنجن ئەنجن کردووه (۳)
 قهت به بیداریم نه دی تالیع، ئەلّی مامانی دههر...
 گووشی ئەم مندالّه به ده بختی به نووستن کردووه
 تۆ خودا با هینده بگریم تا بزانتن «شاره زوور»
 سهیلی فرمیسکی من ئاوی «زه لم» ی لیخن کردووه

(۱) مه شهووره هه رگه نجینه ییکی شاراو هه ژده هابه كه په پكه ی داوه
 به سه ره وه.

(۲) سه رو بن: نه خووشینه كه له سه رو بنی مانگا تووشی منالّ ئە بی.

(۳) هه وادا رانی ته رقه تی «نه قشبه ندی» حهلقه ی خه تمیان هه یه كه
 رایته ی تیا ئە كه ن، واته: به بانیان و ئیواران كۆ ئە بنه وه و حهلقه ئە به ستن بیر له
 خواو له پیرانی ته رقه ت و پیری سه رده می خزیان ئە كه نه وه.

خواله «دزیایش» هه تا «ئه حمهد بپرنده» و تا «پریس»
تا «عه بابه یلی» و «هه له بجه» ی قبیله بو من کردووه (۱)
ئهی فیدای رهحم و وه فاتان بم، مه گهر من یوسفم
ئهم برای خوتانه و ئاواره و ون کردووه
ئیوه عیلم و «فی المثل» بهندهش مهلا، بی ئیختیار
خوا منی بو خوانی وه سلی ئیوه نهوسن کردووه
گهر که تان و روژ په رستی ئیو نیم، بو روژ و شهو
رووم له مانگ و روژی «وارماوا» و «بیدن» کردووه
نامه تان ناییت و ئه شرانسن که چاو ریژی ئه زهل
چاوی تاریکی منی به و سورمه روشن کردووه
هینده بی ره حمن ئه لیلی ئاسنگه ری روژی «آلست»
دهرحه قی من له وحی دلتانی له ئاسن کردووه (۲)
گهر ئه پرسن چونه «بیخود»؟ درک و دالی دهستی عیشق
دوور له ئیوه پیی دلیشی ده رزی ئاژن کردووه

(۱) دزیایش: جینگه ی ماموستا مهلا «قادر» ی سؤفی و ئه حمهد بپرنده:
جینگای شیخ «عبد الکریم» و پریس: جینگای ماموستا مهلا «عه زیز» و
عه بابه یلی: جینگای ماموستا شیخ «بابا ره سول» و هه له بجه: جینگای
ماموستا شیخ «ره سول» بووه، که دوستی بیخود بوون.
(۲) روژی «آلست»: ئه و روژه ی که خوا دنیای دروست کردو له ئه وراحی
خه لکی پرسى: «آلست برئکم»؟ [ئه وانیش وه لامیان دایه وه و وتیان: «بلی»].

- ۱۰ -

ئەى دَلْ لَه داخى ئەو مەهه بتلىٰ بە دەردەوہ
 پَرژىنە ئەشكى گەرم بە دەم ئاھى سەردەوہ
 دەرچوو بە داخى عەشقەوہ رۆحى رەوانیان
 فەرھاد بە بىستونەوہ، مەجنون بە ھەردەوہ
 گەر وەسفى گەنجى رووى بىي جارىٰ باخەوان
 ويران ئەکا چەمەن بە ھەموو دارو بەردەوہ
 شۆرىٰ بە يادى لىوى بلىٰ ئەى «حەمەى عەلۆ»
 ئەمما بە شىمرى مونتەخەب و بەيتى فەردەوہ (۱)
 «بىخود» لەباتى سورمە لەسەر چاوى دائەنىٰ
 نالى و لاخى ئەو بە ھەموو تۆزو گەردەوہ

- ۱۱ -

لاواندەوہى «كەرىم بەگ»ى حاجى «عبداللہ»ى كەركوكلى زادە
 بەندى يەكەم
 ديسان لە ئىمە قاپپەكەى غەم كرايەوہ
 دەرگای تەرەب لە عالەمى دَلْ داخرايەوہ

(۱) شۆر: مەقامى شۆر. حەمەى عەلۆ: گۆرانى بىژنىكى مەشھورر بىرە لە سەدەى رابوردوودا لە «سلىمانى».

دیسان جگهر کرا به قه نارهی موشه ققه تا
 یه عنی دووکانی چه رخی جگهر چی کرایه وه
 دیسان برینی کوئی غه می ئیمه هاته سوی
 جامی فه رح به به ردی «خَواِدِث» شکایه وه
 دیسان دوو چاوی سووری وه تن بوو به گو می خوین
 فرمیسک وه کوو فواره له دل هه لقولایه وه
 دیسان لیوای عه زاله لیواو ناحیه وه قه زه
 بو کوردی تور به سه ره به مه سه له هه لکرایه وه (۱)
 نه ستره ییکی بورجی حوقوقی هه بوو وه تن
 ئیمشه وه پر کشا و به جاری کوژایه وه
 داخی غه می فیراقی که دانا له سه ره جگهر
 زامی هه زار ساله یی دل واکولایه وه
 گریاو وتی: وه تن جگهری من برایه وه
 شه وقی چرایی مه جلیسی غیره ت کوژایه وه

به ندی دووه م

نهی چه رخی به د موعامه له تاکه ی خه تا نه که ی!
 نه م کورده بی که سانه به غه م ناشنا نه که ی!

(۱) لیوای عه زه: نالای پرسه.

ده غلی وجودی ئیمه هه تاکه ی ئه که ی به ئاردا!
 خه رمانی عومری ئیمه هه تاکه ی به با ئه که ی!
 جه پراچی و، که چی ئه کوژی عالمی به غه در
 گویا برینی کۆنه وو نویمان ده و ئه که ی!
 مه عشوق ئه که ی به دوشمنی عاشق وه کوو ره قیبا!
 باوک له کوپ ئه که یته و برا بی برا ئه که ی!
 کوردی فه قیر ئه بی چ گونا حیکی کرد بی
 هه ره له حزه بی به سه د ئه له می مو بته لا ئه که ی
 «عبد الکریم» که دوینئ له سه ره ته ختی «ئینفیراد»...
 حاکم بوو، ئه مپۆ مه سنه دی داری فه نا ئه که ی (۱)
 ئه م دایکی کوردی قور به سه ره ته خسته «ته عزیه»
 ئه ولاده کانی چونکه دو چاری به لا ئه که ی
 ئه گری و ئه لی: وه تن جگه ری من برایه وه
 یاران چرایسی به زمی حه میه ت کوژایه وه (۲)

به ندی سیه م

ئه ی خاکی تیره دل هه یه گه ره زه پره بی حه یات
 روحت ئه که یته خادیمی سه رچاوه که ی حه یات

(۱) واته: حاکمی موفه رید بووه. (۲) حه میه ت، «حَمِيت»: غیره ت.

زولمەت نەدیدە چونکە گە یشتی بە ئاوی «خضر»
 تۆ نامریت و عالم ئەکا یەك بە یەك وەفات (۱)
 ئەو حاکمە ی که مەرکەزی قانون بوو سنگی ئەو
 راجیع بە تۆیە قور بەسەر ئەهلی موراجعات
 ئەو حاکمە ی که عەینی وەفا بوو، حقوقی مەحز
 تەرکی سەریری مەعدەلەتی کردو هاتە لات
 تۆش تۆ خودا وەرە وەکوو تێ گەییووەکانی کورد
 تەقسیر مە که لە خزمەتی، ئە ی رۆحە کەم فیدات
 چەند ئەهلی غەدرو زالمی بی دینی کرد ئەسیر
 چەند بی گوناحی دا لە حەپسخانەدا نەجات
 زاتی که وا لە ماتەمی ئەودا بی ئەهلی فەزل
 چونکی لە زایعاتی وەتەن بوو، لە زایعات (۲)
 ئەگری و ئەلی: وەتەن جگەری من بڕایەو
 شوعلە ی چرایی مەجلیسی عیرفان کوژایەو

(۱) ئیشارەتە بەووە که «خدری زیندە» ئاوی حەباتی خواردوووەتەووە بۆیە نامری، وە بەووە که ئەلین ئاوی حەبات لە تاریکییە کدایە.
 (۲) واتە: نیشتمان بە هۆی فەوتانیەووە فەوتنا.

بهندی چواره م

ئه‌ی بولبولی گولی وه‌ته‌ن، ئه‌ی باغه‌وانی کورد

ئه‌ی باعیمی نیمایی دره‌ختی ژیانی کورد

ئه‌ی واسیته‌ی ته‌ره‌ققی میلله‌ت به‌مال و رۆح

سه‌ر ده‌فته‌ری جه‌میعی فیداکاره‌کانی کورد

زه‌حمه‌ت که‌ خوش بیته‌وه‌ تا رۆژی ره‌ستخیز

داغی غه‌مت له‌ جگه‌ر سه‌روه‌رانی کورد (۱)

بو‌غیره‌ت و وه‌فاو و حقووقت له‌ ماته‌مان

گه‌وره‌و بچووکی میلله‌ت و پیرو جه‌وانی کورد

ئه‌هوراقی سه‌بری ئیمه‌ به‌ جارێ دریت، درینغ...

رۆیی به‌هاری عه‌یش و په‌یا بوو خه‌زانی کورد

تا مولکی ئاوه‌دانی به‌قا بوو به‌ مه‌نزله‌ت

وێرانه‌که‌ی عه‌ده‌م بووه‌ته‌ جی و مه‌کانی کورد

تابووتی تۆی که‌ دی وه‌ته‌ن ئه‌مڕۆ به‌ چاری خۆی

پشتی شکا که‌ عه‌شه‌ره‌تی ساحیب نیشانی کورد

گریاو وتی: وه‌ته‌ن جگه‌ری من بپرایه‌وه‌

نیمشه‌و نه‌لکتریکی شه‌وی من کوژایه‌وه‌

(۱) ره‌ستخیز: [رستخیز]: راپه‌رین، مه‌به‌ست له‌ رۆژی قیامه‌ته‌. جگه‌ر:
جگه‌ری.

- ۱۱ -

«بیخود» که وابه جان و دلّ ئه‌ی خواجه به‌نده‌یه
 به‌نده‌ی وه‌فای شیخه‌که‌ی «ئه‌حمده‌ بپرنده»‌یه (۱)
 «عبد‌الکریم»‌ی خوّم که له‌ باخی مه‌حبه‌یه‌تا
 وه‌ک گولّ به‌ رووی هه‌موو که‌سه‌وه‌ ده‌م به‌ خه‌نده‌یه
 روّم له‌ خوّشی فاقه‌زه‌که‌ت زوو که‌ ده‌ر نه‌چوو...
 جان سه‌خته، تیره‌ به‌خته، نه‌فامه‌ و سه‌هه‌نده‌یه (۲)
 یا شیّتی عه‌شقی دولّبه‌ره‌ ئاگای له‌ خوّی نیه
 یا وه‌حشیی که‌ هه‌مه‌می ده‌عباو دورنده‌یه
 تریاقی نامه‌که‌ت که‌ گه‌یی «بیخود»‌ی سه‌لیم
 باکی له‌ ماری غه‌م نیه‌ گه‌رچی کوشنده‌یه

- ۱۲ -

بئّ قه‌دی تووبایی تو سه‌روی ره‌وانم بوّچیه‌؟
 جه‌ننه‌تی فیره‌ده‌وس و عومری جاویدانم بوّچیه‌؟
 تا موژه‌ و نه‌برۆی جه‌وه‌ره‌رداری تو بئّ ئه‌سه‌له‌حه‌م
 خه‌نجه‌ری قه‌زین و شمشیّری ده‌بانم بوّچیه‌؟

(۱) خواجه: خاوه‌نی به‌نده. (۲) جان: گیان. تیره: تاریک.

رۆژی وه سلّت هه ر سبه یئیه کهوا پرته و نه دا
 من له تاریکی شهوی هه جرا ژیانم بۆچیه؟!
 سه یری تۆی گه ر بێ نه که م کو یر ب م، نه گه ر چاوم بو ی!
 وه سفی تۆی گه ر بێ نه که م لال ب م، زمانم بۆچیه؟!
 تا به هاری رووی گو لپه نگت بر یژی رهنگی حوسن
 «سونبول» و «نه سرین» و «لاله» و «نه رخه وانم» بۆچیه؟!
 بۆقه دی ههروه که عه سایه غه یری قومری مه شره بان
 هه یچکه سی نازانی ئاهی ناته وانم بۆچیه؟!
 جیگه گازی من هه تا ئه و روومه ت و ئه و لیوه بی
 «سیو» ی «سه رده شت» و «هه نار» ی «شاره بانم» بۆچیه؟!
 تۆ که چاوت پیم بل ی دهرسی زوبانی ئه جنه بی
 وه که «موفه تیش به گ» ئیتر من ته رجومانم بۆچیه؟! (۱)
 یار که فه رمووی بیره باغی روومه وه بۆگول چنن
 «بیخود» ئیتر ئیزن و پرسى باخه وانم بۆچیه؟!

- ۱۳ -

قهت به دنیا دل مه ده ن جادوو گه ری ئیرانییه
 سینه مایکی پر ئاشووب و فریب و ئانییه (۲)

(۱) مه به ستی له موفه تیشی «ئینگلیز» ه له سه ره تای داگیر کردنی سلیمانیدا.

(۲) ئانی: کات و بێ بار.

قەت بە خوۆشی و ئاشنایی و دۆستی باوەر مەکن
 گەر تەماشاکەن ئەزانن دوژمنیکی جانییە
 ھەرکە روژی عومری ھەرکەس ھاتە ئاوابوون، ئەجەل
 مۆلەتی نادا قەسەم بەخوا بە قەد یەك سانیه
 خاوەنی شان و شەرەف «میرزا فەرەج» ئالی شەریف
 تاکو دوینۆ بوو مەلیک، ئیمرو مەلەك میوانیە (۱)
 بەسیە ئەم نیو شیعرە بۆ تەئریخی کۆچی ئەو کەوا...
 «دەست و دامینگیری "عبد القادری گەیلانی" یە» (۲)

- ۱۴ -

ئەمە بۆی نەسیمى بە ھارە، یاخەبەری سرووشی ھەواییە
 دەمی روۆح بەخشی نیگارە، یانەفەسی مەسیحی سەماییە (۳)
 کە دلی بە عوقدە کرایەو گۆلی ناشکوفتە گەشایەو
 نە ئەو و نە ئەم، نە ئەمە و نە ئەو، ھەموو موەجیزاتی خوداییە (۴)

(۱) واتە: تا دوننێ گەورە گەوران ئەھاتنە لای، کەچی ئەمرو فریشتەى پرسیاری قەبر لە لایەتی.

(۲) ئەم پارچە شیعرە بەبۆنەى کۆچی دوایی «میرزا فەرەج» ى حاجی شەریفەو و تراوہ کە لە سالی ۱۳۷۳ ى ھیجریدا مردوہ.

(۳) سرووش: وەحی، [نیگا]. نیگار: وینە، مەبەست لە جوانییە. نەفەس: ھەناسە.

(۴) بە عوقدە: ئالۆزو خەفەتار. ناشکوفتە: نەپشکووتوو.

دهمی ئیبتیدایی مهسه پرته، نه فهسی نیهایه تی میحنه ته
 له هه موو محاله وه عوشره ته، له هه موو ولاته وه شاییه (۱)
 خه بهری قودوومی که سیکه واکه ئه کا برینی دلان دهوا
 که له بو جیهادی کوله ی ههوا له تهره ف خوداوه غهزاییه (۲)
 قه مەری سه مایی سه یاده ته، حه جهری بینایی ره شاده ته
 گوهری هومایی سه عاده ته، دورپری تاج و ئه فسهری شاییه (۳)
 ئه سهری حه بییی ره سووله ئه، جگهری نه جیبی «به توول» ه ئه
 سه مەری «قَضیب» ی قه بووله ئه، گوئی باغی ئالی عه باییه
 ئه تهوئی ئه گهر گوئی سه رمه دی، وه ره باخی نه عتی موحه ممه دی
 بسبه بولبولئیکی موئه به دی، ئه مه شیوه یی ئوده باییه
 له تهریقیا نیه خوسره وئی، که نه بی به خاکی قه ده م له وئی
 به خه یالی خۆی که ده سی که وئی، به ته مای مه قامی گه داییه (۴)
 مه له که و به شاپه ری سه وزه وه شه وو روژ خه ریکه گه سک ئه دا
 فه له که و به کونده یی هه وره وه هه موو ئیش و کاری سه قاییه (۵)

(۱) مه سه پرته: شادی. محال: ناوچه.

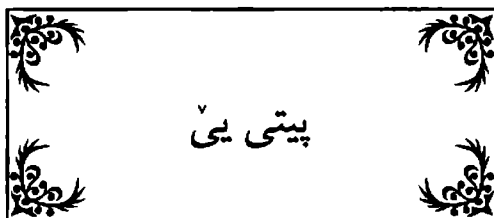
(۲) غهزایی: که سیکه که چووبی بو غهزا.

(۳) ئه فسهر: تاج.

(۴) واته: گه وره گه وران، که وتن له بهر پیی ئهوا به پادشاهی ئه زانن.

(۵) کونده: کونه ی ئاو. سه قایی: ئاردان.

دل و جهرگی «بیخود» نه گهر له ته، به خودا به تیغی مه حه بیه ته
 به نومیدی شه هدی شه فاعه ته، سه رو مال و روحی فیداییه (۱)

- ۱ -

برا، خو تو له لای خوۆ مه خزه نی عه قل و كه مالاتی!
كه چی تاده و له مه نتر بی فه قیرو سوالكه رولاتی
به ته حریكى ههوا دییت و ده چی چه شنی شه پۆلی ئاو
سه راپسا غه رقی گیزاوی غه م و به حری خه یالاتی (۱)
ئه گهر «ماضی» ت له دهس چوو هینده بی حالیشی ئه ی غافل
له «ئیسیتقبال» ی خوۆ ئاگات نیه چوون بی موبالاتی
به قه سری رووی زه مین تیر نابیی، قه ت چاوت وه كوو فیرعه ون
خوا ده ستت نه دا، ده ستت ببی روو بو سه ماواتی!
به جاهی خوۆ مه نازه، روسته می قاییز له ریتایه
ئه گهر سه د شاهی «چین» یش بی، کشیکت هاته بهر ماتی (۲)

(۱) ته حریک: هان دان. ههوا: ئاره زووی نه فسی.

(۲) واته: وهك «شا» له یاری شه تره نجدا «کش» ی لئی ئه کری و ئه فه وتی،
بنیاده میس كه عیزرائیل «کش» ی لئی کرد کش و مات ئه بی.

«سوله یمان» کوا نگیں و ئاسهف و عیفریت و به لقیسی؟!
 «سکهندهر» کوا شکوھ و تھ پل و به یداخ و موھیماتی؟^(۱)
 برا ناپرسی جاری چی به سہر ہات حالی «کہ بخوسرہو»
 تھ میزیکت نیہ تا تی بگہی لہ کوئیہ میرثاتی^(۲)
 تھ لائہی دیدہ تاکہی ناگریت و ناگری عیبرہت
 کہ حاجی شیخ «تھ مینی خال» لہ ئارادا نہ ما زاتی!
 بہ دووری خوئی تھوا ئیمہی دوچاری دۆزہ خی غہم کرد
 خودا روتبہی بلند کا رۆحی تھو شاد بوو بہ جہنناتی
 کہ ہلگیرا جہنازہی، بوو بہ مہحشر دہشتی سہر قہبران
 لہ بہر گریان و قور پیوان و واوہ یلاو عہ شاماتی
 تھ گہر بشبم بہ سہ جان، تھی رھ فیق وا چاکہ بی دہنگ بم
 لہ بہر بہ عزئی نہ فام نادووم لہ کہ شف و خہرقی عاداتی^(۳)
 لہوئی بووم حہزرتی کاک «تھ حمہدی شیخ» باس کرا جاری
 لہ فہ زلی خوئی و «مہکتوبات» ی پپ تھ فسیرو ئایاتی^(۴)

(۱) نگیں: تھ مووستیلہ کہی سولہ یمان کہ تھ لئین ہہ موو مہرامینکی پی
 ہاتوہ تہ دی. ئاسہف: زانائیکی ئیسرائیلی و وھزیری سولہ یمان بووہ.
 عیفریت: دیوہ کہی بہر دہستی سولہ یمان کہ ہہ موو کارنکی سہختی بو
 راپہراندوہ.

(۲) میرثات: [میرآت] ئاؤننہ. مہ بہست لہ جامی جیہان نمایہ.

(۳) سہ جان: سہ جہانی کوری وائیل خوش گوی بہ ناو بانگی عہرہب.

(۴) مہکتوبات: کتیبیکہ کاک تھ حمہدی شیخ رحمۃ اللہ علیہ نووسیوہ.

نسزیکى «غەوس» و شاهی «نەقشەندى» کردووه «بِالله» به لئی سەید نەبى بهم نەوعە بى هەر حویبى ساداتى که ميسباحى «بهاء الدين محمد» عالم ئارا بوو به جهزبەى عەشقه وه عەرشى خودای ئەو بوو به ميشکاتى (۱) که سالى ریحله تى ئەم مورشیدەم پرسى له پىرى عەقل به حەرفى جەوهەرى ئەم ئایەتەى کردم ئیشاراتى (۲) له سوورەى «ئەنبیاء» تا ﴿صَالِحِينَ﴾ ئایەى ﴿وَأَدْخَلْنَا﴾ به تەئریخى وه فاتى موشعیرە «بیخود» حوروفاتى (۳) که سى ئەولادى عەلامەى «ئەبووبە کرى موسەنیف» بى که عالم خوی ئەکا قوربانى تەحریرى «وضوحات»ى (۴)

(۱) بهاء الدین محمد: شیخی «بهاء الدین» کورى شیخ «عثمان سراج الدین»ى تەوێله تەبیر. ميشکات: تا قى بى که لین. واتە: کاتیک که چرای شیخی «بهاء الدین» داگیرسا، دلئى حاجى شیخ «ئەمینى خال» بوو به تا ق بو ئەو چرایه، چونکه حاجى شیخ ئەمین خەلیفەى شیخی «بهاء الدین» بووه. مەبەست له «عەرشى خوا» دلئى حاجى شیخ ئەمینە.

(۲) جەوهەرى: نوخته دار.

(۳) موشعیر: ئاگادار کەر. واتە: حەرفە نوخته دارە کانى ئایەتەى ﴿وَأَدْخَلْنَا فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ ه، که ئەکاتە ۱۳۵۰، که ئەوهش سالى وه فاتى ئەو که سەیه که ئەم قەسیدەیه له لاواندەنەویدە تراوه، که ئەویش خوالئى خوش بوو حاجى شیخ «ئەمینى خال» ه.

(۴) مەلا «ابوبکر موصنف» ﷺ: زانایىکى ناودارى کورده له ناوچهى «مەریوان» دا زانستى بلاو کردووه تەوه، وه له سالى ۹۹۴هـ هيجریدا کۆچى

کھسی نہ سلی «شفیع المذنبین» ی بی کہ برڙینی
 به سہر بیگانہ شا لافاوی بارانی شہ فاعاتی
 کھسی تہ تریخی تہو بی ئایہ تی تہ بشیری قورثانی
 بہ من چون شہرحی تہ دری حاشیہ ی مہ تنی کہ پاماتی (۱)
 بہ حہ ققی سینہ یی ساف و دلی مہ سروورو مہ جزوونی
 بہ بی خہ وفی لہ مہ خلوقی خواو لہ خوا مہ خافاتی
 بہ حہ ققی ئاھ و نالہ ی روژو گریانی سبہ ی نانی
 بہ شوری نیوہ شہو پارانہ و ہو سوژہ ی مونا جاتی
 فہ لہ ک پر گریہ بی تا چاوی ہوری لیل و تاریکی
 زہ مین پر خہ ندہ بی تا لیوی غونچہ ی باخ و باخاتی
 بہ سہر تہ حفا دو تہ تباعی تہوا بارانی لوتفی خوت
 بہ خور برڙینی یا رہب، نہ ک وہ کوو جہد، بہ لکو سہد قاتی

﴿﴾

دوایی کردوہ. «وضوح»: یہ کیکہ لہ نووسراوہ کانی، شہرحی کتیبی
 «المحرر» ی ئیمامی «رافعی» یہ رحمۃ اللہ علیہ لہ فیقہی شافعیداو "چار" بہرگہ.
 (۱) تہ بشیر: موژدہ راگہ یانندن. شہرح، حاشیہ، مہ تن: کتیبی کونی مہ لایانہ
 سی بہ شہ: مہ تن، شہرح، حاشیہ؛ مہ تن بنچینہ کہ یہ تی. شہرحیش
 لیکندانہ و ی تہو بنچینہ یہ. حاشیہ یش بہ سہرا ہاتنی شوینہ گرانہ کانہ تی.

- ۲ -

دَلْم بۆ زولفو رووی جانانه ئەگری
 منالەو بۆ گول و ریحانه ئەگری
 چرا ئیمشەو کەوا فرمیسک ئەپریژی
 ئەلئی هەر بۆ منی پەروانە ئەگری (۱)
 ئەکا شاباشی کئی دەریایی دیدەم
 کە چەشنی گەوھەری یەك دانە ئەگری؟
 چیه پیری دل ئیمشەو وەك عەرەق خۆر
 لە کونجی تەکیە بۆ مەیخانە ئەگری
 شەوئ بئی زولفی ئەو مەھ پارە تا روژ
 دَلْم بۆ سینە چاکی شانە ئەگری (۲)
 غەزالی من ئەگەر ساتی نەبینی
 بیابان قۆر ئەپۆی، لانە ئەگری (۳)

(۱) مەبەست لە فرمیسک دارشینی چرا، داوەرینی دلۆبی مومی ترواوە. (۲) سینە چاکی شانە: ئەو هی سنگی بە شانە ی زولف لەت کراوە. (۳) واتە: مامزە کە ی من «مەبەستی لە یارە»، ئەگەر تاوئک لە بیاباندا نەبێ، بیابان قوری بۆ ئەپۆی، وە ئەگەر تاوئک لە لانە کەیدا نەبێ لانە بۆی ئەگری. بیخود لێرەدا وردە کاریکی جوانی کردووە کە مەعنای بە قۆر بوونی بیابانی بەو لە داووەتەو کە بە هزی گریانەو یە لە بەر دیار نەبوونی مامز. چونکە کە باران باری و دنیا بوو بە قۆر مامزیش لەجینی خۆی هەلناسی. وە ئەو باران بارینە ی بە گریان ی بیابان داناو.

که وان ئه برۆ، به تیغی غه مزه تاکه ی
 له جه رگم بی گوننه نیشانه ئه گری!
 له به زمیکا که ساقی چاوی تۆ بی
 مه ی ئه رژی، دل ئه چی، په یمانه ئه گری (۱)
 به یادی نه و به هاری رووی تۆیه
 که چاوم هه وری زستانانه ئه گری
 برا تا نه بیه تۆزو گهردی به ر پی
 به زه حمهت چاکی نه و دامانه ئه گری
 له دل تا گه نجی یادی کییه «بیخود»
 که ئیمشه و نۆبه تی ویرانه ئه گری

- ۳ -

به خه نده ی زۆری من دیوانه ئه گری
 به گریانێ که مم فه رزانه ئه گری (۲)
 به تاریکی ده روونم گهر بزانی
 هه تا روژ وهك چرا په روانه ئه گری (۳)

(۱) په یمانه: کاسه. مه به ست له سه ر کردی ه تی.

(۲) فه رزانه: زیرهك.

(۳) لیره دا «ئه گری» له «گرتن»ه، نهك له «گریان». واته: هه ر ئه گراییت و په روانه ی هه زار دلی وهك دلی منت رائه کیشا.

له بی شیری ویسالی یاره، شهو، دل
 له بیشکهی سینهدا تیفلانه نه گری
 دوو دیدهی نیگرگسینی پر له لاله م
 له دهوری لیوی نهو چاو جوانه نه گری (۱)
 له نه شئهی پیکنه نینی ساقی نیمشه و
 له بهزما پیری من مه ستانه نه گری
 شتیکت دیوه نهی دل هه ر له مه جنوون
 که ریی نهو بی سهر و سامانه نه گری
 وه سیلهی گهینه شارت کییه «بیخود»
 که چه شنی حه لقه بهر ده رگانه نه گری (۲)

- ۴ -

په ریشانم له حه سرهت دهردی دووری
 به لوتفی خوت بدهی یا ره ب سه بووری
 چ دووری؟ دووری تا روژی مه حشر
 چ حه سرهت؟ حه سرهتی تا نه فخی سووری

(۱) واته: سووری لیوی یار به هوی فرمیسکی خونناوی منه وهیه، که بزوی
 نه گریم و چاوه پروانی دوو که لیمه م لییه وه.
 (۲) واته: به هیوای کینی بگاته به ره وه، وا وهك هه لقه ریز بهر ده رگات
 گرتووه.

- گەھى بۇ شاھەكەى ئەوپرەنگى تەمكىن
- (۱) گەھى بۇ ماھەكەى بورجى وەقوورى
يەكى «بابا رەسول»ى خەلقى «بىدن»
- (۲) يەكى «ئابدالكريم»ى «خانە شوورى»ى
يەكى جەننەت مەكانى «بوو عوبەيدە»
- (۳) يەكى گولشەن تيرازى شارەزوورى
نەوى پىغەمبەرى بوون، نەك پەرى و جىن
- (۴) لە مەجلىسىا كە جەم كىردوويه موورى
شەھادەت نامەيى عىرفان لە دەستا
- (۵) موجازى مەدرەسەى دىنى و شوعوورى
لە تەقدىسا وەكوو شىخى «برىفكان»
- (۶) لە تەدرىسا مەلا «يەحيا»ى مزوورى

- (۱) ئەوپرەنگ: تەختى پادشاھى. وەقوورى: خو قورس گرتن.
- (۲) بىدن: دىيىكە لە ناوچەى «تانجەپۇ»، لە لىواى سلېمانى، خانە شوور: دىيىكە لە ناوچەى «مايدەشت» لە كوردستانى ئىران.
- (۳) بوو عوبەيدە: عەبابە يلى، دىيىكە لە سەرورى ھەلەبجەوہ.
- (۴) جەم: تىكپرا. موورى: مېروولەيى. واتە: ئەمانە كە لە نەوى پىغەمبەرىن كە نەك وەك ھەزرىتى «سولەيمان» عليه السلام كە تەنھا جنوكە وەك مېروولە زەلىلى بەر دەستى بوون، بەلكو تىكپراى ھەموو دروست كراونكى خوا وەك مېروولە وان لەبەر دەستيا.
- (۵) يەنى: ئىجازەى شەرىئەت و تەرىقە تيان بووہ.
- (۶) شىخى برىفكان و مەلا يەحياى مزوورى: يەكەمىان شىخىكى گەورەى

- له بیّشهی عیلم و فهزل و شهرعو دنیا
 چ شیرئ بوون به ئازایی و جه سووری
 خه یاتی سه رمه دی هر زوو برپووی
 به بالایان که و او خه رقه ی غه یووری (۱)
 دریغا رۆین و منیان به جئ هیشت
 له ماته م خانه یی تاریکی دووری
 به ههشت ئارا که بوون «العزُّ لله»
 له خوْشی خوْشی غیلمان و حووری (۲)
 «بِسْمِ اللَّهِ» شه وانسی غائیبانه
 موبه ددهل بوون به ئه ییامی حوزووری (۳)
 له پاش ئه م دوو چرای به زمی عولوومه
 نه ما په روانه بوْی خوْشی و سرووری
 منم دائیم ئه کا دوودی هه ناسه م
 له سینهی مه جمه را کاری بوخووری (۴)

- ته ریفه تی نه قشبه ندی و دووه میان مه لایه کی گه وره بووه؛ له سه ده ی
 نۆزده هه مدا له ناوچه ی «بادینان» ژباون.
 (۱) سه رمه دی: هه میشه یی. مه به ست له خوایه.
 (۲) واته: حۆری و غیلمانی به ههشت به چوونی ئه و دوو زاته بۆلایان
 خوْشی خوْشیان پئ که وت. (۳) واته: گه یشتنه خزمه تی خوا.
 (۴) دوود: دووکه ل. مه جمه ر: پشکو دان.

منم وهك نانه وافر میسکم ئاگر
 جگهر نان، چا وئه کا ئیشی ته نووری
 شه هیدی تیغی ئیخلاسی حه قیقی
 به فلسی نایه وی توپی بلووری
 مه حه بیته ریگه بیکی راسته قوربان
 نه که ی لاده ی له سه ر حه ددو سنووری
 جیهان مادامه بیکی سینه مایه
 له به ریا بی که واکه ولی سه مووری (۱)
 ده خیلتم بم نه دا ته فره ت وه کوو من
 به غازه ی عاریزی و سپیوی سووری (۲)
 په نا به خوا له به زمی جادو پیدا
 له ساقی چاوی و ساقی بلووری
 به چاکه ی پر خراپه ی گهر خه رۆ بی
 به قینت بی که سه ر تا پا قوسووری (۳)
 هه زار که یخوسره وی و ئه فراسیابی
 هه زاران وهك سوپاهی «سه لم» و «توور» ی (۴)

(۱) واته: وهك تیاترۆ بیکی سینه ما وایه که که ولی سموری له بهر کرد بی...

(۲) غازه: سووراو. عاریز، [عارض]: روو. سووری: رووکه ش و ساخته.

(۳) خه رۆ: هه ل خله تاو.

(۴) سه لم: کوره گه وره ی «فه ره یدوون». توور: برای «سه لم» بووه.

- هه موو هاتوون و کوشتوننی له پاشا
- (۱) به توپی نامورادی و تپی زووری
- خوا سالی وه فاتی «کاکه بابا»
- (۲) «مُنور کھی مزارستان به نووری»
- له سالی فه وتی شیخ «عبد الکریم»
- (۳) «مرصع که اویش یا ره ب قصووری»
- زهمین تا پر له سونبول بی که ناری
- (۴) فه له ک تا پر له نه نجوم بی جحووری
- نه وی ماون بیانیهیلی نیلاهی
- به جاهی خوت که وا «حی» و غه فووری
- خسووس «دزیایش» و دانای «پریسی»
- (۵) له گهل ساداتی ته کیه و هانه سووری

(۱) زوور: ساخته.

(۲) نیوهی شیعیری دووهه م له سه ر شیوهی نووسینی کونی کوردی، به حیسابی نه بجه د، سالی کوچی دواپی شیخ «بابا ره سوول» که نه کاته ۱۳۶۳ هیجری.

(۳) نیوهی شیعیری دووهه م له سه ر شیوهی نووسینی کونی کوردی به حیسابی نه بجه د سالی کوچی دواپی شیخ «عبد الکریم» که نه کاته ۱۳۶۱ هیجری.

(۴) که ناری: قه راغه کانی. جوحووری، [جحر]: کون و که له به ری.

(۵) واته: ماموستا مه لا «قادری سؤفی» و ماموستا مه لا «عه زیزی پریس» و ماموستا شیخ «ره سوولی هه له بجه» و سه ییدی «هانه سووره». «خوا لیان خوش بی».

که «بیخود» تۆزی داویننی ئەوان بی
ئەشی یا رەب لە تەقسیری بېجوری

- ۵ -

- وهك «بیدل» ئەلئ: حەیفە كەوا ساكنی باغی
 بولبول لە دلت دەرئەكەى و تیکەلئ زاغی (۱)
 بو شیخ «عومەر»، ئەو سەروى ریازاتی عولوومه
 والافت ئەدا تۆكە وه كووالاله به داغی (۲)
 لهوساوه كه جیى جهننه ته ئەو زاته، كه چى تۆ
 لهم ئاگره دا عەینى سەمەندەر به دەماغی (۳)

- (۱) بیدل [بیدل دهلوی] ئەلئ:
 حیف است دو روزی كه مقيم باغی
 بیگانه ز بلبلی و حریف زاغی
 صحبت این جا مؤثر است آگه باش
 در آب زوی تری، در آتش داغی
 زاغ: قەله رهش.
 (۲) ریازات، «ریاضات»: باخچه کان. وه كووالاله به داغی: واته: وه كوو
 گوئی لاله سوور بووئته وه.
 (۳) سەمەندەر: دەعباییکه ئەلئین ئاگرکاری تئ ناکا.

«بیخود» غمی نهو عالیه می بالایه نه که ی فاش

با هه ر له دهروونا بی نه گه ر راستی و ساغی (۱)

لهو باغه نه گه ر سالی وه فاتی نهو نه پرسی

«گل» لابه ره، نه ئریخیه «ابن القرداغی» (۲)

- ۶ -

دیسان لافاوی غم هات هه ر وه کوو بارانی نیسانی

بیناغهی قه سری مه عمووری ته ره ب رووی کرده ویرانی

دیسان شاهی قهزا به خسیری فه رموو جه یشی جه معیهت

که سهوقی کرده سه ر ئیقیمی دل هوردووی په ریشانی (۳)

له ناو فرنی دهروونا وه که سه موون بوچی نه برژی دل

له کووره ی سینهدا تاکه ی نه بی جه رگیش به بوریانی

که وا مه خدوومه ییکی نهو نیهالی کاکه «شیخ عوسمان»

له باخی عومری خوئی نهی خواردبوو هیشتا بهری جوانی (۴)

(۱) فاش: ناشکرا.

(۲) واته: مه جموعی (ابن القرداغی) له فزی (گل = گول) ی لی لابه که به

حیسابی نه بجه ده کاته " ۵۰ " ۱۳۵۴ ی نه مینیته وه. نه م پارچه یه له لاوانده وهی خوا لی خوش بوو شیخ «عومهر» ی ماموستای خانه قای مهو لانا ی سلیمانیدا و تراوه که ناویانگی «ابن القرداغی» بووه.

(۳) یه خسیر: دلیل. واته: پیشان «خاتر جه مع» بووین و په ریشانی کردین.

(۴) نهو نیهال: تازه نیژراو، نه مامی نوی.

زەمىن نەيدىبوو سەروى موعتەدىل وەك قەددى مەوزوونى
 زەمان نەببىستبوو خونچەى گولئى وەك لىوى خەندانى
 وەكوو تەيرى كە بەر بووبى لە حەلقەى داوى سەيىداى
 (۱) فېرى رۆحى رەوانى بۆ رىازى خولدى رۆحانى
 ئەلا ئەى قاسىدى ئەسرىن كە چووى بۆ زيارەتى قەبرى
 (۲) بلى نەوباوەيىكى نەقشەندى بوو بە ميوانى
 «بەديعە»ى جەننەت ئاراگەر نەما، ئەمما بە لوتفى خوت
 بەدى يا رەب دەوامى عومرى جەددو باوكو خزمانى
 چ جەد؟ ئاودىرى باخى حىكمەت و دىنى موبىنى حەق
 (۳) چەمەن پىرايى عىلم و باخەوانى شەرىى يەزدانى
 سەحابى گولشەن ئارايى حەدىسى ئەحمەدى مورسەل
 (۴) بەھارى نەشئە بەخشى خونچەيى ئاياتى فورقانى
 چ باوك؟ يادگارى حەزرەتى شىخى «سراج الدىن»
 نەوى نائىب، وەلى عەھدى «علاء الدىن»ى عوسمانى
 لە تەكپەو خانەقاي زوھدا ئىلاھى كامگارى كەى
 (۵) بە جاھى شاھو بازى نەقشەندو غەوسى گەيلانى

(۱) [رىياز، رىاض: باخ].

(۲) ئەسرىن: فرمىسك. نەو باوۋ: توولئى تازە ھەلچور. بوو بە ميوانى: ميوانى قەبرە كە.

(۳) چەمەن پىرا: رازنە رەوھى گولزار.

(۴) سەحاب: ھەور. فورقان: [ئاورنكە لە ناوھەكانى] قورئان.

(۵) باز: باز الله لە قەبى شىخ «عبد القادر»ى گەيلانىيە.

له ته ئریخی وه فاتی ئه و به دبعه ی نه و جوان عومره
 نه پرسن گهر له پیری عه قلی دانا قاسی و دانی (۱)
 له بهیتی ئاخری نیو شیعی سانی، حه رفی بی نوخته ی
 نه کائیزهاری سالی ریحله تی مه رحوومه یی فانی
 ئیتر «بیخود» ئه لئ «وا حه سه ره تا» زوو گولشه نی چۆل کرد
 «بَدیعَه رۆزگارُ عَرَعَرِ جَوْبَارِ عُثْمَانِ» (۲)

- ۷ -

له دولبه رگوفتوگۆینکم نه بیست، ئه ی سینه ئه فغانئ
 له لیوی پینکه نینیکم نه دی، ئه ی دیده گریانئ (۳)
 ده سم ناگاته شووشه ی گه ردنی مینایی، ئه ی ساقی
 ده مم ناگاته چاوی، ئه ی عه ره ق خوړینه فنجانئ

(۱) قاسی: دوور. دانی: نزیك.

(۲) ئه م پارچه یه له لاواندنه وه ی «به دبعه» ی کچی شیخ عوسمانی بیاره دا
 و تراوه که له ۱۳۶۴ ی هیجریدا کۆچی دوایی کردوه، سالی مردنی به
 حرووفی ئه بجه د ئه کاته «بَدیعَه رۆزگارُ عَرَعَرِ جَوْبَارِ عُثْمَانِ» - به دبعه ی
 رۆژگارو عه ره عه ری جۆباری عوسمانئ.

(۳) ئه فغان: فوغان، هاوارو گریان. ئه م پارچه له سه ره ئاوازی غه زه له که ی
 «یغما» یه که ئه مه [ی خواره وه] سه ره تاکه یه تی:

«بجانان درد دل ناگفته ماند، ای نُطقِ تقریری»

وه پێش بیخود که س له کوریدا نه ی وتوو، وه کوو خوئی ئه فه رمئ.

په‌ریشانم، له رووی ئەو شوخه لاجۆ ساتی ئەی په‌رچەم
 دلم به‌یینکه زۆر تاریکه ئەی شه‌و ماهی تابانی
 گه‌هی زامداری تیغی نازو غەمزەم، چاری ئەی جەپ‌پ‌راح
 گه‌هی بیماری چاوم، ئەی ره‌ئیزی سیححه ده‌رمانی (۱)
 به‌ شه‌و شیواوی زولفی عەنبەرم، ئیمدادی ئەی سونبول
 به‌ رۆژ چه‌وتاوی بالای دولبەرم ئەی سه‌رو جەولانی (۲)
 له‌ شه‌وقی ماهی رووی ئەو شوخه تۆخوا پ‌رتەوی ئەی رۆژ
 به‌ یادی چاکی سینە، ئەی سه‌حەر سا ده‌ی گ‌ریانی (۳)
 به‌تاو هات له‌شکری غەم، سا له‌ خو‌ رویشتنی ئەی دل
 منالی زۆره‌ شاری سینە، ئەی مه‌جنون بیابانی (۴)
 زه‌لیلیم، بگ‌ره ده‌ستم که‌وتووم، سا ره‌حمی ئەی گ‌ه‌ردوون
 فه‌قیرم، نامورادم، بی‌ نه‌وام، ئەی مونعیم ئیحسان
 وه‌کوو «بیخود» له‌مه‌ولا بگ‌ره بو‌ خو‌ت رینگه‌یی ئەی پی
 له‌ مه‌ولای خو‌ت بووی تۆش چه‌شنی ئەو ئەی ده‌ست دامانی

(۱) گه‌هی: تاوئک.

(۲) ئیمداد: یارمه‌تی. چه‌وتاو: چه‌ماوه. جەولان: له‌رینه‌وه.

(۳) گ‌ریان: یه‌خه. واته: یه‌خه‌ی شوبه‌اندوه به‌ به‌ره‌به‌یان.

(۴) له‌ خو‌ رویشتن: له‌ هۆشی خو‌ چوون. منالی زۆره...تاد: واته: بو‌ئه‌وه‌ که

مناله‌کانی سینەم تیا رابوێرن. مه‌به‌ست له‌ داواکردن له‌ «مه‌جنون» ئەوه‌یه‌ که

ئەو هه‌میشه به‌ بیابانه‌وه بووه له‌تاو ده‌ردی عیشت.

- ۸ -

سه با دوینی له وه ختی نیوه پرۆدا قاقه زی هانی
 له پشتی زه رفه که ی نووسرابوو: بۆ بیخود، سلیمانی
 که زه رفم کرده وه چاوم به ئیمزای سه روی «نووری» که وت
 وه کوو بولبول خه یالم که وته سه ر ئه وجی غه زل خوانی (۱)
 له پاش همدو سه ناو شوکرو سوپاسی هه زه تی بیچوون
 له پاش سه لوات و ته سلیمی شه فیعی ئوممه تی جانی (۲)
 وتم: ئه ی خه ت و خامه ت میل و سورمه ی چاوی مه هجووران
 وتم: ئه ی بۆی نامه ت بۆی جامه ی ماهی که نعانئ (۳)
 گه لی ئه بیاتی تازه ت نارد بوو بۆ من که بیبینم
 له نه وه ل مه تلّه عا مه زمونی ئاخه مه قته عم زانی (۴)
 له له فزا شیعه ره کانت گه ر ته واو بوون وه ک قه دی مه وزوون
 له مه عنادا به لام وه ک کرده وه ی خۆت بوون به نوqsانی

(۱) نووری: عه قیده ی «نووری مه لا مارف»، خوشکه زای «بیخود».

(۲) جانی: تاوانبار.

(۳) مه هجووری: ته ریک که وتوو. بۆ: بۆن. جامه: کراس. ماهی که نعانئ:
 مه به ست له هه زه تی «یوسف» ه که کراسه که ی نارد بۆ باوکی بهیئنی به
 چاویا تا چاک بیته وه.

(۴) مه تلّه ع: سه ره تای شیعه ر. مه قته ع: برکه ی شیعه ر.

له باتی شیعو میعرو فارسی و کوردی ئەبێ جاری
 خەریکی دەرزو دەوورت بی که مندالی دەبوستانی (۱)
 دەخیلت بم له حوسنی خولق و سه عیا قەت نه که ی سستی
 که سه عی و حوسنی خولقی خەلقە ئەمڕۆ باعیمی نانی
 له کولبه ی دیدە ما گەر مه یلی ره ققاسەت نه ما، نووری
 له جەرگه ی سینه ما گەر سینه ما باسی نه ما، جانی (۲)
 خودا ناکەرده په ندی من ئە گەر وه ک دور له گوێ نه گری
 هه تا روژی قیامەت هەر په شیمان و په شیمانی
 ئە گەر ژانی وه ها نه بوایه «رۆماتیزم» ه که ی قاچم
 ئە هاتم حەفته یی بو زیاره تی به غدا به میوانی
 رووه و به یتی خودا خالت ئەلی دائیم له سه ر به رمال
 له وه ختی پاش و پیشی نوژی ئیواره و سه بینانی
 خودا وه ندا به جاهی خوشه ویستی خۆت به دووری که ی
 له ئاسیب و به لا، ئەم خوشکه زایه م، خۆی و خزمانی (۳)

(۱) دەبوستان: قوتابخانه [ی سه ره تایی].

(۲) کولبه: که لاهه. نووری: نووری چاو، ئیشاره ته به ناوی «نووری». جانی:
 گیانیت. واته: کاتیک به نووری چاوی خۆمت دائه تيم و له دلما جینگه ت
 ئە که مه وه که بیر له سینه ماو تیا تر و خانه نه که یته وه. مه به ستی له وه به که هەر
 خەریکی خویندن بێ. (۳) ئانسیب: زیان.

- ۹ -

له بورجی سینه که ئەو زوهره چاوه پێ ئەکەنێ
 فریشتەینیکه له عەرشی خوداوه پێ ئەکەنێ (۱)
 که لێوی گۆل بە هەناسەم ئەگا، ئەلێی ناخۆ...
 چ خونچەینیکه به دەم بای سەباوه پێ ئەکەنێ؟!
 له خۆشی ئەو دەمه زۆری نەماوه بەل بگرم
 رهقیب که ئەگری و ئەو شوخی لاهه پێ ئەکەنێ
 هەزار بولبول ئەکا مەست و ئەیشیگری
 له گۆلشەنێ که ئەو ئارەق گولاهه پێ ئەکەنێ
 ئەسیری شیرێ دلێ ئەو کەسەم له خوشیانان
 که کەوتە سێلسیلە ی ئەو زولفە خاوه پێ ئەکەنێ
 بەدی ئەکا که سەحەر مووی رۆژو رووی شەوم
 ئەلێی به من له کەناری سەماوه پێ ئەکەنێ (۲)
 ئەزانێ «بیخود» ئەگەر چۆنە بەم هەموو غەمەوه
 به دەم بروسکەیی «عَرَقُ النِّسَاءِ» وه پێ ئەکەنێ

(۱) بورجی سینە: دل. بۆیه له بورجی سینەدا: چونکه خۆشه‌وسته و
 خۆشه‌وستیش جینگای له دلدايه. عەرشی خودا: مەبەست دلە. وهك وتراوه
 «قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرَشُ الرَّحْمَنِ» واتە: دلێ موسولمان باره‌گای خوايه.
 (۲) مووی رۆژ: مووی سپی بوو وهك رۆژی روشن. مەبەست له پیری و
 عومری درێژه. رووی شەوم: رووی وهك شهو رهشم مەبەست له
 گوناھارییه. سەما: ئاسمان.

- ۱۰ -

ناخ له دهس دنیایی دوونو بی و وفا
 داد له دهس گهردوونو چهرخی که چرهوی
 ره ببی ئه ی دنیا ده وامت قهت نه بی
 ئه ی فه له ک توش تا قیامت نه سرهوی
 وه ک گرت بهردایه عالم هر وه کوو...
 قونوله ی زه پری له سهردا بو زهوی
 خادمیکی جان فیداو میللهت پهرهست
 (۱) داهیه کی گوشه گیر و مونزهوی
 فه یله سووفیکی ئه دیبی قهومی کورد
 عالمیکی بهرزی ماددی و معنهوی
 خاوهنی «ژین» و «قهی پیشینان»
 (۲) ساحینی ئینشا و «روخی مهولهوی»
 باخهوانی چارباخی پیری «تووس»
 (۳) گه نجهوانی پهنج گهنجی «گه نجهوی»

(۱) داهیه کی: داهیه یه کی؛ داهیه: بالا، مه بهست له وریایی وزیره کییه. مونزهوی: گوشه گیر.

(۲) ناوه کانی ناو دوو که وانه کان هه ندیکن له بهرهمه ئه ده بیه کانی «پیره میزد» که ئه م قه سیده یه به بۆنه ی مردنیه وه وتراوه.

(۳) پیری تووس: فیردهوسی خاوهنی «شاهنامه». گه نجهوی: نیزامی خاوهنی «خه مسه».

بولبولی گولزاری «ته بریزی» له قه‌ب
 قومریی سه‌روی ریازی «مه‌سنه‌وی» (۱)
 موچییی مه‌عنایی مردووی نه‌زم و نه‌سر
 هه‌روه‌کوو ئه‌نفاسی پاکی عیسه‌وی
 وه‌ك «حه‌مه‌د پاشا»، به‌لام بی شیره‌وان
 كرددبووی شی‌ری وه‌فا رام و كه‌وی (۲)
 مه‌جلیس ئارایی ئه‌دیانی زه‌مان
 پیری دنیا‌یی و جه‌وانی ئوخ‌ره‌وی
 «حاجی ته‌وفیق» ده‌ستی «شی‌رۆیه» ی ئه‌جه‌ل
 رۆحی شیرینی ده‌رینا خوسره‌وی (۳)
 سه‌د كه‌ ئیم‌رۆ پئی له‌سه‌ر شانۆی سه‌مای
 تۆش سه‌ری به‌رزت ئه‌بئ سو‌بچه‌ی نه‌وی
 رۆژی رووناكت مه‌گه‌ر ئاوا بووه
 بو‌یه «بیخود» تیره‌ دل چه‌شنی شه‌وی
 تۆش ئه‌گه‌یته‌ ئه‌وجی مه‌جبووبی خودا
 گه‌ر به‌ می‌عراجی سه‌خادا سه‌ر كه‌وی

(۱) ته‌بریزی: شه‌مسی ته‌بریزی. مه‌سنه‌وی: دانراوه‌ شی‌عرییه‌ كه‌ی «جلال الدین» ی رۆمی.
 (۲) كه‌وی: ده‌سه‌مۆ.
 (۳) شی‌رۆیه: كوره‌ كه‌ی خوسره‌و په‌رویز كه‌ باوكی خۆی كوشت بو ئه‌وه‌ی «شیرین» داگیر بكا بو خۆی.

کاکه «النَّاسُ نِيَامٌ» پیت ئەلی

ئەو کەوا بیداره، تۆ مەستی خەوی.. (۱)

- ۱۱ -

وەرن بە زمینکی مەشرووعانە بگرین

بە کویری چاوی «پەرویز» و «جەم» و «کەی» (۲)

نەو هەك نەقشی، تەریقە ی مەولەوی وار

بە زیگری جەهری و دەنگی دەف و نە ی (۳)

بە دەوری نووری دلدا حەلقە بەستین

مەسەل ئەو مانگ و ئیمەش چەشنی «هالە» ی (۴)

بفەر موون ئە ی قەدەح نوۆشان بە ساقی

لە کووپە ی مەعرفەت تینکا ئەویش مە ی

(۱) «النَّاسُ نِيَامٌ»: عالم نووستون. واتە: ئاگیان لە مردن و پاشە روژ نیە.

(۲) پەرویز: خوسرە و پەرویز. جەم: جەمشید. کە ی: کە یکاوس یا کە یخوسرە، کە ئەمانە هەموو لە شاهانی کۆنی ئیران بوون.

(۳) مەولەوی وار: لەسەر شیوہ ی تەریقە تی مەولەوی. هەواداران ی تەریقە تی نەقشەندی بە بی دەنگ یادی خوا ئە کە نەوہ. بە لام مەولەوی بە کان بە دەف و ئاھەنگەوہ یادی ئە کە نەوہ.

(۴) هالە: خەرمانە ی دەوری مانگ.

دهری بیئین به زوری نویلی شادی
 درهختی غم له بنچینه و ره‌گ و په‌ی (۱)
 خودا، سا بو دلی تاریکی ئیسلام
 له تیشکی لوتف ئیتر یه‌ک زه‌رپه ده‌رخه‌ی
 به چاوی سه‌ر هه‌تا عالم ببینین
 له «مه‌شریق» تا به «مه‌غریب»، «رۆم» هه‌تا «ره‌ی»
 که یاران مه‌ستی باده‌ی «لَمْ یَزَلْ» بوون
 ده‌سا «بیخود» غولامت بم ئه‌تۆش ده‌ی (۲)
 بللی سالی له دایک بوونی «ته‌وفیق»
 ئیکنوری «ئه‌حمه‌د» که یه‌فیعنی نووری دیده‌ی
 له شیعره‌ی ئاخیری نیو شیعره‌ی دوایی
 ئه‌گه‌ر دیققه‌ت بفرمووی پی ئه‌به‌ی په‌ی
 له دنیا و له عو‌قبادا ئیسیلاهی
 «به‌صاحب مال جا‌ه‌ ثروتی که‌ی» (۳)

(۱) نوێل: ئاستی به‌رد هه‌لکه‌ندن.
 (۲) «لَمْ یَزَلْ»: نه‌فه‌وتاو، [نه‌براه]. مه‌به‌ست له‌خوایه.
 (۳) نه‌مانزانی ئه‌م پارچه‌ شیعره‌ به‌بۆنه‌ی له‌دایک بوونی کام «ته‌وفیق»
 ئه‌حمه‌د» وه‌ وتراوه‌ که له‌ سالی ۱۳۳۹ی هه‌جریدا هاتوه‌ ته‌ دنیاوه‌ و سالی له‌
 دایک بوونه‌ که‌ی به‌ حیسابی ئه‌بجهد، ئه‌کاته «به‌صاحب مال جا‌ه‌ ثروتی
 که‌ی - به‌ساحیب مال و جا‌ه‌ و سه‌روه‌تی که‌ی».

- ۱۲ -

ئیلاهی ئەم گوئی نەو پەستە ھەر دائیم بە ھاری کە ی
 لە باخی پر لە مینوی توولی عومرا کامگاری کە ی^(۱)
 پەری تەقوا و عیفریتی ھەوا و نەفسی موسەخخەر بن
 لە سەر تەختی سولەیمانی بلەند و پایە داری کە ی
 لە ئەوجی مەیمەنە تدا وەك ھوما یونی موبارەك بی
 لە بورجی مەعریفە تدا ھەروە کوو رۆژ ئاشکاری کە ی
 ئەوی ئەم نەونە مامی جوئی عیرفانە ی نەوی یارەب
 لە رووی چاک و خراپا ھەر تەریق و شەرمە زاری کە ی^(۲)
 بە تەئریخی لە دایک بوونی ئەو دائیم ئەلئی «بیخود»:
 «خدا وک باب باپیری و حید رۆزگاری کە ی»^(۳)

(۱) نەو پەستە: تازە بەیدا بوو. کامگار: بە مورا دگە یشتوو.

(۲) جو: جوگە.

(۳) ئەم پارچە ھەلبەستە بە بۆنە ی لە دایک بوونی «محەممەد جمال الدین» ی کوپری مەلا «محەممەد سەعید» ی حاجی مەلا «ئەحمەد ئەفەندی» دێلێژەییە وە وتراوە. کە لە سالی ۱۳۶۳ ی ھێجریدا ھاتوو تە دنیاو، وە سالی لە دایک بوونی بە حرووفی ئەبجد ئە کاتە «خدا وک باب باپیری و حید رۆزگاری کە ی - خودا وەك باب و باپیری وە حیدی رۆزگاری کە ی».

- ۱۳ -

دیسان هه وری به لا هات، سایه قه‌ی وه سلّی گولان رۆیی
 شه‌وی ماته‌م په‌یا بوو، رۆژی خو‌شی بولبولان رۆیی
 ته‌می غه‌م تا قیامه‌ت بۆچی دانه‌گری و لاتیی کورد
 که زاتیکی وه فادارو نه‌جیب و خانه‌دان رۆیی
 بچووک بۆ قور نه‌پئوی؟، که‌وره توخوا بۆ به‌کول نه‌گری؟
 که عاسای ده‌ستی پیرو هیزی ئه‌ژنۆی که‌نجه‌کان رۆیی
 سه‌دای باوک و برا رۆی خه‌لق و گرمه‌ی سینه، ناله‌ی دل
 وه‌کوو ره‌عدی به‌هار ئیمرو زه‌مین تا ئاسمان رۆیی
 مشوور خو‌ری که‌لی میله‌ت جه‌نابی «مُصطَفٰی مَطْهَر»
 که بانگی حوسنی خو‌لقی بۆ هه‌موو کوردوستان رۆیی
 مه‌گه‌ر «کاکینه» هاوتای ئه‌و بکا، ناویان له‌یه‌ک دوور بی
 وه‌گه‌رنی چه‌شنی ئه‌و چه‌شنی حیکایه‌و داستان رۆیی (۱)
 له‌سه‌ر وه‌تراخی ده‌شتی رۆح و شاخ و داخی به‌رزی دل
 هوما‌ی ئه‌وجی سه‌عاده‌ت، بازی عیرفان ئاشیان رۆیی (۲)
 به‌غایب بوونی ئه‌و باوکی فه‌قیرو خادیمی قه‌ومه
 له‌سه‌ر هۆش و له‌دل سه‌برو له‌ته‌ن تاب و ته‌وان رۆیی

(۱) کاکینه: مه‌به‌ست له «جَمیل صائِب»ه. واته: مه‌گه‌ر جه‌میل صائِب
 جینگای خوالی خو‌ش بوو بگه‌رتته‌وه، ئه‌گه‌ینا مه‌گه‌ر به‌سه‌رگوزه‌شته
 بیگه‌رنه‌وه که‌ پیاونکی وا بووه. (۲) وه‌تراخ: رایه‌خ. ئاشیان: هیلانه.

ئەگەرچی میللەتی کوردی دوچارى دۆزەخى غەم کرد
 بەلام شوکرى خواخۆى بۆ بەهەشتى جاويدان روئى
 موحاسىب موهمەلى ئەم شىعرە گەر جەمع و جىيايەت کا
 ئەزانى کەى رهوانى پاکی بۆ باخى جىنان روئى (۱)
 «وہ تەن «بىخود» وە کوو ئەولادە کانى بۆچ نەنالیئى
 «مدیری دائىرەى بەرزى معارف زى نشان روئى» (۲)

(۱) موهمەل: حەرفى بى نۆختە. جىيايەت: کۆکردنەوہ. رهوان: گيان.
 (۲) ئەم پارچەيە لە لاواندەنەوہى بەرپۆہ بەرى مەعارىفى سلیمانى
 «مصطفى مظهر» دا وتراوہ کە لە سالى ۱۳۶۵ى هيجرىدا کۆچى دوایی
 کردووه. وە سالى مردنى بە حىسابى ئەبجد ئەکاتە حەرفە بى نۆختە کانى
 دوا شىعرى ئەم پارچەيە، بەو شىوہ شىوہ نووسىنەى کە بى نووسراوہ تەوہ،
 لەسەر ئەوہ کە «ى» کانى ھەموو بە بى «نۆختە» دابترىن ويەك «ى» بۆ «روئى»
 دابترى.

پارچه

یانه‌ی سهرکه‌وتن

«یانه‌ی سهرکه‌وتن» که «نادی» ناوه

له شاری «بە‌غدا» بی‌نا‌کراوه

بانی ئەم یانه‌ش «مە‌عرووف جیاوک»

که بۆ‌قه‌ومی خۆی «الْحَقَّ» باوکه (۱)

له ساحه‌ی سه‌عیا‌نازاو ده‌س و برد

«مُشارِ إلیه» گۆی سه‌به‌قه‌تی برد

ره‌ئیس و روکنی ئەم یانه‌به‌رزه

چونکه هۆ‌ناکه‌ن له شیری شیرزه (۲)

ئه‌گەر ئه‌ویانه‌و ئه‌گەر ئه‌میانه

خوا سه‌به‌رزیان کا ئه‌عزای ئەم یانه

له‌گه‌ل سکریتیر که «ئه‌وره‌حمان»

ئه‌و ئه‌وره‌حمانه‌ی که نووری جانه (۳)

وه‌ته‌ن په‌رسته‌و خادیمی کورده

له هه‌موو عیلمه‌شاره‌زاو ورده

(۱) مە‌عرووف جیاوک: یه‌کی‌ک بووه له سیاسه‌تمه‌دارانی کوردی عێراق.

(۲) هۆ‌ناکه‌ن: سل ناکه‌نه‌وه. شیرزه: شیرزاد، به‌چکه شیر.

(۳) ئه‌وره‌حمان: «عبد الرَّحمان نوورجان»، رۆشنبیریکی کورده.

گەر ئەو تەئریخەش نازانى چیه؟!...
 سالی میلادی نۆسه دو سییه
 غایه نادیمان بۆ ئەم کوردانه
 بلاو کوردنه وهی عیلم و عیرفانه
 وهك ئەخلاق، ئەدهب، تەئریخ، جوغرافی
 له گەل یه کیه تی به دلێکی سافی
 وه کوو به کوردی دانانی لوغات
 وهك ته شجیع کردن له سه ره مه سنووعات
 بۆ کتیب دانان له گەل ته رجهمه
 هه رچه ند تی کو شین هیشتا هه ر که مه
 له موساعده دهی ته له بهی فقیر
 تکامان وایه هیچ نه کهین ته قسیر
 قوتابی زیرهك بنیرین ئاوا
 بۆ ولاتی دوور یانی رۆژ ئاوا
 ئەمجا یارمه تی و ژینی ئەم یانه
 له میلله تی کورد زۆر هیوامانه
 چونکه پیویسته بکری سهرفی مال
 چ بۆ ئیستیقبال، چ بۆ ئیستیقلال
 ئیتر هه ر بژی لاوانی وه تهن
 یانی ئاوا بی باوانی وه تهن!

لاواندنه‌وی مه‌لا محهمه‌دی بزه‌ینیان

مه‌لا «محهمه‌دی» نه‌ژاد باخانی

که پیشه‌وا بوو بو «بزه‌ینیانی» (۱)

به‌هشت ئارا بوو له پر ته‌شریفی

ئه‌وه‌نده باش بوو ناکری ته‌عریفی

یه‌زدان که روژی عومری ئاوا کرد

یاران ته‌ئریخیان هموو داوا کرد

ده‌س‌به‌جی «بیخود» وه‌ک دانای تووسی

ئه‌م نیوه شیعره‌ی به ته‌ئریخ نووسی...

عامی وه‌فاتی مه‌لای باخانی

«عامی وه‌فاتی مه‌لای باخانی»

(۱) ئه‌م پارچه هه‌لبه‌سته به‌بۆنه‌ی کۆچی دوایی مه‌لا «محهمه‌دی باخانی» ئیمامی دینی بزه‌ینیانه‌وه وتراوه که له‌ ساڵی ۱۳۷۳ی هه‌جریدا کۆچی دوایی کردووه.

دلاوه‌ران^(۱)

مناله‌کان:

ئه‌ولادی وه‌ته‌ن، ئی‌مه‌که‌وا میله‌ته‌ی کوردین
 بۆ غایه‌یی ئاسایشی میله‌ته‌ هه‌موو گوردین
 شیرانه‌ ئه‌وا مه‌عه‌ره‌که‌ ئارایی وه‌غا بووین
 بۆ رشتنی خویناوی عه‌دوو حازری را بووین^(۲)

(۱) كاك «موسته‌فا سائب» له‌باره‌ی ئه‌م سروده‌وه‌ بۆ كاك «عبدالرحمان موفتی» نووسیه‌ ئه‌لێ: سالی ۱۹۲۲ له‌ «كه‌ركوك» قوتابی بووین، به‌یانیان به‌ تورکی گۆرانیان پێ ئه‌وتین، بیستم كه‌ جه‌نابی ماموستا «بیخود» ته‌شریفی هاتوه‌ بۆ «كه‌ركوك»؛ چومه‌ خزمه‌تی له‌ به‌ر «ته‌كیه» و له‌ دوا‌ی به‌خیر هاتن عه‌رزم كرد: لێره به‌ تورکی گۆرانیمان پێ ئه‌لێن، ئه‌ویش فه‌رمووی: جا موسته‌فا چیت ئه‌وی؟! وتم: قوربان سرودنكمان به‌ كوردی بۆ دابنێ هه‌تا ئی‌مه‌ش له‌ به‌ری بکه‌ین، فه‌رمووی: باشه‌ به‌یانی وه‌ره‌وه‌ تا سروده‌که‌ به‌ری. به‌یانی چومه‌وه‌ خزمه‌تی ئه‌م سروده‌ی فه‌رمووبوو خویندی‌ه‌وه‌ بۆم، منیش ره‌وانم كردو بردم بۆ قوتابخانه‌و به‌ قوتابییه‌ كورده‌كانم ره‌وان كرد؛ خۆشی نوسخه‌یه‌کی نارد بۆ «سلیمانی» بۆ «شیخ نووری»ی «شیخ سالح» كه‌ له‌ رۆژنامه‌كانا ب‌لاوی بکاته‌وه‌. ئه‌نجا قوتابخانه‌كان هه‌موو بردیان و قوتابییه‌كان له‌ به‌ریان كرد، سروده‌که‌ كه‌ له‌ سلیمانی ب‌لاو کرایه‌وه‌ ناوی شیخ نووریان له‌سه‌ر دانابوو وه‌ له‌ کتییی «گۆرانی کوردی» دا به‌ ئیمزای «م. نووری» ب‌لاو کراوه‌ته‌وه‌.

ئه‌م سروده‌ له‌سه‌ر ئاوازی: «دیشب كه‌ مرا وضع وطن در نظر آمد»
 ئه‌وتری. (۲) وه‌غا: جه‌نگ. را: ری، رنگه‌.

له پـیشمانه وه هـهروا بهـیداخی زهـفهـر نهـروا
 ریشهـی عهـدوو با دهر بـینین حق بهـدهـس خوـمان بـسینین

بو نهـمانی مهـزالیم، سوارانی جهـنگی
 تهـپلی بازیان لیدا به شوخ و شهـنگی

باوك:

لهـم وهـزعه گهـر نهـی دوژمنی كورد ئیوه نهـپرسن
 ئەم ههـمهـمهـیه میللهـته ههـلساوه، بترسن

كفن بوـ خوـتان بـپرن ههـر له ئیـستاوه بـمرن
 لازمه لهـبهـر غهـم و حهـسرهـت بـین نهـشك ریـزی مهـزهـللهـت

ئهی دلاوهـرانی وهـتهـن وهـرنه ئیـمداد
 باوك بهـ پهـرۆش، لیتان تهـكا ئیـستیمداد

کوردانی «غَضَنْفَر» شکه‌نی مه‌عه‌که ئاغوش

(۱) نابئی بکه‌ن ئەم باوکی خۆتانه فه‌رامۆش

زێرا که دوو چاوی ئەبه‌دی ئیمه له‌گۆرا

(۲) چاوی له‌زه‌فهرتانه له‌هه‌رب و شه‌رو شوۆرا

باوک به‌قورباتان بئێ رۆحه‌که‌ی فیداتان بئێ

وه‌ختی فرسه‌ت و ئیتتیفاقه رۆژی لابهردنی نیفاقه

ئاره‌زوو ئەکه‌م ئیوه، وه‌ختی ئیحتیزار

(۳) به‌شان و زه‌فه‌ره‌وه به‌به‌ن بۆ مه‌زار

دایک:

بۆ ده‌فعی مه‌زالیم، له‌مه‌وانیع مه‌که‌ په‌ره‌یز

ساده‌س به‌ره‌شیر و تهنه‌نگ و خه‌نجه‌ری خوونپریز

بۆ ئیوه‌که‌وا غیره‌ته‌یه‌که‌ ده‌فعه‌ ره‌گ و ئیسک

حاشاکه‌ به‌حوزنیکێ زه‌لیلانه‌وه‌ فرمیسک

(۱) «غَضَنْفَر» شکه‌ن: شیر به‌زین. مه‌عه‌که‌ ئاغوش: ئه‌وه‌ی ئه‌وه‌نده‌ نازایه

ئه‌لنی جه‌نگی له‌باوه‌ش گرتوه. (۲) زێرا: چونکه.

(۳) ئیحتیزار: گیان ده‌رچوون.

له چاوم بیټو بټکئ دلم یهک زه پره بشکئ
 چونکو ئیوه جه سوور ئه بینم نامینئ ئازاری برینم
 شیره کهم حه لالتان بی، روژی هیممه ته
 روچه کهم فیداتان بی، وهختی غیره ته

مناله کان:

نوخبهی ئه مهلی ئیمه هه موو بهم دهس و برده
 خه لقینه له بو مه سه ده ته میله ته کورده
 مه وتئ که حه یاتی وه ته نیکی له دوا بی
 سه د ژینی زه لیلانه بی یاره ب به فیدا بی

ئه وه که سانه ی جه بانن مه عنای ژیان نازانن
 مردنی له ریگای میله تا چاکتره له ژین له زیله تا
 هه رکهس خو ی بکا به قوربانی میله ت
 له قه برا هه تا مه حشه ر ناکیشئ زیله ت

ئافره ت به مناله وه:

یاران و ره فیقان و دلپرو یه لی کوردان
 شه ر جه ژنی هه موومانه برۆین بو سه فی مه یدان

وهختی که به تہ و فیق و زہ فہر دینہ و ہ لامان
 نہ و سا گول نہ کہین ٹیمہ بہ شاباشی قہ دہ متان
 گہر لہ ٹیوہ چہ ند کہ س شہید بی
 لازمہ عہ زای ٹیمہ عید بی
 ہم پلنگ بہ چانہ ی وا ئینتقیام سین
 گہ ورہ یان نہ کہین ٹیمہ، حہ قتان نہ سین

کچہ کان:

ٹیمہ کہ نہ مان کردوہ بوئی چہ مہ نی شوو
 مہ جہوولی نہ زہ رمانہ گول و نہ ستہ رنی شوو^(۱)
 ہم تازہ جہ وانانہ لہ بہر سیرہ تی ٹیمہ
 گہر بیتو بکن ناره زووی شیرکہ تی ٹیمہ...
 لازمہ کہ دہ عوت بفہرموون
 بیینہ و ہ بہ روویکی گولگوون
 بہ عنی چہرہ رہنگین بن بہ شان و زہ فہر
 خوینی دوژمن برژین بہ نووکی خہنجہر

(۱) نہ ستہ رن: نہ سرین، [ناوی گولیکہ].

چهك به دهسته كان:

ئیمه كه موسه للهح له دهرو دهشت و له شارین
 سوین خۆری حوزووری حهق و باب و كهس و كارین
 بۆ مهسهدهتی ئهم وهتهن و میللهتی كورده
 ریشه و رهگی زالم بپرین بهم دهس و برده

تاكهی له زهحمهتا بین لهناو مهزللهتا بین
 لازمه به كهیف و مهسهپرته رۆح بکهین به قوربانى میللهت
 زاتهن ئیمه خولقاوین بۆ خزمهت كردن
 بۆ ئهوهی فیداكار بین تا رۆژی مردن... (۱)

ورده و چوار خشته کی

- ۱ -

ئهی قهبری تیره، «ئهحمهدی حاجی رهحیم» ی کورد
 گهنجیکی سهربه مۆره کلیلی به تۆ درا

(۱) له خویندنهوهی ئهم شیعرا نهوه ده رته کهوئى له هه ندى تا «مصرع» یانا
 له نگیئکی ئاشکرا ههیه. ئیمه چاری ئهو له نگیانه مان پى نه کرا چونکه له
 کتیبی «گۆرانی کوردی» به ولاره سه رچاوه یه کی ترمان لانه بوو، له ویشا بهم
 جۆره نووسرا بووه وه، که ئیمه لی ره دا بلاومان کردووه ته وه.

تۆش بۆ خوا، قوسوور مه که، قوربان له خزمه تی
 یه عنی به روژ هه تاوی سه ری به و، به شه و چرا
 ته ئریخی کوچی موعجه می ئه م شه تره کافیه...
 «لاویکی به رزی و له غه ری بی شه هید کرا» (۱)

- ۲ -

له سالی مه غفیره تی «عارف ئه فه ندی» ئالی حه سه ن
 ئه گه ر سوئال ئه که ن ئه ی بولبولانی باخی له قا
 به ده م سه باوه برا مردووانه «بیخود» ئه لی:
 «له خاکی نزمی فنا گه یه سه طحی به رزی بقا» (۲)

- ۳ -

پرسیم له ئه دیبکی حه زین سالی وه فاتی
 «شوگری»، که دووعای عه فوی ئه که ن حازرو غائب

(۱) تیره: تاریک. شه تر، [شَطْر]: نیوه شیعر. ئه م پارچه یه به بۆنه ی کوژرانی
 «ئه حمه د حاجی ره حیم» هوه وتراوه، که له «به غدا» له راپه رینه که ی
 «ته شرین» ی ۱۹۵۲دا شه هید کرا. نیوه شیعیری دوایی میژووی شه هید
 کرانیه تی به سالی هیجری: ۱۳۷۱.

(۲) ئه م پارچه یه به بۆنه ی وه فاتی «عارف ئه فه ندی» کوچی حاجی
 «حه سه ن ئه فه ندی» به وه وتراوه که له سالی ۱۳۷۳ی هیجریدا کوچی دوایی
 کردووه.

بهم شیعره نه ویش جوابی منی دایه وه، فه رموی:
 نهی «بیخود» ی ئالووده به نه نواعی مه سائیب
 ته ئریخی فه نایی نه به دی «شوگری نائیب»:
 «تاریخ فنایِ اَبَدیِ شگری نائِب» (۱)

- ۴ -

که سالی مه غفیره تی «حاجی سالح» م پرسی
 له شاعیر یکی وه کوو «بیخود» ی به دیمه نیکات
 نه ویش مونسایی نه و جان فیدایی ساداته
 وتی: «شَهِیدِ صَحیحِ مَحَبَّتِ سادات» (۲)

- ۵ -

«لَهُ الثَّنَا» که به مه قسوودی دل دووباره گولی کرد
 شکوفه یی له دره ختی ریازی ئیرسی نوبووه ت
 سوئالی مه ولیدی نه م شاهزاده یه مه له خیره د کرد

(۱) نه م پارچه یه بو میژووی وه فاتی «شوگری سه عید نه فهندی نائیب» ه له
 که رکوک که له سالی ۱۹۵۳ ی میلادیدا کۆچی دوایی کردوه.
 (۲) نه م پارچه یه به بۆنه ی مردنی حاجی «سالح شهل» ه وه وتراوه که له
 سالی ۱۳۵۱ ی هیجربدا فه وتی کردوه، وه سالی مردنی به حرروفی
 نه بجهد نه کاته: «شَهِیدِ صَحیحِ مَحَبَّتِ سادات - شه هیدی سه حیچی
 مه حه بیه تی سادات».

که جیگه یان بووه هر پایتهختی عیلم و زه کاووت
 جوایی داوه، بهره و قیبله دهستی هه لپری، فرمووی:
 «بدهی دهوامی الهی له سر سریرِ دیانت» (۱)

- ۶ -

«بیخود» نه تهوی قه سری قه ناعهت بی جیت
 رازی به بهوهی که وا خودا داویه پیت
 گهر بچی به گه رووی تهنگی نه هه نگیشه وه، تو
 نه و رزقه که دانراوه بو ت نهی نیریت...

- ۷ -

عالم، خوا نه کرده، نه بی، نه بنه گاو و کهر
 بو دایک و خوشک و کچ، کوپو باوک و برایی کورد
 لهم دهستی پر له دیوو درنج و جنو که یه
 وه که خدری زینده وایه مه لای دین په نایی کورد

(۱) «لَه الثَّنَا»: سوپاس بو خوا. شکوفه: گلۆکی درهخت. خیره د: عاقل. نه م
 پارچه یه بو له دایک بوونی «محهممه د جهلال» کوپری مه لا «محهممه د
 سه عید» ی حاجی مه لا «نه حمه دی دپلیژ» یی و تراوه که له سالی ۱۳۵۸ ی
 هیجریدا له دایک بووه. وه سالی له دایک بوونه که ی به حیسابی نه بجه د
 نه کاته «بدهی دهوامی الهی له سر سریرِ دیانت - بدهی دهوامی نیلاهی
 له سه ر سه ریری دیانته».

«یاالله» مه لایه بۆ سه‌ری ئەم قه‌ومه چه‌تری دین
«تالله» عه‌سایه بۆ ده‌سی میلیه‌ت مه‌لایی کورد

- ۸ -

یاره‌ببی به‌ جاهی جامی ساقیی که‌وسه‌ر
یاره‌ببی به‌ تووبایی قه‌دو بالای دوڵبه‌ر
«بیخود» که‌ له‌ دۆزه‌خی گوناهایه مه‌دام
بی‌به‌خشه‌ به‌ چاوه‌ جوانه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ

- ۹ -

«بیخود» ئەم ته‌ئریخه‌ تۆ داتناوه‌ له‌م نیو شیعره‌دا
زه‌حمه‌ته‌ سنعاتی وا که‌س کردییتی بی‌خیلاف
سالی ته‌ولیدی «حه‌سه‌ن به‌گ زاده» سه‌روه‌ر فه‌حلی جاف
«سالی تولیدی حسن بگ زاده سرور فحلی جاف»^(۱)

- ۱۰ -

سه‌رسه‌ری مردن که‌ هات و دای به‌ با وه‌ك گه‌رده‌ لوول
خه‌رمه‌نی عومری تیجارینکی نه‌جیب نه‌ی «بوالفضول»

(۱) میژووی له‌ دایک بوونی «سه‌روه‌ر»ی کوری «حه‌سه‌ن فه‌می به‌گی جاف» که‌ له‌ سالی ۱۳۶۶ی هه‌جریدا له‌ دایک بووه‌.

«بیخود» یش ئەم نیوہ شیعرە ی کردە تەئریخی، وتی:
«مَعْفُوهُ حَاجِي فَتَاحِي قَادِرِي حَاجِي رَسُولِ»^(۱)

- ۱۱ -

سەبید نەسەبێ لە نەسلی «زەهرا» یی «بەتوول»
یەعنی نەتەوہ ی «عەلی» فوحوولی ئیبنی فوحوول
بو سالی ویلادە تی ئەو ئارامی دلە
«بیخود» وتی: «شیخ محمد اولاد رسول»^(۲)

- ۱۲ -

«بیخود» لە رووی نیازەوہ، ئە ی نازەنین ئەلی:
جارجار بە چاوی لوتف پروانە سوورەتم
من بۆیە سەیری تۆ ئەکەم و رووم لە کەس نیە
تا تێ بگە ی کە تۆی هەدەفی تیری حیرەتم^(۳)

(۱) سەپسەر، [صِر صِر]: رەشەبای توند. میژووی کۆچی دوایی ئەم خوا
لێ خوش بوو ئەکاتە ۱۳۵۵ ی هێجری.

(۲) ئەم پارچە یە میژووی لە دایک بوونی شیخ «محەممەد» ی کورپی خوا
لێ خوش بوو مامۆستا «شیخ رەسول» ی مامۆستای مزگەوتی «جامیعە» ی
هەلەبجە یە کە لە سالی ۱۳۴۰ ی هێجریدا لە دایک بوو.

(۳) ئەم پارچە یە بو ئەو و تراوہ لەسەر وینەییکی «فوتوغرافی» شاعیر
خۆی بنووسری.

- ۱۳ -

بلا فرمیسکی خوینین بۆ نه پژی بیلبله ی چاوم
 به حه رفی ناله بۆ نه پژی زمانی لال و گیراوم
 نه مامی عه یشه که م نیژرا، خه فهت گوپکه و چرووی ده ر کرد
 سه راپا ته رزی غه م ئالایه گیانی هه ل کپرو ز اوم

ده سا ئه ی «میرزا مه هدی» ی زه مان، ئه ی «کاشی» ی نادر
 که بۆ نادیده خه تتاتیکی چه شنئ ئیوه دامام
 له کیلی قه بره که ی ته ئریخی کۆچی کاکه «ئبراهیم»
 بنووسن: «شیخ برایم رو» به خویناوی گه شی چاوم (۱)

- ۱۴ -

ئه مجا له عوودو روودو نه ی و مه ی شه راب ئه دووم
 یه عنی له غه یری ساقی و مو تریب خراب ئه دووم
 له وساو ه عاشقم به برۆ رووی دو لبه ران
 دایم له مانگی یه ک شه وه و ئافتاب ئه دووم (۲)

(۱) میژووی کۆچی دواپی شیخ «برایم» ی شیخ «سالح» ه که له سالی
 ۱۳۶۹ ی هیجریدا مردووه. (۲) روود: ئاوازیکه لی ئه دری.

- ۱۵ -

کا کا کابرا شه شه وو روژ خه خه ریکی به زمه
 خه خه خه لقیش له له داخا ئه ئه کاتن شیوه ن
 تو تو تو ووا له له بهرتا سه سه سه لته ی حه له بی
 م م م م ووا له له بهرما پا پا پالتوی جهرمه ن
 م م م م هم نه نه خووشم چه چه چه شنی تو تو تو
 تو تو تو هم نه نه خووشی چه چه چه شنی م م م (۱)

- ۱۶ -

حه سره تا دیسان په یا بوو پایزی شین و گرین
 زوو به سهر چوو نه و به هاری عه یش و نوش و پیکه نین!
 خادیمی شہر ع و دیانه ت کا که «نه وره حمان شه رف»
 کوچی فہرمو و ناگہان بو گولشہنی خولدی بهرین
 «بیخود» یش ئه م میسرہ عہ ی نووسی به ته ٹریخی وتی:
 «جنت ئارا بوو، برا قائم مقامی نازہنین» (۲)

(۱) ئه م پارچه به به شیوه ی قسه کردنی لال و تراوه.
 (۲) ناگہان: له پر. ئه م پارچه به بو میژووی کوچی دوایی «عبد الرحمن
 شرف» و تراوه که له سالی ۱۳۷۳ ی هیجریدا مردووه، وه سالی مردنه که ی
 به حسابی ئه بجه د ئه کاته «جنت ئارا بو برا قائم مقامی نازہنین - جہننت
 ئارا بوو برا قائم مقامی نازہنین». وشہ ی نازہنین ئیشاره ته بو ئه وه که خوا
 لی خووش بوو خه لکی «هیران» و «نازہنین» بووه.

- ۱۷ -

«بِحَمْدِ اللَّهِ» عه جایب نهوبه هاری نیکهت نه فرا بوو
 له باخی خانه دانی غونچه ییکی تازه په پیدا بوو
 «محمدهد عارفی مه خدوومی» زاتیکی حه سهن خولقی
 له به حری مه عرفه تدا «فِي الْحَقِيقَةِ» دورپی به کتا بوو
 خیره د بو سالی ته تریخی له دایک بوونی نه و فهرمووی:
 «له جوباری نجابت سرونازی جلوه آرا بو»^(۱)

- ۱۸ -

میرم هه تا وه فا و ته وازوع شیعارته
 یه زدان موعین و حیرزی دوعای ئیمه یارته
 بولبول له فیرقه تی گوله که وتوته حه لوه لا
 یا ده ممه به م به یانییه و ابی قه رارته!

شوگری خودا به تیری توهه متهن وه ک نه شکه بووس
 سینهی عه دوو به تیخی حه سادته فگارته

(۱) نهم پارچه یه بو میژووی له دایک بوونی «عارف حکمهت نه فهندی»
 کوپی حاجی «حه سهن نه فهندی» و تراوه که له سالی ۱۳۰۱ هیجریدا
 هاتوه ته دنیاوه، وه سالی له دایک بوونی به حیسابی نه بجه د نه کاته «له
 جوباری نجابت سرونازی جلوه آرا بو = له جوباری نه جابهت سه روی
 نازی جیلوه نارا بو».

«بیتخود» ئەسیری مەعریفەتت چۆن ئەبى ئەبى
تۆبى ئە شىرى بېشەبى عىرفان شكارته (۱)

- ۱۹ -

لە حەسەت لىوى ئالى ئەو نىگارى سوخمە شىرداخە
دلم يا خوینە، يا خو داخە، کارم تۆفە يا ئاخە
بە يادی شوخىي ئەو چاوغە زالەي كەبک رهفتاره
نەزەرگاھی دلی دیوانە يا سەحرايە يا شاخە
ئەزانی من شەھیدی غەمزەم ئەي قەبرەلکەنى دلسۆز
لە باتى گول لە قەبرا تۆ خودا خارم لە بۆ راخە

- ۲۰ -

ئەم زاتە كە مال مودىرى ھەولتەرە
ھەم سەبیدە، ھەم شاعیرە، ھەم چاوتیرە
بۆ ئىوئە ئەم روباعیەي نووسیوہ
مەمنونم ئەگەر كەو شك ئەبەن بىنیرە

(۱) حىرز: دوعاى چاوەزار. تۆھمەن: لەقەبى رۆستەمى زالە.
ئەشكەبووس: قارەمانىكى لەشكرى ئەفراسياب سووہ رۆستەم
كوشتووبەتى. بیتخود ئەم شىعرانەي بۆ «حەسەن فەھمى بەگى جاف»
نووسیوہ.

به‌نده که ده‌میکه لی‌ره م و میوانم
 په‌یوه‌ندی جه‌نابی «سافی» ی ئیرانم
 یه‌عنی به ئومیدی زیاره‌تی دانیش‌تووم
 روچ‌هاته‌ده‌ری، که‌چی نه‌هات جانانم (۱)

- ۲۱ -

«بیخود» شه‌وه‌که‌ی هه‌تا‌بلی‌ی تاریکه
 ریگه‌ش به‌خودا‌دریژو‌زور‌باریکه
 کاروان‌هه‌موو‌باری‌کردووه‌رویشتن، تو‌ش
 خو‌ت‌گورجه‌وه‌که‌روینت‌نیزیکه (۲)

- ۲۲ -

فیدات‌بم‌توو‌خودا‌ئه‌ی‌قه‌بری‌ته‌نگو‌تیره‌پروانه
 که‌رووناکی‌دوو‌چاوی «بیخود» ت ئیستا‌که‌میوانه

(۱) بیخود‌ئم‌چوارینانه‌ی‌له‌گه‌ل‌ئم‌چوارینه‌ی‌خواره‌وه‌ی «ره‌مزی»‌دا
 ناردووه‌بو «سافی»:

بیستوومه‌ئه‌لین‌جه‌نابی‌کاکی‌ئیران
 فه‌ریاد‌په‌سو‌ده‌لیله‌بو‌داماوان
 عه‌رزی‌بکه‌سا‌له‌میژه‌قوربان «په‌مزی»
 داماوه‌له‌بو‌که‌ونکی‌راوی‌خوش‌خوان
 (۲) ئم‌چوار‌خشته‌کییه‌دوا‌شیعری‌بیخوده.

ئەگەر دىققەت بکەى لەم مىسرە عى تەئرىخە، ئەيزانى
«لەيبىي بۆتە ميوانت که آرامى دۆ و جانە» (۱)

- ۲۳ -

سەندت لە دەسم خودا ھەرچى مۆلکى منە
دات بەو تەرەسەى کەوانە پیاووە نە ژنە
لەم گەردشى چەرخە تى گەيىم ئەى بى باک
شیر لى دەرو دەف زەنت وە کوو بەک لە کنە (۲)

- ۲۴ -

ئەى خاکی سیاھ «مصطفى مظهر بەگ»
بيناسە موديریکە مەعاريف پاىە
وا ھات و لە خزمەتى نەفەر مووی سستی

(۱) ئەم پارچە یە میژووی مردنی شیخ «عەزیز» ی کۆری شیخ «سالح» ی
حاجی شیخ «غەنى» یە کە لە سالی ۱۳۵۵ ی هیجریدا کۆچی دوایی کردووە.
(۲) ئەم پارچە یە تەرجمە ی چوار خشتە کییە کی «لوتف عەلى خانى
زەند» ە. وە شاعیر لەسەر خواستی «حەسەن فەھمی بەگى جاف»
وەرى گیراوە تە سەر کوردی. ئەمەش چوار خشتە کییە کە ی لوتف عەلى خان:
یا رب سندی ملک ز دست چو منى
دادى بە مخشى، نە مردى نە زنى

از گەردش روزگار معلوم شد

پیش تو چه دف زنى، چه شمشیر زنى

چونکی نهوه وهك هوما و تو وهك سایه
 بو سالی وه فات و ریحله تی «بیخود» نه لی:
 «صه دریکه له خانه دانی قازانقایه»^(۱)

- ۲۵ -

له «بیخود» ویستیان بو کوچی شیخ «ئه حمه د» له قهب «موختار»
 به هیجریش سالی ته ئریخی بلی نه و پیری وه ستایه
 نه ویش فوجنی له ته ئسیراتی خه رقی عاده تی مه رحووم
 به حه رقی جه وهه ری نووسی که «قازی جنّت آرایه»^(۲)

- ۲۶ -

حه پس و عه زلی من له سه ر شانم نه گه رچی برمه یه
 چونکه نه مری ئیوه بوو پالتاوی سالی تورمه یه
 گه ردی ریت تاکه ی له «بیخود» مه نع نه که ی نه ی ماهی «میسر»
 چاوی نه م یه عقوبه موحتاجی جه واهیر سورمه یه

(۱) نه م پارچه یه میژووی وه فاتی «موسته فا مه زه ری» مودیری مه عاریفی
 لیوای سلیمانیه که له سالی ۱۳۶۵ ی هیجریدا کوچی دواپی کردوه.
 (۲) فوجنی: کوتوپر. نه م پارچه شیعه ره بو میژووی وه فاتی شیخ «ئه حمه دی
 قازی» یه که له سالی ۱۳۷۳ ی هیجریدا کوچی دواپی کردوه.

- ۲۷ -

«بیخود» تاکه ی خه ریکی نیشی قوری
 بۆ گرتنی ماسیی هه وا وهك تۆری
 بۆ گۆری جیهان نه گه ر به «به هرام» یش بی
 به خوا قه سه م ئاخری نه سیری گۆری^(۱)

- ۲۸ -

من که ئیسلام له سایه ی موعجیزه ی پیغه مبه ری
 نه م نه بووجه ه لانه، «بیخود» پیم نه ئین تۆ کافری
 ره بی روو ره ش بم نه گه ر نیزیکی نه م بوختانه بم
 خو نه گه ر دوورم ئیلاهی، روو سپی بی موفته ری^(۲)

- ۲۹ -

ئه ی پیاله گپری مه جلیسی تۆ «تووسی» نه وزه ری
 «که یخوسه و» ی زه مانی و «جه مشید» ی کیشوه ری

(۱) به هرام: به هرامی گۆر، یه کیتک بووه له پادشایانی ئیران. گۆر «ی
 یه که م»: که ری وه حشی، بۆیه کراوه به له قه بی به هرام چونکه هه میسه راوی
 نه م حه یوانه ی کردوه.

(۲) روو سپی: سۆزانی. موفته ری: بوختان که ر. بیخود له سه ر نه م پارچه یه
 نوو سیویه که وا له سه رده می حوکمداری خوالی خوش بوو «شینخ
 مه حممود» دا چوو بوون عه رزیان کردبوو بیخود بۆ تورکه کان کار نه کا، جا
 نه میس به م دوو شینعه ره رامی نه و بوختانه نه داته وه.

تہندووری دلّ بہ ٹاگری غہم جوّشی سہندووه
بہزمم دہمیکہ سارده لہ بہر بیّ سہ ماوہری (۱)

- ۳۰ -

«بینخود» بہ سہ بوّ وہ فاتی «ئہ حمہد موختار»

ئہم میسرہ عہ، دہک خوای لیّ بیّ رازی

تہ ئریخی موجه و ہہری ویداعی قازی:

«تاریخی مجوہری وداعی قاضی» (۲)

- ۳۱ -

ہہرچہ نندہ دہ وایی سہد دلّ لہو پەرچہ مہت تہ لیّ

ئہم پہندہ توّ لہ من بییی و ہیچ قسہش مہ لیّ

لہم بہزمی موسکیراتہ دلّیرانہ زوو ہہ لیّ

قہی کردنی سوراحی، ئہ گہر تیّ بگہی، ئہ لیّ

(۱) تووسی نہوزہری: قارہ مائیککی کزنی ئیرانہ. کیشوہری: خواہن ولات. کیشوہر: ولات. دیارہ بینخود بہم چوارینہ یہ. داوای سہ ماوہری لہ برادہر نککی کردووه.

(۲) ئہم پارچہ یہ بوّ میژووی وہ فاتی شیخ «ئہ حمہد موختار ئہ فہندی» کوپی شیخ «عبد اللہ» ی کوپی شیخ «ئہ حمہدی ہہ ولیتری» یہ کہ لہ سالی ۱۹۵۳ میلادیدا کوچی دوایی کردووه. وہ ئہم میژووه بہ حیسابی ئہ بیجہد ئہ کاتہ حہرفہ نوختہ دارہ کانی ئہم نیوہ شیمرہ یہ: «تاریخی مجوہری وداعی قاضی».

دل تیکه لاتنه له گه لّ ئەم خه لقه تیکه لی... (۱)

[۳۲]

«بیخود» مه به قهت تیکه لی دنیایی ده نی
 هه ر روت به له ئەلبیسه و قوماشی وه ته نی
 بو خاکی وجوودی تۆ له رینی ته جریدا
 ئیکسیره نیگایه یکی ره سولی مه ده نی

[۳۳]

«بیخود» وه ره بیّ په رده بلیّ خو ت و ته نی
 ئەم شیعره به بای سه بای عیراقی و یه مه نی
 روّحی من و په روانه یی شه معی سه ری «غه وس»
 دهستی من و داوینی «ئووه یسی قه ره نی» (۲)

[۳۴]

«بیخود» ئەم شیعره به ته ئریخی وه فاتنی زاتی
 که که سی بوو به وه فا و به حقوق و وه ته نی

(۱) قه ی کردن: رشاندنه وه. مه به ست له بلقه بلیقی سوراحیه له کاتی مه ی
 لی دا کر دنیا.

(۲) ئووه یسی قه ره نی: وه یسی مایده شت، یه کیکه له «تابعین».

«كاك امين زاده عزيز هموكهس كاكه حمه
رَبِّ عَفْوِي كِه به اِعْجَازِ رَسولِ مَدَنِي» (۱)

[۳۵]

«بیخود» له خهوی غه فلهت ته گهر هه لساوی
ته م په ننده به گوینی دل بییی تا ماوی
وهك ته رکی ته ماشایی ژنت کردووه هه تیو
مه روانه لیباسیشی ته گهر تو پیاری!

[۳۶]

یا ره ب به شه فاعه تی شه هی سه رمه ده کی
«بیخود» له سه گانی قاپیی نه و عه ده کی
یه عنی له مو حاکه ماتی روژی چه شرا
ته وراقی گونا هی نه و به ره حمت سه ده کی (۲)

[۳۷]

ته گهر ناغا له دنیا زور فه قیرو موسته حق رویی

(۱) ته م پارچه یه بو میژووی وه فاتی «کاکه حه مه ی نه مینی عه تتار» و تراوه.
که له سالی ۱۳۷۰ هیجریدا کوچی دواپی کردووه، وه سالی مردنی به
حیسابی نه بجه د نه کاته شیعی رووه هم به و شیوه یه که نو سراوه ته وه.
(۲) عه ده کی: بژمیری. سه ده کی: داخه ی.

به نوممیدی زه کاتی عه فو بو ده رگاهی حهق رویی
له «بیخود» پرسیان سالی وه فاتی، چونکه تیفوی بو
وتی: نووسیمه «قاله توفیق آغا» بن «عَرَق» رویی^(۱)

تاک

که ی بی تو بهار بی و تو نیگار بیت و ویسال بیت
بیبینی ره قیب رۆحی له داخا ده رچیت^(۲)

«مشک» و «گا» جوت و «پلنگ»، «که رویشک» و «ماسی»، گه وره «مار»
«نه سپ» و «مه رب»، «مه یمون» و «مورغ» و «سه گ»، «به رازی شفره دار»^(۳)

(۱) ئەم پارچە یە بە بۆنە ی کۆچی دوایی «قاله ی توفیق ناغا» وه وتراوه که له
سالی ۱۳۶۴ ی هیجریدا مردووه، وه سالی مردنه که ی به حیسابی نه بجه د
نه کاته «قاله توفیق آغا = قاله ی توفیق ناغا» به و مه رجه که " ۳۷۰" ی لی
ده رکه ی که به رانه ری وشه ی «عَرَق = عه ره ق» ه. واته ژماره ی وشه ی
«عَرَق» له «قاله توفیق آغا» ده رکه سالی مردنی ده رته چی! لیره دا ئیشاره ت
بو نه وه کراوه که [نه خوشی] «گرانه تادار» نه گه ر ئاره ق بکا چاک نه بیته وه،
نه گینا نه مرئ.

(۲) بو خوالی خوش بوو شیخ «مه حمود حه فید» ی نووسیه.

(۳) ئاسمان شوناسانی کۆن سالانیان به پینی ئەم شیعه به سه ر حه پواناتا
دابه ش کردووه.

«مارت» و «نیسان»، «مایس» و مانگی «حوزه یران» و «ته موز»
 «تاب» و «ئه یلوول» و دوو «ته شرین» و دوو «کانون» و «شویات»

گه ره کته گه ر نه که ی وه ختی که چوویته شاری «تهق تهق» تهق
 ده خیلت بم نه که ی قهت جی به ته یری «حاجی لهق لهق» لهق (۱)

سالی بی بارانی و ئه شیا گرانی، ئه ی ره فیتق
 «سال بی بارانی اشیا گرانی ای رفیتق» (۲)

ئه ی گولی گولستانی کوردستان
 وه ی مه لی نه شنه به خشی پیرو جه وان (۳)

«جه مال فه می» که سالونی زه فافی پر ته داره ک بوو
 «بِحَمْدِ اللَّهِ» به ته ثریخ «کاری خیری لی موباره ک بوو» (۴)

(۱) ئه م شیعه ر پینکه نیناوییه م له شیخ «ره ئووف خانه قا» وه رگرتووه.
 (۲) ئه م شیعه ر میژووی ساله گرانییه که ی سه رده می جه نگی دووه می
 جیهانه که نه کاته: ۱۳۶۱ ی هجری. [سالی بی بارانی و ئه شیا گرانی ئه ی
 ره فیتق].

(۳) بو خوالی خوش بوو شیخ «مه حمود حه فید» ی نووسیوه.
 (۴) میژووی سالی ژن هیتانی «جه مال» ی کورپی خوالی خوش بوو
 «ئه حمه د فه می ئه فه ندی» جوانرۆبییه که نه کاته ۱۳۷۳ ی هجری.

دهستم که به سهد وه عدده له سهد لاره شکاوه
جهبری نیه ئەم که سره ههتا نه یخه مه ئەستۆ

ئەوی دانایه جهرگی وهك په لاسه ئەوی نیادانه نیازانی چ باسه

کاغهزت هات و دلی مردووی منی چا کرده وه
وهك «مه سیحا» «سام» ی ئیبینی «نوح» ی ئیحیا کرده وه

کاغهزم نووسی به خوینی دیده کهم
نووری چاوم، رۆحه کهم، بیخوینه وه

که پرسیم سالی ته ئیخی زه فافی «قُرَّةُ الْعَیْنِ» م
خیره ده ره له حهزه فەرمووی: «کار خیری لئی مبارک بئی» (۱)

له ئەسبابی فەرح سألونی به زمت پر ته دارهك بئی
شهوت هه رۆژو، رۆژت جهژن و جهژنت لئی موبارهك بئی

(۱) ده ره له حهزه: دهس به جی. میژووی ژن هینانی شیخ «محهممه د» ی کوری
خوالی خوش بوو ماموستا شیخ «عبد الکریمی ئەحمه د بڕنده» یه که به
جیسابی ئەبجهد ئەکاته «کار خیری لئی مبارک بئی» = کاری خیری لئی موبارهك
بئی» واته سالی ۱۳۵۶ ی هيجری.

نه‌گه‌ر مه‌یلت له دلّ ده‌رچی هه‌تا روژی جه‌زا «بیتخود»
 جه‌زای نه‌و بی وه‌فایه ره‌بیی ده‌ردی بی وه‌فایی بی

ته‌ثریخی عه‌زل و حه‌پسی «ره‌زا شاهی په‌هله‌وی»
 نه‌بجه‌د نه‌گه‌ر بزانی «رضا شاو پهلوی» (۱)

(۱) ناوه‌که‌ی نه‌کاته ۱۳۶۰ که به سالی هیجری میژووی داگرتیه‌تی له ته‌خت.

